

Orman Mühendisliği İçin
MALİYE

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi

Bartın - 2009

Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR tarafından yazılan Orman Mühendisliği İçin Maliye isimli kitap yayımlanmıştır. Orman Mühendislerinin çoğunlukla birer kamu kurumu niteliği taşıyan Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü gibi kurumlarda çalışmalarını nedeniyle bir miktar da olsa maliye bilgisi ile donatılmalarını gerekli kılmaktadır. Bu eser hem bir ders kitabı olması hem de maliye konusunda bir başucu kitabı olması açısından önemlidir. Kitap Bartın Üniversitesi Orman Fakültesinden temin edilebilir.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ

İSPARTA 2009 - Yayıncı No: 86

**KENT
ORMANCILIĞI**

(Kavramsal, Teknik ve Kültürel Yaklaşımlar)

Editörler

Prof. Dr. Abdullah GEZER
Doç. Dr. Atilla GÜL

Prof. Dr. Abdullah GEZER ve Doç. Dr. Atilla GÜL editörlüğünde hazırlanan Kent Ormancılığı isimli kitap Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi tarafından yayımlandı.

İletişim adresi:

Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörlüğü
Kitap Satış Bürosu Doğu Kampüsü, 32260
İsparta Tel: 0246 211 10 00

Orman ve AV

ISSN 1302-040X

Yıl: 2009 | Kasım-Aralık | Sayı: 6

EDİTÖRDEN

Derneğimiz 85. kuruluş yıldönümünü sevinç ve gururla kutladı. Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıtlı sayılabilecek Derneğimiz ülkemiz ormancılığına kurulduğu günden beri çok önemli katkılar yaptı. Derneğin yeni vizyonu gereği sahip olduğu deneyimi dünya ormancılığına da yansıtması gerekiyor. Bu vizyonun gereği olarak Derneğimiz Arjantin'de yapılan 13. Dünya Ormancılık Kongresinde temsil edildi. Bu çalışmaların devam etmesi gerektiğini ve Derneğimizin uluslararası platformlarda daha yoğun olarak temsil edilmesini istiyor ve bu yönde girişimlerde bulunuyoruz. Ayrıca uluslararası nitelikte bilimsel bir dergi çıkarma çalışmalarımız da sürüyor.

Dergimizin bu sayısında da sizlerden gelen önemli yazıların yanında Dr. Hasan Selçuk ile yapılan bir röportaj yer alıyor. Röportaj Dr. Murat Alan ve Orman Mühendisi Hülya Kılıç tarafından yapıldı. Ormancılığımızın son 60 yıllık tarihine ışık tutan röportajı ilgiyle okuduk. Sizlerin de beğeneceğini umuyoruz.

Bu sayımızda Prof.Dr. Aytuğ Akesen tarafından hazırlanan bilimsel bir makalenin yanı sıra arkadaşımız Erdoğan Atmış'ın hazırladığı ve Amasra'da kurulması düşünülen termik santralin çevreye etkilerinin araştırıldığı bir yazı var. Özdemir Başaran'ın kaleme aldığı "Orman Deyince Okumazlar ki" başlıklı yazı başlığın aksine çok dikkat çekiyor. Yine bu sayıda Hasan Berber tarafından hazırlanan "Açık Kodlu Yazılımlar" ve Bursa Silvikültür Şube Müdürü Recai Şenel'in gönderdiği ve ağaçlandırma çalışmalarına yeni bir soluk getiren çalışmasının bol fotoğraflı takdimini bulacağız. Metin Şenol'un Havza Yönetimi konulu yazısı da bu sayıda sizlere sunuluyor. Orman ve Av'ın "Av" kısmına büyük katkı yapan Dr. Kean Özkazanç bu sayıda "Çütre"yi bizlerle tanıştırıyor. Ekoturizm topluluğundan Filiz Sönmez'in 5 gün 4 gece izlenimleri ve Prof. Dr. Sadık Erik'in bir anıt ağaç olan Türbe Çamı yazısını da bu sayıda bulabilirsiniz.

2009'un son sayısına katkıda bulunan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyor tüm okurlara Yayın Kurulu adına mutlu bir yıl diliyoruz....

Doç. Dr. Sezgin ÖZDEN
ozden@karatekin.edu.tr

ORMANCI
(Orman gelsin! anısına)

Orman gibi nimet var mı?
Nice hasanın ilacı,
Şifa bulanın duyur mu?
Bakıp korudun ormancı.

Gece gündüz nöbetteydin
Korumak için ağacı,
Ormana ömrünü verdin
Gönül kazandın ormancı.

Kuledü gökler tetikte
Yangın olur, başlar sancı,
Gelin rüzgârla birlikte
Soner mi? sandın ormancı.

Akıp da ileriye
Düşünmeden kardeş bacı,
Çok sevdiğin orman ile
Kavuldun yandın ormancı.

Öğretlerimiz soküldü
Neyleyim ben tahtı tacı,
Nice gözyaşı döküldü
Toprağa girdi ormancı.

Yeşil siyaha dönüştü
Yüreklerde korkunç acı,
Yanan kuşlar yere düştü
Sana arkadaş ormancı.

Gelin dostlar fidan dikin
Çocuğu yaşlısı genci,
Yanmamış tohumu ekin
Ruhun şad olsun ormancı.

Esin dostun çocukların
Hepsi arkandan duacı,
Unutulmaz yaptıkların
Seni anarız ormancı.

Şener der ki; orman yurdun,
Güzelliği ve kıvancı,
Yuvasıdır kuşun kurdun,
Kalan sağ olsun ormancı.

EMERT ALI

Orman ve AV

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR.

Yıl: 2009 | Kasım-Aralık | Sayı: 6 | Cilt: 85 |
ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ

GENEL BAŞKAN
MUSTAFA YUMURTACI

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Dr. MURAT ALAN

EDİTÖR

Doç. Dr. SEZGİN ÖZDEN
ozden@karatekin.edu.tr

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Doç. Dr. Erdoğan ATMIŞ
Doç. Dr. Sezgin ÖZDEN
Doç. Dr. Oktay YILDIZ
Dr. Mehmet Ali BAŞARAN
Serkan AYKUT

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TUNA CAD. NO: 5 96410 KIZILAY/ANKARA
TEL&FAX
0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilar@tmail.com
bilgi@ormancilardernegi.org

BASKI

KAYIKÇI OFSET

Cumh. Mh. Park Sk. Ataköy Apt.
No: 16 18100 / ÇANKIRI

Tel: 0 376 212 50 70

Fax: 0 376 213 19 88

e-posta: karatekin18@hotmail.com

GRAFİK TASARIM

Hadi CANBAZ

e-posta: okyanus-02@hotmail.com

KAPAK FOTOĞRAFI

Rüknetin TEKDEMİR

Balıdağ Göknar Ormanları-Daday

İÇİNDEKİLER

1 Editörden Doç. Dr. Sezgin ÖZDEN

Başyazı 2

3 Amasra Termik Santrali Özelinde Bir ÇED Başvuru Dosyası İncelemesi Doç. Dr. Erdoğan ATMIŞ

Orman Deyince... 12
Özdemir BAŞARAN

14 Türkiye Ekoturizm Potansiyelinde GAP Bölgesi'nin Yeri ve Önemi Prof. Dr. Aytuğ AKESEN

Ormancılık Perspektifinden Havza Yönetimi Kavram ve Yaklaşımlar M. Metin ŞENOL Orman Yük. Müh. 21

24 Araç'ta Bir Anıt Ağaç : Türbe Çamı Prof. Dr. Sadık ERİK

Dağların Arası Uzun Bir Dere 28
Filiz SÖNMEZ

31 Röportaj - Dr. Hasan SELÇUK Dr. Murat ALAN - Hülya KILIÇ

Ağaçlandırmada Devrim 37
Recai ŞENEL Bursa Silvikültür Şube Müdürü

41 Özgür (Açık Kaynak Kodlu) Yazılıma Bakış Hasan BERBER Orman Yüksek Mühendisi

Çütre (Karmen Şakrak Kuşu) 45
Yrd. Doç. Dr. Nuri Kean ÖZKAZANÇ

48 Yıldönümü Etkinlikleri

Yıldırıktığımız Arka Kapak

BAŞYAZI

Türkiye Ormancılar Derneği, 26 Aralık 1924 yılında Gazeteci Abdülkadir SORGUN, Dr. Tevfik Ali ÇINAR ve Dr. Asaf IRMAK tarafından "Orman Mektebi Alisi Mezunları Cemiyeti" adıyla İstanbul'da kurulmuştur. Ormancılar bu üç kurucu ile gurur duymalıdır. Çünkü Cumhuriyetin ilan edilmesinden yaklaşık bir yıl sonra, Türkiye Cumhuriyeti kuruluş sancıları yaşarken, bu üç kişi Türkiye'nin bu anlamda ilk sivil toplum örgütünü kurmuşlardır. Daha sonra Türkiye Ormancılar Derneği (TOD), yaptığı çalışmalar nedeniyle 1951 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla "Kamu Yararına Faaliyet Gösteren Dernekler" statüsüne alınmıştır. Türkiye'deki ormancılık tarihi ile özdeşleşen TOD, geçmişten gelen bu olumlu özelliklerinin verdiği güçle ormanların kamu yararına kullanılması için sürekli uğraş vermiş ve halen vermektedir.

26 Aralık 2009 itibarı ile 85 yılını geride bırakan TOD'un tarihindeki bazı olayları yeniden anımsamakta yarar bulunmaktadır.

Bunlardan bir tanesi 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra iktidara gelen DP iktidarının ormanlara ilişkin olumsuz tutumu ve yasal değışiklik yönündeki çabası üzerine, TOD yönetimi tarafından 1951 yılında "YEŞİL KİTAP: ORMANCILIK DAVAMIZ" adlı bir kitabın yayınlanmasıdır. Bu kitapta ormanların ve ormancılığın özellikleri 8 başlık altında kamuoyuna anlatılmıştır. Yayınlandıktan sonra hemen hemen o dönemin her gazetesinde YEŞİL KİTAP gündeme alınmış ve gazetelerin yazarları alıntılar yaparak bilgileri okuyucuları ile paylaşmışlardır. Bunun sonucunda oluşan kamuoyu karşısında iktidar etkilenmiş ve geri adım atmıştır. YEŞİL KİTAP'ın önsözünde yazılan bir paragrafı günümüz ormancılarına sunmakta yarar bulunmaktadır: "Bir kere bunu iyice belirtmeliyiz ki, biz ormancılar, orman işini yalnız bu meslek çocuklarının işi olarak görmüyoruz. Bu konuyu bütün milletin bilhassa aydın yurttaşların hissiyat ve temayüllerinin dışında bir vatan ve millet konusu olarak benimsemelerini arıyor, sayıyor ve buna inanıyoruz. Bu itibarla orman statüsü ve rejimi üzerinde yapılacak ameliyelerde hepimizin de büyük ve tarihi bir mes'uliyet taşıdığımızı düşünüyoruz. Şüphesiz bu tarihi mes'uliyet, mesleğimiz olduğu için en içten biz ormancılar duyuyoruz. Bunu bütün vatandaşlara duyurma vazifesini bize düşüğünü de biliyoruz."

TOD sivil toplum kuruluşlarının gelişmesine de önemli katkıları vardır. TOD'un maddi desteği ve çabalarıyla 1954 yılında TMMOB kurulmuştur. TOD genel sekreteri C. Selçuk ÇAKIROĞLU iki dönem TMMOB Genel Başkanlığı görevini yürütmüştür.

Bugün Ankara'nın akciğeri konumundaki "Atatürk Ormanı"nın kurulmasında TOD'un katkısı büyüktür. TOD genel kurulunda bu yönde karar alınmasından sonra, 1958 yılında ODTÜ arazi uygun bulunmuş ve ODTÜ rektörü ile bir protokol imzalanarak çalışmalar başlatılmıştır. Bu alanın seçilmesinin diğer nedeni de 1957 yılında bu yörede büyük bir sel olayı yaşanmasıdır. O zamanlar sel olayından dolayı Konya yolu trafiğe kapatılmıştır.

TOD tarafından katkı yapılan önemli konulardan birisi de ormanların anayasai güvenceye kavuşturulmasıdır. 1961 Anayasasını yapan Kurucu Meclis üyelerinden Prof. Dr. Muammer AKSOY ile kurulan ilişkiler ve verilen bilgiler sayesinde ormanların anayasai güvenceye kavuşturulmasına katkı sağlanmıştır.

Son olarak TOD bünyesinde gelişen Ekoturizm Grubu'ndan söz etmek yerinde olacaktır. TOD Ekoturizm grubu (TODEG), 2000 yılında bir grup TOD üyesi ve TOD üyesi olmayan doğaseverlerin (gruba üye olmak için ormancı olma zorunluluğu yoktur) girişimi ile kurulmuştur. 10 yılı geride bırakan TODEG tamamen gönüllülük temelinde çalışmaktadır. Bu 10 yıl içinde, yaklaşık 2000 ilköğretim öğrencisine, 21 Mart ormancılık haftası etkinlikleri kapsamında doğa ve ormanı anlatan sunumlar yapmış, yaklaşık 3000 kişi ise TODEG'in düzenlediği gezilere katılmıştır. Bu gezilere katılanlar oldukça etkilenmiş ve gezi sonrasında orman ve doğaya bakışları değişmiştir. Bu geziye katılanlardan isteyenlerin izlenimlerini yazmaları da istenmektedir. Onlardan birinde "... Asıl etkileyici olan ise sarıçam anıt ormanı alanına yapılan yürüyüşü. Burada iki yüz yaşın üzerindeki sarıçam anıt ormanlarının ihtişamını yakından gördük. Bu geziye beni en çok etkileyen şey ise 200 yaşındaki 30-40 metre boyundaki bir çam ile henüz 2-3 aylık, 2 cm boyundaki hayatta kalma savaşı veren aynı cins çamın yan yana ve birçok yerde beraber görmektir. Bu minnacık çam fideciklerinin içerisinde, bu yazın kuraklığına, susuzluğuna direnir ayakta kalabilenleri ise önlerinde yıllarca sürebilecek koca bir ömür beklemekteydi." denilmektedir. Katılanların yazdıkları görüşler T O D E G ' i n w e b s i t e s i n d e (www.ekoturizmgrubu.org) görülebilir.

TOD 26 Aralık 2009 tarihinde Genel Merkez, Marmara Şube ve 25 temsilcilikte 85. yıldönümünü değişik etkinliklerle kutlamıştır. Önümüzdeki süreçte ise TOD geçmişten gelen güçle iki temel konu üzerinde çalışmalarını sürdürecektir. Bunlardan birisi TODEG örneğinde olduğu gibi ormanlar ve doğa konusunda yurttaşların bilinçlendirilmesi, diğeri ise ormancılıkla ilgili yapılan yanlışların engellenmesi veya durdurulması için mücadele edilmesi. Nice 85 yıllara...

TOD YÖNETİM KURULU

AMASRA TERMİK SANTRALİ ÖZELİNDE BİR ÇED BAŞVURU DOSYASI İNCELEMESİ

Doç. Dr. Erdoğan Atmış

Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü • doganatmis@hotmail.com

1. GİRİŞ

Türkiye'de planlama yönetim işlevlerinin en temel edilen boyutlarından biridir. Genelde sağlam veri ve analizlere dayanmayan, sırf durumu tutumak için hazırlanmış olan planlar, süreç içinde baskı gruplarının etkisiyle amaçlananın oldukça dışında işlevler görebilmektedir. Enerji sektöründeki plansız yaklaşımlar da sık sık ülke gündemine gelmekte ve tartışmalar yaratmaktadır. 1990'lı yıllarda ihai doğal gazı dayanan termik santraller, 2000'li yıllarda fuel oil yakan "mobil santraller", ülkenin acil enerji ihtiyacını karşılayacağı gerekçesiyle, çevre yönetmeliklerini devre dışı bırakarak, ihale yapılmadan iktidara yakın çevrelere, yap işlet modelyle ve elektrik alım garantisiyle yaptırılmaya çalışılmıştır. Günümüzde de aynı gerekçelerle Karadeniz Bölgesi'nde yaptırılmaya çalışılan Hidro Elektrik Santraller (HES) ile Biga, Yalova, Gerze, Kdz. Ereğli ve Amasra gibi yerleşim birimlerinde kurulmak istenen termik santraller, yanlış yer seçimi nedeniyle yöre sakinlerinin büyük tepkisini almaktadır. Hükümet ve yatırımcıların işbirliğiyle başlatılan bu tür süreçlerde, bu kesimlerle yöre halkı arasında oluşan çalışmaların çözümünde, hazırlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporlarının yetersizliği önemli bir rol oynamaktadır.

ÇED süreçlerinin daima yatırımcı kuruluş lehine, yani yöre halkının aleyhine yaşandığını söylemek mümkündür. Türkiye'deki ÇED sürecinin, bütün bütünsel bulguların perdelenerek ve halkın tüm tepkilerinin yok sayılarak ilgili yatırımın mutlak yapıldığı, ÇED Raporu hazırlayan kuruluşun, eğer ÇED'i olumlu sonuçlandırmazsa bir daha piyasadan çıkamayacağı bir süreç olduğu gözden kaçınmaktadır. Yaşanan çoğu örnekte; "ÇED Halkın Katılımı Toplantısı"nda yöre halkının tümü karşı olsa bile, yapılacak yatırım engelleyemediği görülmüştür. Bu nedenle Bartın Halkını oldukça ilgilendiren Amasra Termik Santrali'ne ait ÇED sürecinin yakından izlenmesi gerekmektedir.

Hattat Holding, (bu holdinge bağlı Hema Elektrik Üretim AŞ 660x2 MW, Batı Karadeniz Elektrik Üretim AŞ 660x2 MW olmak üzere) toplam 2640 MW güçündeki "Pulvarize" kazan teknolojiye sahip bir termik santral tesisini, Bartın-Amasra Tarlaağzı-Görmü köyleri arasındaki sahada kurmak istemektedir (ÇED, 2009, S:1). Termik Santral Entegre Projesi; termik santral, santrale yakıt sağlayan yer altı kömür işletmesi, endüstriyel atık (kül ve cüruf) depolama alanı, liman ve kireç taşı ocağını içermektedir.

Şirketin, "Çınar Mühendislik'e" hazırlanmış olduğu ve 08.12.2009 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'na sunduğu Amasra Termik Santrali ÇED Başvuru Dosyası'nda; termik santralin çevreye yapacağı olumsuz etkiler yer almamaktadır. Bununla ÇED sürecinde belirleneceği ve alınacak önlemlerin de bu süreçte kararlaştıracağı şeklinde yuvarlak cümlelerle geçirilen dosyada, birçok verinin eksik ve eski bilgilere dayalı olması, başvuru dosyasının kopyala-yapıştır şeklinde hazırlandığının göstergesidir. Bu nedenle bu çalışmada, dosyadaki eksik (sonradan ekleneceği belirtilen) bilgilerle hareket etmek yerine, Termik Santral Entegre Projesi'nde yatırımla ilgili verilen bilgilerin analizini yapmak tercih edilmiştir. Termik santralin ve diğer tesislerin sadece çevre boyutunda irdelenmesi yetersiz olacaktır. Bu nedenle yapılacak yatırım dört farklı başlık altında incelenmiştir. Bunlar; Plansal Boyut, Sosyo-Kültürel Boyut, Ekonomik Boyut ve Çevresel Boyuttur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Amasra, Bartın ilinde, Karadeniz'in kıyısında, kent nüfusu 6505 olan küçük ve şirin bir ilçedir. Turizm, balıkçılık ve madencilığa dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinden gelen ziyaretçilerin yoğun ilgisini çeken doğal, tarihi ve kültürel değerlere sahiptir.

Amasra Termik Santrali ÇED Başvuru Dosyası'nın Çevre ve Orman Bakanlığı WEB Sitesi'nde yayımlanması üzerine, oluşan tepkileri değerlendirmek amacıyla 25 Aralık 2009 ile 13 Ocak 2010 tarihleri arasında dört farklı toplantıda bir araya gelinmiştir. Bu toplantılarda; Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Jeoloji Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Maden Mühendisleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Gemi Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası, Makine Mühendisleri Odası ve İnşaat Mühendisleri Odası temsilcileri ile Amasra Belediye Başkanlığı temsilcileriyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler ışığında Amasra Termik Santrali ÇED Başvuru Dosyası incelenmiş, ilgili diğer kaynaklar araştırılmış ve elde edilen bilgiler analiz edilerek plansal, sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel boyutları içeren dört farklı boyutta değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Planlama Boyut

Zonguldak-Bartın-Karabük Çevre Düzeni Planı'nda, termik santralin yapılmasının planlandığı alanda sadece tarım, orman, liman ve balıkçı köyleri, turizm ve yerleşim alanı gibi kullanım sektörüne izin verilmektedir. Termik Santral içinse; "Yeni kurulacak termik santrallerin yer seçimi Planlama Bölgesi için büyük önem taşımaktadır. Yer seçiminde en başta Filyos Yatırım Havzasına yerleşim yapılmalıdır, bunun mümkün olmadığı durumlarda; turizm açısından önemli alanlar, turizmin öne çıktığı ve turizmi ekonomiye kazandırmış yerleşmeler, Kavşak köyler, milli park, tabiat parkı, yaban hayatı koruma geliştirme alanı, turizm merkezi v.b. özel korunularda korunan alanlar, sulak alanlar, içme ve kullanma suyu kaynakları göz önünde bulundurulmalı ve bu alanları etkilemeyecek konumdaki alanlar seçilmelidir (ÇDP, S: 114)." denmektedir. Amasra ve Bartın kentsel sit olarak ilan edilmiş ve tarihi yapıların bulunduğu turizmi ekonomisine kazandırmış yerleşimler olması, Kavşak Suyu gibi çok değerli bir su kaynağının varlığı, doğallığı bozulmamış turistik koy ve sahiller, çok önemli nitelikteki yaban hayatını barındıran ormanlar ve dünyanın en önemli korunan alanlarından biri olan Küre Dağları Milli Parkı göz önünde bulundurulduğunda, tüm bu doğal ve kültürel kaynaklara zarar verecek 2640 MW gücündeki dev boyutlu bir termik santralin bu yörede inşa edilmesi düşüncesinin yanlışlığını plansal anlamda da ortaya çıkarmaktadır.

Yine Çevre Düzeni Plan Hükümlerinin V.31. bölümünde; "Termik Santrallerde; yatırımcılar/yatırımcı kurumlar faaliyete ilişkin alternatifli yer seçimini bu plan kapsamında, bölgede yaratacağı sosyal, ekonomik ve mekansal değişimleri de göz önünde bulundurarak yapacaktır. Yatırımcılar/yatırımcı kurumlar yer seçimini ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini alarak bu plan kapsamında değerlendirilmek üzere Bakanlığa iletir. Bu doğrultuda alt ölçekli plan ve çevresel etki değerlendirmesi çalışmaları birlikte yürütülür. Onaylanan planlar sayısal ortamda koordinatlı olarak, veri tabanına işlenmek üzere, Bakanlığa gönderilir (ÇDP Hükümleri, S:22)." denmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 2023 Turizm Stratejisi'nde; "Karadeniz Bölgesinde yer alan Bolu, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop illeri kapsayan bölge, ... biyolojik çeşitlilik açısından ve eko-turizm potansiyeli açısından Türkiye Turizm Stratejisi'nde öncelikle eko-turizmin geliştirilmesi bölgeleri olarak belirlenmiştir (2023 Turizm Stratejisi, 2009, S: 55). Yine belgede; "Bölge içinde, kırsal ve doğal turizmi çerçevesinde geliştirilmelidir. Bu kapsamda; Şile, Akçakoca, Amasra, Düzce, Çaybaşı ve Sinop yerleşmelerinde yer alan balıkçı barınaklarının yatırımları kabul

edebilecek şekilde yenilenerek marina/balıkçı köyü kavramı çerçevesinde turizm gelişimi sağlanacaktır" denmektedir (2023 Turizm Stratejisi, 2009, S: 52).

Ayrıca Türkiye 2007-2013 Turizm Eylem Planı'nda Amasra ve Kurucasıle ilçeleri "Ekoturizm Odaklı Gelişim Bölgesi" içinde gösterilmektedir ve Amasra Balıkçı Barınağı'nın yat limanı olarak da düzenleneceği belirtilmektedir (TEP, 2009, S:3). 2009 yılı sonunda Bartın Valiliği'nce hazırlanarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na gönderilen "Turizm Raporu"nda da, Bartın'ın 59 kilometrelik sahil şeridinde yer alan turizm yerleşim alanlarının belirlendiği, bu girişimle turizm yatırımcılarını yöreye çekebilmenin ve turizm imkanını 12 ay üzerinden sağlamanın amaçlandığı basına yansımıştır (Yurthaber, 2009).

Bartın 2023 Stratejik Amaçlar ve İl Gelişme Planı'nın "Çevre ve Ormancılık" başlığı altında hazırlanmış olan SWOT Analizi'nde; Bartın'ın "Ekoturizm potansiyelinin oldukça yüksek olması" ve "Doğal yapısının bozulmamış olması" en önemli güçlü yanları arasında sayılmaktadır. "Ağır sanayi tesislerinin azlığı, toprakların kirlenmemiş olması ve doğal kaynakların zenginliği nedeniyle organik tarım ve ekoturizm potansiyelinin yüksek olması" fırsat olarak görülmektedir. Bunun yanında "yer altı sularının azalıyor olması", "Çatalağzı Termik Santrali'nden denize boşaltılan kül ve cürufatın Bartın kıyılarına ulaşması, buralardaki canlı yaşamını yok etmesi (Bartın Valiliği, 2008a, S: 297-299)" tehdit olarak görülmektedir.

Farklı uzmanlık alanlarının günümüze kadar hazırlanmış olduğu çok sayıda plan ve rapor, Bartın'ı ağır sanayiden uzak tutup, büyük şehirlere yakın olması ve barındırdığı doğal değerler nedeniyle, (organik) tarım, ormancılık, ticaret, tarım ve ormancılığa dayalı sanayi ile eko-turizm gibi doğaya dost ve tabana yayılan bir ekonomik gelişme modeli önerirken, bu önerilerin tam aksine bütün bu plan ve raporları yok sayan bir biçimde, Bartın'ın yaşanabilirliğini ve Bartın halkının geleceğini tehlikeye atacak şekilde, sadece belli çevrelerin işine yarayacak bir modelin öne çıkarılması plansal boyutta yaşanan tikanıklığın önemli bir göstergesidir.

3.2. Sosyo-Kültürel Boyut

Termik Santral, kuş uçuşu Bartın'a 9 km, Amasra'ya 2 km. uzaklıkta, Gömü ve Tarlaağzı köyleri sınırları içindedir (ÇED, 2009, S:31). Bu durumda bu köylerin santralin kuruluşunda kamulaştırılması gerekmektedir. Kamulaştırılmazsa bile köy sakinlerinin, santralin çalışmaya başlamasından sonra yaşam alanı kalmayacağı için köylerini terk etmek zorunda kalacaklarını bilmeleri gerekmektedir. Çünkü: Yatağan Termik Santrali'nin kuruluşu sırasında ve sonrasında 5 köy ve bir kasaba halkının Gökçeada'ya gönderildiği kamuoyu tarafından bilinmektedir. Bunlar; Sek, Eskihisar, Beyyaka, Tınas ve Çaybükü köyleri ile Yeşilbağcılar Kasabası'dır

(Çambunyet Gazetesi, 1986).

ÇED Başvuru dosyası içinde Termik Santral Projesi'nin etkileyeceği köyler arasında (ÇED, 2009, S:39) Bartın Irmağı etrafındaki Karasu, Güzelcehisar, Tepluca, Dallica ve diğer Boğaz köylerinin bulunmaması büyük bir eksiklikler. Ayrıca her yıl binlerce kişi, yöreye İnkumu, Amasra ve Çakraz'daki konutlarda veya diğer konaklama yerlerinde kalmaya gelerek turizm etkinliğine katılmaktadır. Bu nüfus da termik santralden etkilenecek nüfus içine kalmalıdır. Bu noktada ikinci konut sahiplerinin değerlerinin düşeceğini de ayrıca belirtmek gerekmektedir.

Hattat Holding, Hema Şirketi olarak ilk kez 1999'da Bartın'a gelmiştir. O zaman taşkömürünü çıkarmak gibi bir niyetleri yoktu. Amasra'da bir termik santral kurmak istiyorlardı. Yapılan toplantıda, Bartınlıların yoğun tepkisini aldıkları için birkaç yıl Bartın'a uğramadılar. 2005 yılında Bartın'a tekrar geldiklerinde yapılan toplantıda bu kez Amasra'da termik santral kurmayacaklarını, sadece taşkömürü çıkaracaklarını, üretecekleri taşkömürünü piyasaya satacaklarını ifade ettiler. Kendilerine ısrarla sorulduğu halde bir termik santral kurma niyetleri olmadığını söylediler. Buna rağmen geçen süre içinde ilgili devlet kuruluşlarına girişimlerde bulunarak gerekli izin ve ruhsatları alıp, süreci ÇED Raporu hazırlama aşamasına kadar getirmişlerdir.

1999 yılında 150 MW olarak kurulması öngörülen termik santralin kurulu gücü, 2006 yılında EPDK'ya başvurulurken 654 MW'a çıkarılmış, 5710 sayılı Yasa'nın Geçici 2. Maddesindeki değişiklikten sonra 1100 MW'lık, en son ÇED başvuru dosyasından anlaşıldığı kadarıyla da 2640 MW'lık bir güce ulaştırılmıştır. Santralin gücünün 1100 MW'a çıkarılmasının nedeni, adı geçen yasal değişiklikle birlikte kurulacak 1000 MW'tan büyük güce sahip termik santrallerde, termik santralin kurulacağı alanın kamulaştırma bedellerinin devlet tarafından ödenmesi, bu firmaların termik santralin su ihtiyacını gidermek için kuracakları barajların kamulaştırma bedellerini devletin ödemesi, Devletin üretilen enerjiye 15 yıl alım garantisi vermesi ve bu enerjinin en yakın dağıtım merkezlerine gidebileceği iletim hatlarının masraflarının da Devlet tarafından ödenmesi olarak gösterilmektedir (TMMOB, 2008, S:49). Santralin gücü 1000 MW'ten fazla olunca şirket çok önemli maliyetlerini Devletin sırtına yüklemektedir. Fakat, gücün 1100 MW'la yetinilmeyip 2640 MW'a çıkarılmasının nedeni anlaşılamamaktadır. Şirketin termik santralin gücü gibi çok önemli bir konuda bile bu kadar kısa sürede yaptığı bu önemli değişiklikler, Bartın halkının yatırımcı şirket hakkındaki şüphelerini arttırmaktadır. Şirketin "taahhütlerinin hiçbirini yerine getirmediği, Rödovals sözleşmesinin imzalanmasından bu yana yaklaşık 5 yıl geçmesine rağmen hazırlık çalışmaları tamamlanmamış ve üretim aşamasına geçilmiştir." yönündeki eleştiriler zaman zaman

kamuoyunun gündemine gelmekte ve firmaların taahhütlerini yerine getirme konusundaki samimiyetinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Bartın Halkı, 2001 yılında Bartın Çayı kenarında Boğaz Mevkii'nde yapılması planlanan "mobil santral" olarak adlandırılan 100 MW gücündeki (Amasra Termik santrali'nden 26,4 kat daha küçük) kül ve cürufatı dahi oluşturmayacek olan fueloille çalışacak termik santrale bile bilinçli bir şekilde tepki vermiştir. Bartın Çevre Birlikliği önderliğinde başlatılan hukuksal ve toplumsal mücadelede toplanan 20 bin kişilik imza listesinin yanı sıra, santralin yapılması planlanan yerde yapılan 5 bin kişilik piknik ve Bartın kent merkezinde yapılan 20 bin kişilik mitingle tepkisini çok açık şekilde ortaya koymuştur.

Amasra'da yapılması 1999'dan beri gündeme getirilen termik santrale karşı, Bartın ve Amasra çevre birliklikleri çeşitli eylemler gerçekleştirmişlerdir. Bartın Halkı bu süreçte toplanan 25 bin imzayla termik santrale karşı tepkisini çok açık şekilde göstermiştir. Tüm bunlara rağmen adı geçen şirket, girişimlerinden vazgeçmemekte, yörenin yumuşak karnı olan işsizliği kullanarak ısrarcı propagandalarına devam etmektedir.

3.3. Ekonomik Boyut

3.3.1. Enerji ihtiyacı

Bölgenin kurulacak bir termik santralden üretilen elektrik enerjisine gereksinimi yoktur. Ayrıca, kurulu enerji nakil hatları yeni bir üniteyi taşıyacak nitelikte olmayıp, yakın zamanda yeni bir nakil hattı da planlanmamıştır. İlin enerji ve doğal kaynaklarının yeterli ve rantabl kullanılabilmesi için, yenilenebilir kaynaklar da dahil olmak üzere tüm enerji kaynaklarının uygun kombinasyonu ile enerji üretiminin ve sürekliliğin sağlanması gerekmektedir (TMMOB, 2008, S:73). Amasra'nın rüzgar bakımından zengin olması nedeniyle, bu yörede enerji sağlamak için en uygun yöntem rüzgar santralleri kurmaktır. Yenilenebilir bir enerji türü olan rüzgar enerjisinin yaratacağı olumsuz etkiler çok düşük düzeyde kalacaktır. Böylece turizm, tarım, ormancılık ve diğer etkinliklere zarar vermeden, sürdürülebilir şekilde sağlanan bir enerji üretim modeli yöreye kazandırılmış olacaktır.

3.3.2. İthal kömür olgusu

Yatırımcı firmaya ait ruhsatlarda kapalı işletme için tespit edilen görünür rezerv miktarı yaklaşık 573 Mt (Milyonton) olarak öngörülmektedir (ÇED, 2009, S:27). Oysa havzadaki görünür rezerv şirketin bildirdiği 573 milyon tonun çok altında 172 milyon ton olarak bildirilmektedir (TTK, 2010). Yatırımcı şirket, eksi 750 koduna inse bile toplam 225.989 bin ton üretim yapabilecektir. Şirketin TTK ile yapmış olduğu 20 yıllık "Rödovals Sözleşmesi"nde ilk üç yıl için 500 bin ton/yıl, 4-6. yıllar için 2,5 milyon ton/yıl, 7-8 yıllar

İçin 3 milyon ton/yıl, 9-20 yılda için de 3,5 milyon ton/yıl üretim öngörülmüştür. Yani Şirket Devletle 20 yıllık 55 milyon ton kömür çıkarma anlaşması yapmıştır (TMMOB, 2008, S:45).

ÇED Başvuru Dosyası'nda 2640 MW gücündeki santralde saatte 932 ton kömür yakacağı belirtilmektedir (ÇED, 2009, S:7). Bu durumda santral yılda 7000 saat çalışacağı öngörüldüğü için yılda 652x7000= 6524000 ton (6,5 milyon ton) kömür yakacağı hesaplanmaktadır. Yer altı kömür işletmesinde 350 kişi çalışacağına göre (ÇED, 2009, S:38) ihtiyaç olan kömürü temin edebilmek için bir işçi günde 365 gün çalışırsa günde 51 ton, (haftada bir gün iş yapıp yılda 312 gün çalışırsa) günde 59,7 ton kömür çıkarması gerekmektedir. Böyle bir verimlilik düzeyine ulaşmış olan kapalı havza taşkömürü işletmeciliği dünyada yoktur. Şu an Amasra'da yer altındaki işçi başına düşen günlük üretim miktarı 1 tona ancak ulaşmaktadır. İşçi başına 5 ton günlük üretim sağlansa bile, geri kalan (işçi başına) günlük 55 ton üretim nereden sağlanacaktır?

Amasra kömürünün (tüvenan) kalorisi 3.000 kJ'dir. Bu değer ancak cevher zenginleştirme işlemi (Lavvar-Lavvarlama) yapıldıktan sonra 5.800 kJ'olarıye çıkmaktadır. Bu durumda yer altı işletmesinden santralde kullanılması için yılda 6,5 milyon ton değil de, 13 milyon ton kömür çıkartılması gerekmektedir. Bu şekilde hesaplanırsa 15 yılda havzadaki bütün kömür bitecektir. Zaten 350 işçiyle yılda 13 milyon ton kömür çıkarmak mümkün değildir. Bu nedenle üst paragrafta verilen kişi başı günlük üretimi sağlayan kömür miktarlarının da ikile yapılması gerekmektedir. Yani bir işçinin günde ortalama 119,4 ton kömür çıkarması gerekmektedir. Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun Batı Karadeniz havzasında 2008 yılında 9.685 işçiyle çıkardığı kömür miktarı toplam (Armutçuk, Kozlu, Üzümlü, Karadon, Amasra işletmeleri toplamı) 2.335.457 ton olduğu (TTK, 2010), hatta 2009 üretiminin 1,6 milyon ton olduğu bilinmektedir.

"Termik Santral Entegre Projesi"nde termik santralde ana yakıt olarak Batı Karadeniz bölge kömürünü kullanacaktır denmektedir (ÇED, 2009, S:7, S:36). Sayfa 7'de proje kapsamında 60.000 DWT, sayfa 36'da ise 170.000 DWT ağırlığındaki deniz araçlarının yanaşabileceği bir liman inşa edileceği ifade edilmektedir. Şirket bu limanı Kandilli'deki termik santral entegre tesisiyle Amasra Termik Santral Entegre Tesisi arasında kömür alışverişini sağlama amacıyla inşa edeceğini ifade etmektedir. Fakat bu limanın ihale kömür temin için yapıldığı kanısı yaygındır. Çünkü Kandilli'den Amasra Termik Santraline ulaşmak mümkün değildir. Hema Endüstri A.Ş. Karadeniz 51 MW'lık elektrik üretim lisansı almıştır. Hema Endüstri A.Ş.'nin Kandilli'de devraldığı sahadan toplam rezerv miktarı 13.000.000 tondur. Bu miktarın yarısı Kandilli'deki üretim lisansı alınmış olan termik santral için ayrılmıştır. Kandilli Armutçuk-Armutçuk sahalarına üretilen kömürler Amasra'ya gönderilmektedir. Bu nedenle Amasra'da planlanan

santralin ancak bir yıllık ihtiyacını karşılayabilecektir. TTK kayıtlarında da Armutçuk Müessesinde hazır durumda 7.883.164 ton, görünür olarak 15.859.636 ton rezerv miktarı bulunduğu yazılıdır (TTK, 2010).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda Amasra ve Kandilli'den çıkarılacak kömürün Amasra Termik santralinin kullanımına yetmeyeceği, "ana yakıt olarak" ibaresinden de anlaşılabilir. ÇED gibi santralin gereksinimini sağlamak için bölge dışından derken (ülkemizdeki taşkömürü rezervinin %99'u bu bölgede bulunduğu için ülkemizin diğer bölgeleri değil) yurt dışından getirileceği kastedilmektedir. Bu da kömürün ithal edileceği anlamına gelmektedir.

3.3.3. İstihdam

ÇED Başvuru Dosyası'nda çalışan sayısı; arazi hazırlık ve inşaat aşamasında; hafriyat ve saha hazırlama işlerinde 150 kişi, ünitelerin inşaat aşamasında (liman dahil) 1000 kişi, makine ve ekipmanların montajında 1000 kişi, maden sahalarında 350 kişi toplam 2500 kişi olacağı, işletme aşamasında; kömür yer altı işletme ve kireç taşı sahasında 400, santralde 800 kişi olmak üzere toplam 1200 kişi olacağı belirtilmektedir (ÇED, 2009, S:38). İlgili şirket başlangıçtan beri yöredeki işsizliği, gençlerin iş bulmak için başka kentlere göç etmek zorunda kalmasını koz olarak kullanmıştır. Maden ocaklarında ve termik santralde çalıştırılacaklarının sayısının 10-11 bin kişiye kadar ulaşacağını, yöredeki işsizliği önleyeceklerini iddia edip durmuşlardır. Başvuru dosyasındaki bilgiler bu vaatlerin doğru olmadığını açık bir şekilde göstermektedir. Dosyada başlangıçta (üç-dört yıl sürecek) inşaat aşamasında 2500 kişi çalıştırılacakları, fakat bunun geçici olduğu yazılmaktadır. Termik santralin çalışması aşamasında toplam 1200 kişiye iş vereceklerdir. Termik Santralde yaratılacak katma değer bölge, hatta ülke dışına transfer edileceği için, Amasra Termik Santrali'nin çoğu yöre dışından 1200 kişiye istihdam sağlamaktan öteye Bartın ekonomisine bir katkı sağlamayacağı çok açıktır.

Bartın ilinin ekonomik yapısını "Sayısallaştırılmış Swot Analizi"yle değerlendiren bir çalışmada, ilin ekonomik yapısını tehdit eden en önemli faktör olarak Amasra'ya termik santral kurma projesi gösterilmektedir. Bu çalışmada termik santralin oluşturacağı çevre kirliliği ve insan sağlığı üzerinde yapacağı etkilerin ilin doğal güzelliğinin bozulmasına neden olacağı, bunun da turizm faaliyetlerindeki canlılığı azaltacağı, dolayısıyla ilin ekonomik yapısında bozulmalara neden olacağı ifade edilmektedir (Çelik ve Murat, 2008, S:8).

Termik Santralin çevre üzerinde yapacağı olumsuz etkiler göz önüne alındığında yöredeki turizm etkinliklerinin sona ermesinin yanı sıra, balıkçılığın, çilek, fındık vb. tarımsal etkinliklerin ve orman ürünlerinin zarar göreceği çok açıktır. Bu faaliyetlerden gelir sağlayan çok sayıda insan olduğu

görünmüldüğünde, bu insanların gelirlerinin de zarara uğrayacağı, hatta bu işlerde çalışan birçok insanın işsiz kalacağını söylemek mümkündür. Çoğu Bartın'dan olmayacak 1200 kişiye, ağırlıklı olarak baştan ücretle iş sağlayacak termik santralin, farklı sektörlerden binlerce kişiyi işsiz bırakması ihtimali çok yüksektir.

3.3.4. Santralin teknolojisi

Yapımcı şirket tarafından daha önceleri yapılacak santralin göreceli olarak daha modern olan ve 1980'lerden beri kullanılan "Akışkan Yataklı" yakma sistemine sahip olan bir santral olacağı belirtiliyordu. ÇED Başvuru dosyasında ise; Pulverize yakma sistemine sahip olan bir santral kurulacağı, Pulverize yakma sisteminin 1960'lardan beri başlarıyla hizmet verdiği ifade edilmektedir (ÇED, 2009, S:6). Bu değişiklik, daha önce kullanılmış bir santralin sökülerek Amasra'da tekrar kurulacağı yönündeki şüpheleri artırmaktadır. Kaldı ki akışkan yataklı santrallerin bile çok önemli çevre sorunları doğurduğu bilinmektedir. Ülkemizde ilk ve tek akışkan yataklı santral olarak bilinen Çan Termik Santrali bunun örneklerindendir. Bu santral için hazırlanmış olan ÇED Olumlu Belgesi, yöredeki yerleşimlerin risk altında kalacağı, tarım toprakları ve yüzeysel suların kirleneceği, santiyede çalışan araçların gürültü ve çevre kirliliğine neden olacağı, asit yağmurlarına neden olacağı, ekolojik dengeyi bozacağı gibi nedenlerle Bursa 1. İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (Bursa 1. İdare Mahkemesi, 2005; Anonim, 2010).

Termik Santral kurmak isteyenler, haklılıklarını kanıtlamak için Avrupa'daki örnekleri göstermektedir. Oysa Avrupa'da yeni termik santral yapılmamakta, var olanlar kapatılarak teknolojiyi üçüncü dünya (geri kalmış) ülkelere satılmaktadır. Avrupa'da var olan santraller 10-20 MW gücündeki, bulunduğu kentin elektrikliğini üretmeye çalışan küçük ölçekli santrallerdir. "Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre elektrik üretiminde kullandıkları kaynaklarını çeşitlendirmekte ve fosil yakıt kullanımını en az seviyeye indirmeye gayret göstermektedir. İskandinav ülkelerinden bazıları sanayide fosil yakıt kullanılarak üretilmiş elektrikli yüksek vergilendirme ile engellemeye çalışmaktadır (Avcı, 2006, S:3)." Ayrıca, Avrupa'da bu tür üretim süreçlerini sıkı şekilde denetleyen bir mevzuatın ve kurumların olduğunu burada hatırlatmak yararlı olacaktır. Ülkemizde birçok uygulamaların kişiden kişiye farklılık gösterdiği, yapımcı şirketin başlangıçtan beri istediğini yapabilmek için bir çok ayrıcalık talep ettiği göz önünde tutulduğunda, termik santralin işletilmesi sırasında denetim sağlayacak bir çok kuralın göz ardı edileceği çok açıktır.

Türkiye'de termik santral kuracak teknoloji bulunmadığı için, yapılacak olan termik santral ister daha önce kullanılmış olan bir santralin sökülüp tekrar monte edilmesiyle kurulsun, isterse yeni teknolojiye

sahip olan daha önce kullanılmamış bir santral olsun, yurt dışından ithal edilecektir. Hem kurulumunda, hem de kullanacağı yakıtta dışarıya bağımlı olan bir yatırım ülke ekonomisine yarardan çok zarar getirecektir.

3.4. Çevresel Boyut

3.4.1. Deniz, yer altı suları ve akarsular

ÇED Başvuru Dosyası'nda "İşletme aşamasında oluşacak proses atıksularını evsel atıksu, kömür hazırlama ve depolama sistemi drenaj atıksuları, kazan ateş tarafı ve hava ısıtıcıları yıkama atıksuları, kazan blöfleri, kum filtreleri geri yıkama atıksuları, rejenerasyon atıksuları, laboratuvar atıksuları ve tesiste kullanılacak pompa vb. ekipmanlardan kaynaklanacak yağ bulaşıklı sular olarak özetlemek mümkündür (ÇED, 2009, S: 60)" denmektedir. Lavvar işleminde kullanılacak yıllık 15,6 milyon ton miktarındaki atık suyun bahsedilmediği raporda, bu atık suların nereye atılacağından ve toplam miktarının ne olduğundan da bahsedilmemektedir.

Soğutma suyunun Karadeniz'den sağlanacağı belirtilmektedir (ÇED, 2009, S:7). Soğutma suyunun tekrar denize iadesi sırasında normal sıcaklıktan daha yüksek bir sıcaklıkta olacağı (Dosyada en fazla 20C olacağı yazılmaktadır), ayrıca bu sular kullanılmadan önce makinelerle zarar vermemesi için çeşitli kimyasal işlemlerden geçirildiği için denize geri boşaltılması sırasında demir 2 sülfat bakımından zenginleştiği, bunun da deniz ekosistemine zarar verdiği bilinmektedir (Avcı, 2005, S:16-17). Bu işlemler sonunda uzun vadede ekolojik veya ticari önem taşıyan balık türlerinin önemli ölçüde azalmasına neden olmaktadır (Tokinan ve Yurteri, 1994, S:43). Böyle bir durum yöredeki balıkçılık etkinliklerinin zarar görmesine neden olacaktır.

Santral birinci derece deprem bölgesinde kurulacaktır (ÇED, 2009, S:47). Bu nedenle yer altı suyu akış rejiminin değişme riski taşıdığı ve bölgedeki yer altı kömür işletmeciliği kaynak sularının akiferlerine etkili olabilecek derinliklerde gerçekleştirildiğinde ve gerekli önlemler alınmadığında, kaynak sularının yön değiştirmesine ya da yok olmasına neden olabileceği belirtilmektedir (TMMOB, 2008, S: 27-28). Hema Şirketi'nin Kazınarı Kuyusu'nun inşası sırasında Kayışak Suyu kaynağına zarar verdiği yönündeki tartışmalar Bartın kamuoyunun gündemini uzun süre işgal etmiştir.

Bartın 2023 Planı'nda Bartın'ın yer altı sularının azalması önemli bir tehdit olarak görülmektedir. Kömürün diğer maddelerden kurtulması için yapılması gereken lavvar işleminde 1 ton kömürün yıkanması için 1,2 ton su kullanılması gerekmektedir. Bu durumda yılda 13 milyon ton kömürü lavvar yapmak için; 13.000.000 x 1,2 = 15,6 milyon ton su kullanılması gerekmektedir. Yani sadece lavvar işlemi için günde 42.740 ton tatlı su kullanılması

gerçektedir. Bartın İl Su Kaynakları Yönetimi Strateji Raporu'ndan (Bartın Valiliği, 2008b, S: 32-33) alınan bilgilere göre, belediye sınırları içinde 29.775 ton/gün, il sınırlarında 20.427 ton/gün olmak üzere Bartın ilinde 2007 yılında günlük toplam 50.202 ton suya ihtiyaç olmuştur. Yani termik santralde sadece lavvar işlemi için kullanılması gereken günlük tatlı su miktarı hemen hemen Bartın ilinin tamamında bulunan günlük su miktarına eşittir.

Termik Santraller sularda önlenmesi güç ağır metal zehirlenmelerine yol açmaktadır. Termik Santrallerde kömürün yanması sonucu ortaya çıkan kül ve cüruf gibi atıkların güvenli yöntemlerde sarfı (özellikle element içeriği nedeniyle) yer altı suları açısından büyük önem taşımaktadır. Yatağan Termik Santralinden kaynaklanan küllerin rüzgarla çevreye yayılmasının önlenmesi amacıyla sulandırılarak depolanmaktadır. Bunun sonucu olarak katı atıklarla birlikte, büyük hacimli atık su barajları oluşmuştur. Bu atıkların Asit düzeyleri (PH'ları) 9-11.5 arasında değişmektedir (TMMOB, 2008, S:59).

3.4.2. Baca toz ve gazları

ÇED Başvuru Dosyası'nda "Baca gazı desülfirasyon sistemi, baca gazı içindeki SO₂ gazını en az % 93 verimle tutarak SO₂ emisyonunun 200 mg/Nm³ (kuru, % 6 O₂) değerinin altında olmasını sağlayacak şekilde tasarlanacaktır (ÇED, 2009, S:19)." denmektedir. Desülfirasyon sistemleri bacadan çıkacak kükürt ve küçük kül parçacıklarını 199'a kadar tutabilmektedir. Ancak bu tesisler azot oksitleri, karbon monoksit ve karbondioksiti, kömür ve küldeki radyoaktif maddeleri filtre etmez. Bu nedenle söz konusu maddelerin yoğunluklarını azaltacak yakma veya harmanlama gibi işlemlerin, yanma işleminden önce yapılması gerekir (Avcı, 2005, S: 14). Kömürün yakılması sonucu ortaya çıkacak toz ve gaz emisyonlarının çeşitli yöntemlerle tutulacağı söylense de yaşanan tecrübeler bu tür önlemlerin %100 başarıya hiçbir zaman ulaşmadığını, bu tür tesislerde zaman zaman gaz ve toz tutma tesislerini kurmanın pahalı olması nedeniyle yapımından vazgeçildiği, yapılsa bile işletme masraflarının çok olduğu gerekçesiyle filtreleme işlemlerine ara verildiği veya vazgeçildiği gözden kaçırılmamalıdır. Bu durumda termik santralden çıkacak gaz ve toz ile ilgili hesap ve değerlendirmelerin bu olasılıkları dikkate alarak yapılması gerekmektedir.

Bartın ilinde yılda toplam 25.000 ton kömür tüketilmektedir (TMMOB, 2008, S:38). Bu miktar hemen hemen termik santralin bir günlük kömür tüketimine (22.122 ton) denk gelmektedir. Yani Bartın'da bir yılda tüketildiği kömürü termik santral bir günde tüketebilir. Kış aylarında Bartın il merkezinde yaşanan hava kirliliği düşünüldüğünde, santral kaynaklı hava kirliliğinin boyutları daha iyi anlaşılabilir.

Termik santrallerin bacasından çıkan ve bitki

örtüsünü en çok etkileyen gazlar kükürt dioksit ve azot oksitleridir. Bitkilerin bu gazlara en hassas olan ve etkilenen organı yapraklardır. Yapraklardaki stomalar vasıtasıyla yaprak bünyesine giren bu gazlar yapraktaki klorofillerin yapısını bozmaktadır. Ayrıca yanık etkisi, serbest asit halinde yüzeysel olarak da ortaya çıkabilmektedir (TMMOB, 2008, S:58). Ağaçların yıllık halkalarındaki daralmalar, yapraklardaki yüksek kükürt birikiminin, yani SO₂'nin, H₂SO₃ ve H₂SO₄'e dönüşümünün etkisiyle klorofil hücrelerin tahribinden ileri gelmektedir (Kantarci, 2000). Kükürt dioksitin bitkilere olan bu doğrudan etkisinden başka, yöredeki yağışların ve bağıl nemin fazlalığı da topraktaki asitleşmeyi artırıcı, bazlarda fakirleştirici ve mikrobiyolojik etkinliği yok edici bir etkiye bulunarak, dolaylı yoldan bitkilerin direncinin azalmasına neden olur. Bu direnç zayıflığı da zararlı böcek ve mantarların üremesi için gerekli ortamı oluşturur. Bu böcek ve mantarlar bitki örtüsünü ve kalitesini giderek yok ederler. Ayrıca polenler ve dişik boruları zarar gördüğünden dölleme olmaz ve meyve tutmaz. Bitkilerdeki termik santrallerden kaynaklanan zararlar yaprak lekeleri, yaprak kurumaları, yaprak ve meyve dökülmeleri, büyümedeki gerileme, solgunluk ve ölümle sonuçlanır (TMMOB, 2008, S:58).

Termik santrallerin etrafındaki bitkilerin tahribi konusundaki en çarpıcı örnek Muğla-Yatağan Termik Santrali çevresinde yaşanmıştır. Üçüncü ünitenin 1984'de devreye girmesinden sonra da 1986 yılı ortalarına kadar 4181 hektar gibi çok geniş alanda orman ekosistemi bozulmuş; yani orman altı bitki ve hayvan türlerinin çoğu yok olmuştur. Ayrıca toprağı tutacak bitki örtüsü büyük oranda tahrip olduğu için erozyon ile toprak kaybı olmuş, eski su kaynakları kurumuştur (TMMOB, 2008, S:59). Çatalağzı Termik Santrali'nin de orman ağaçlarının gelişimi üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu düşünülmektedir (Avcı, 2005, S:18).

Bu bilgiler ışığında yöredeki bütün bitkisel üretim süreçlerinin; başta dünyanın en önemli korunan alanlarından biri olan Küre Dağları Milli Parkı olmak üzere, diğer ormanlarımızın, meraların ve ziraat alanlarının bu tür bir etkilenmeden önemli miktarda zarar göreceği çok açıktır. Kaya ve Başaran (2006)'ın bildirdiğine göre yörede; *Abies nordmannia* ssp. *bornmülleri*ana, *Emonymus latifolius* ssp. *cauconis*, *Centaurea cadmea*, *Centaurea kilaea*, *Seseli resinosum*, *Campanula lyrata* ssp. *lyrata* ve *Galanthus pilicatus* ssp. *byzantinus* adlarını taşıyan 7 endemik bitki türü vardır. Bu endemik türlerin de santralden zarar görmesi muhtemeldir.

3.4.3. Kül ve cüruf artıkları

ÇED Başvuru Dosyası'ndaki bilgilere göre; "Santralin işletilmesi sırasında yakma sonucunda oluşan küller, piyasada mevcut hazır beton üretim tesislerine ve/veya çimento fabrikalarına, BDG atık ürünü (alçıtaşı) ise susuzlaştırılarak alçıpan üretimi

yapan fabrikalara değerlendirmek üzere satılacaktır. Ancak, satışının gerçekleştirilemediği durumda, kül ve cürufaların depolanması için santral alanı çevresinde, Ek-2'de sunulan 1/25.000 ölçekli topoğrafik harita üzerinde gösterilen alanlar ile işlenen yer altı galerine depo edilmesi planlanmaktadır (ÇED, 2009, S: 74-75)" denmektedir. Şirket santralden çıkacak küllerin kullanımı ve depolanması için herhangi bir bağlantı yapmamıştır. Bu küllerin, Amasra Taşkömürü İşletme Müessesesi'ne (ATİM) ait yeraltı galerinde depolanması için yaptığı talep müessese tarafından atıl durumda yeterli galeri olmadığı gerekçesi ile uygun görülmemiştir. Böylece küllerin ATİM'e ait yeraltı galerilerinde depolama imkanı ortadan kalkmıştır.

Külün hazır beton ve çimento fabrikalarına satışı ve yeraltındaki boşluklara pompalanması düşüncesi hayata geçirilmesi mümkün olmayan ütopyalardır. Çünkü termik santralden çıkacak olan baca gazı miktarı, aşırı derecede fazla miktardadır. Baca gazı artırılarak ortaya çıkacak olan kireç taşının kullanım alanının sınırlı olması, pazarlama ve bağlantılarının yapılmasının güç olması, oluşacak kireç taşının bu tür alanlarda kullanılması durumunda yeni çevre kirlilikleri yapacağı, alçı taşının ekonomik değeri olmadığı için elektrik üretim maliyetlerini artıracığı belirtilmektedir. Bu durumda kurulacak baca gazı arıtma tesisinin devamlı çalıştırılmasının mümkün olmadığı bildirilmektedir (Nuhoğlu ve Selmi, Bilinmiyor, S: 71). Örneğin; Çayırhan Termik Santrali'nde hiçbir talep gelmediği için alçı taşı satışı gerçekleştirilemediği belirtilmektedir (Gençsoy ve Kefelioğlu, 1993, S:33). Bu durumda Amasra Termik Santrali'nden çıkacak kül ve cürufu açık alana depolamaktan veya Karadeniz'e boşaltmaktan başka çare yoktur. Depolanması veya Karadeniz'e dökülmesi gereken kül ve cüruf miktarı hesaplandığında termik santralin 49 yıllık ömrü boyunca 72 ile 108 milyon ton arasında kül ve cüruf ürelecek bir tehlikeli madde kaynağı olduğu ortaya çıkmaktadır.

ÇED Başvuru Dosyası'ndan alınan verilere göre; kömürün yanması sonucu oluşan külün yaklaşık %85'i uçucu kül, %15'i kazan altı külüdür (ÇED, 2009, S:23). Dosyadaki bilgilere göre uçucu kül, bahsi geçen noktalardan kül silosuna pnömatik yöntemle taşınacaktır. Taşıma kapasitesi her bir ünite için yaklaşık 45 ton/saat olarak tasarlanacak olan pnömatik sistem, dört ünite birden düşünüldüğünde 4 x 45 = 180 ton/saatlik uçucu kül üretimi söz konusu olacaktır. Termik santral yılda 7000 saat çalışacağına göre yılda 7.000 x 180 ton = 1.260.000 ton/yıl uçucu külün depolanması gerekmektedir. Santral 49 yıl çalışırsa; 49 x 1.260.000 = 61.740.000 ton (yaklaşık 62 milyon ton) uçucu külün depolanması gerekmektedir. Çıkan külün %85'i uçucu kül, %15'i kazan altı külü (cüruf) olduğuna göre; saatte 31,7 ton/saat cüruf, yılda 7.000 x 31,7 = 221.900 ton/yıl, 49 yılda; 49 x 221.900 = 10.873.000 ton/yıl (yaklaşık

11 milyon ton) cüruf depolanmak gerekecektir. Bu durumda 49 yıllık işletme süresi boyunca toplam; 61.740.000 + 10.873.000 = 72.613.000 ton kül ve cüruf depolayacak alana ihtiyaç vardır.

Farklı kaynaklar Amasra kömüründe baca külü oranının %34 olduğunu belirtmektedir. Bu durumda oluşacak kül ve cüruf miktarı daha da çok olacaktır. Basit bir hesaplama yılda 6,5 milyon ton cüruf zenginleştirme işlemi yapılmış (lavvar edilmiş) 5800 kalori değerindeki kömür yakılacağına göre, yılda 6.500.000 x 0,34 = 2.210.000, 49 yılda 2.210.000 x 49 = 108.210.000 ton kül ve cüruf oluşacaktır.

Amasra kömürünün kalorisinin 3 bin kalori olduğu, lavvar yapıldıktan sonra 5.800 kaloriye ulaştığı düşünüldüğünde lavvar atıklarının nereye depolanacağı ayrı bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Termik santralde yılda 6,5 milyon ton 5800 kalori değerinde taşkömürü yakılacağına göre, 3000 kalori değerindeki tüvenan kömürünü, 5800 kalori değerindeki kömür lavvar işlemi sırasında %50 oranında artık oluşacağı için, her yıl 13 milyon ton tüvenan kömür lavvara sokulacak ve 6,5 milyon ton lavvar kömür elde edilecektir. Geri kalan 6,5 milyon ton artığın ise depolanması gerekmektedir. Bu durumda kırk dokuz yılda 49 x 6,5 = 318,5 milyon ton lavvar artığının depolanması gerekmektedir. Sahada bu hacimde yer bulunmadığı için, lavvar atıklarının denize boşaltılmasından başka bir yol bulunmamaktadır. Bu durum Bartın sahillerinin yoğun şekilde kirleneceği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

3.4.4. İnsan sağlığı üzerindeki etkiler

Kurulacak termik santral Amasra kent merkezine çok yakın yerleşim bölgeleri içinde ve hâkim rüzgâr yönü, deniz ters akıntısı yerleşim alanları yönüne doğrudur. Yani termik santralden çıkan zehirli gazlar ve küller anında insanların soluduğu havaya karışıp var olan kirliliğe termik santralin ürettiği çok daha fazla olan kanserojen etkisi eklenince, astım ve kanser riski katlanarak artacaktır (TMMOB, 2008, S:60). Baca gazları ve partiküller bronşite, anfizeme, akut ve kronik akciğer hastalıklarına ve damar hastalıklarına bağlı olarak ölümlere neden olabilmektedir. Ayrıca hava kirliliğinin yoğun olduğu bölgelerde ortalama yaşam süresinin 1-2 yıl kadar kısa olduğu literatürde yer almaktadır (Avcı, 2005, S:15,16,18). Hava kirliliğinin toplumun psikolojik sağlığına zarar verdiği ve yaşam kalitesinde çarpıcı düşüşler ortaya çıkardığı da belirtilmektedir (Uyar, 1993, S:5)

Yapılan çalışmalar Yatağan çevresindeki köyler ve küllerin atıldığı yerlerde radyasyon oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Yatağan'ın 50 köyünden 34'ünde radyasyon miktarının insan sağlığının kabul edebileceği sınırların çok üzerinde olduğu, küllerin atıldığı (yığıldığı) bölgelerde ise, radyasyon oranının normalden 19 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir (Avcı, 2005, S:17). Bu demektir ki; küller ister depolansın, isterse denize boşaltılsın,

normalden oldukça yoğun miktarda radyasyon yer altı sularına veya denize karışacak ve böylece çevrede bulunan insanların kanser olma riski artacaktır.

3.4.5 Gürültü

ÇED Başvuru Dosyası'nda "Projenin arazi kazı ve inşaat aşamasında ağır iş makinelerinin (eksplozör, yük araçları, vb.) kullanımı ve inşaat faaliyetleri (kazi-dolgu işleri, kalıp-demir-beton malzemeleri, çelik konstrüksiyonların yapımı vb.) sırasında gürültü meydana geleceği, Projenin işletilmesi sırasında da gürültü kaynağı olması beklenen başlıca üniteler ise liman, santral ana bina, kömür park sahası, yer altı kömür kuyu giriş yerleri vb. olup, gürültü kaynakları ise çalışacak araç, makine ve ekipmanlardır (ÇED, 2009, S:36)" denmektedir. Gerçekten de yasal sınır değerler aşılacakça, termik santrallerin gürültüye bağlı önemli bir etki yaratmadığı belirtilmektedir (Tokinan ve Yurteri, 1994, S44-45). Fakat, İnkumu ve Amasra gibi tatil ve dinlenme mekanlarına çok yakın olan böyle bir dev tesisin oluşturacağı gürültünün, bu dinlenme yerlerinin niteliğine sürekli şekilde olumsuz etki yapacağını söylemek mümkündür.

3.4.6. Arazi bozulmaları

"Santralde Baca Gazı Desülfürizasyon (BGD) Ünitesi'nde desülfürizasyon işlemi için kullanılacak kireçtaşı miktarı yaklaşık 65 ton/saat olacaktır (ÇED, 2009, S:75)."denmektedir. Santral yılda 7.000 saat çalışacağı için, santral için kireç taşı gereksinimi; yıllık $7.000 \times 65 = 455.000$ ton, 49 senelik; $49 \times 455.000 = 22.295.000$ ton olacaktır. 22 milyon ton kireç taşı üretilecek bir maden ocağı için sahada açılması gereken alanın büyüklüğü ve kesilmesi gereken ağaçların sayısı da hesaplanmalıdır. Kireç taşının özgül ağırlığı 2,7 ton/m³ olarak verilmektedir. Bu durumda 22 milyon ton kireç taşına çıkarmak için; $22.000.000 / 2,7 = 8.230.452$ m³ hacimlik bir sahanın kazılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle 100x70 büyüklüğündeki bir futbol sahası 7000 m² olduğuna göre 10 futbol sahası, yani 70.000 m² (70 dönüm) büyüklüğündeki bir alanın 8.230.000/70.000 m² = 117,6 m derinliğinde kazılması gerekmektedir.

Tüm bunların yanı sıra; Proje kapsamında liman yapımında kullanılacak dolgu malzemesinin sahadan temin edilmesi ayrı bir çevre sorunu oluşturacaktır. Liman yapımı da çevresel sorunlar yaratacaktır (ÇED, 2009, S: 26).

4. SONUÇ

Kurulması düşünülen Amasra Termik Santralinin doğa, çevre ve toplum üzerinde oluşturacağı olumsuz etkiler dört ana başlık altında detaylı olarak incelenmiştir. Bu tespitler aşağıdaki gibidir:

1. Bölgeyle ilgili olarak hazırlanmış olan mevcut

plan ve raporlarda termik santral kurulmasına kesinlikle yer yoktur.

2. İlgili plan ve raporlarda Bartın ili için; (organik) tarım, ormancılık, ticaret, tarım ve ormancılığa dayalı sanayi ve eko-turizme öncelik veren bir kalkınma modeli önerilmektedir.

3. Adı geçen şirketin samimiyeti, taahhütlerini yerine getirmemiş olması nedeniyle sorgulanmaktadır.

4. Bartın Halkı Bartın'a zarar verecek her türlü girişime karşı çok duyarlıdır. Gerektiğinde tepkisini örgütlü olarak topluca verebilmektedir. Bartın Halkı Amasra Termik Santrali'nden 26,5 kat daha küçük Mobil Santrali Bartın'da kurdurmamıştır. Amasra Termik Santrali'nin kurulmasına karşı olduğunu toplanan 25.000 imzanın yanı sıra yapılan çeşitli etkinliklerle göstermiştir.

5. Bölgenin kurulacak bir termik santralden elde edilecek elektrik enerjisine gereksimi yoktur. Rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının inşası bölge için daha yararlı olacaktır.

6. Şirketin sahada kömürü çıkarmasında ve tüm ülkeye veya ülke dışına pazarlamasında bir sakınca görülmemektedir.

7. Şirkete kömür çıkarması için devredilen Amasra ve Kandilli yer altı maden ocaklarının rezervi termik santralin 49 yıllık üretim gereksinimini karşılamaktan çok uzaktır.

8. Amasra'daki 350 kişilik yer altı işçi sayısıyla termik santralin yıllık kömür gereksiniminin karşılanması mümkün değildir.

9. Farklı veriler değerlendirildiğinde termik santralde kullanılacak yerli kömür miktarı oransal açıdan kullanılacak ithal kömürden daha az olacaktır.

10. Bartın Halkı termik santralin ekonomik, toplumsal ve çevresel etkilerinden olumsuz etkilenecektir. Bu durumu kullanılacak kömürün yerli veya ithal olması değiştirmemektedir.

11. Termik santral teknolojisinin ve kullanılacak kömürün ithal olması ulusal ekonomiye, dolayısıyla tüm topluma yarardan çok zarar getirecektir.

12. Termik santral flora, fauna, deniz, akarsu ve yer altı suları üzerinde yıkıcı etkiler yapacaktır. Yörede bulunan 7 endemik bitki türü tehlike altında kalacaktır. Dünyaca önemli Küre Dağları Milli Parkı termik santralden yoğun miktarda zarar görecektir.

13. Termik santral insan sağlığı üzerinde ölüme kadar uzanan zararlı etkiler yapacaktır. Bunlar; Astım, amfizem, akut ve kronik akciğer hastalıkları, damar hastalıkları, sinir hastalıkları ve kanserdir. Termik santralin olumsuz etkilerinin yaşam kalitesini bozması ve ortalama yaşam süresini kısaltması muhtemeldir.

14. Santralin kurulacağı yerde bulunan Tarlaağzı ve Gömü köylerinin boşaltılması veya köylülerin göç etmek zorunda kalması olasılığı vardır.

15. Santralin kurulmasıyla birlikte yöredeki konutların (özellikle İnkumu ve Amasra'da bulunanlar) değerinin düşmesi beklenmektedir.

16. ÇED Başvuru dosyasında çevre zenginleştirme (Lavvarlama) işleminden ve bu işlem sonucunda oluşacak atıkların (Muhtemelen 318,5 milyon ton) nasıl depolanacağı konusunda bir bilgiye

nasıl yapılmamıştır. Bunun yanı sıra 49 yılda 72 ile 108 milyon ton arasında birikmesi beklenen kül ve cürufun da nereye depolanacağı şüphelidir.

17. Şirket yetkililerinin termik santral ve yer altı maden işletmelerinde 10-11 bin işçiyi çalıştıracaklarını vaat etmesine rağmen, ÇED Başvuru Dosyası'nda tüm bu tesislerde toplam 1200 işçinin çalıştırılacağı açık bir şekilde yazılmaktadır.

Başta Çevre Düzeni Planı olmak üzere aksi yöndeki bütün planların varlığı ortadayken, Amasra'ya 2640 MW gücünde bir santralin kurulmasının planlanması ve bunun için ÇED sürecinin başlatılmış olması çok büyük bir talihsizliktir. Bartın Halkının karşı olmasına rağmen, ticari kaygılarla, sadece bir şirketin yararına olacak şekilde termik santralin kurulmasında ısrar edildiği takdirde toplumsal barışın zedelenmesi muhtemeldir. Böyle bir durumda Bartın'ın ve Bartın Halkının geleceğini Bartın Halkının kendi iradesi ve yapacağı hukuksal, yenetsel ve toplumsal mücadele belirleyecektir.

Geniş bir muhasebe yapıldığında; Bartın merkez ve Amasra'da hem kentte, hem de köyde yaşayanların, İnkumu ve Amasra'daki turistik etkinliğe katılanların, buralarda ikinci konuta sahip olanların, Kurucası ve Ulus'taki doğal varlıkların ve yerel meslek sahiplerinin, tarım, turizm veya ormancılıkla uğraşanların, balıkçılık yapanların, Amasra Taşkömürü İşletmesi'nde çalışanların, Kastamonu, Karabük ve Zonguldak'ta yaşayanların ve ülkemizde yaşayan tüm insanların farklı şekillerde olsa da termik santral inşasından zarar göreceği çok açıktır. Hatta termik santral ve diğer tesislerde toplam 1200 kişinin çalıştırılacağı, bunun çoğunun da dışarıdan getirileceği düşünüldüğünde santralde iş bulma umudu taşıyan işsizlerin de bu süreçte derin bir hayal kırıklığı yaşayacağını söylemek mümkündür.

5.KAYNAKLAR

- 2023 Turizm Stratejisi, 2009. Türkiye 2023 Turizm Stratejisi. Devlet Planlama Teşkilatı Stratejik Planlama Dairesi Başkanlığı WEB Sitesi. www.sp.gov.tr/belgeler.html/
Anonim, 2010. Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Üçüncü Sınıf Güz Dönemi Law 315: Çevre Hukuku dersi WEB Sayfası. <http://www.anayasa.gen.tr/law315-sunumlar.htm>
Avcı, S., 2005. Türkiye'de Termik Santraller ve Çevresel Etkileri. Coğrafya Dergisi, Sayı:13. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü yayını. İstanbul. S:1-26
Bartın Valiliği, 2008a. Bartın 2023 Stratejik Amaçlar ve İl Gelişme Planı. Bartın Valiliği yayını, 440 S.
Bartın Valiliği, 2008b. Bartın İli Su Kaynakları Yönetimi Stratejisi. Bartın Valiliği yayını. Bartın. 64 S.
Bursa 1. İdare Mahkemesi, 2005. Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin 13.09.2005 gün ve esas 2005/188 ve 2005/1110 sayılı kararı.
ÇDP, 2009. Zonguldak-Bartın-Karabük

Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı. Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü WEB Sitesi. <http://www.cedgm.gov.tr/>

ÇDP Hükümleri, 2009. Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı Hükümleri. Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü WEB Sitesi. <http://www.cedgm.gov.tr/>

ÇED, 2009. Amasra Termik Santral Entegre Projesi Başvuru Dosyası. Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü WEB Sitesi. http://www.cedgm.gov.tr/cedsureci/ced_proje_duru_m/458.htm

Çelik, N. ve Murat, G., 2008. Sayısallaşmış Swot Analizi ile Bartın İli'nin Ekonomik Yapısını Değerlendirme. 2. Ulusal İktisat Kongresi. 20-22 Şubat 2008. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü. İzmir.

Cumhuriyet Gazetesi, 1986. 15 Nisan 1986 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.

Gençsoy ve Kefelioğlu, 1993. Termik Santrallerde Baca Gazı Kükürt Arıtma Tesisleri. Çevre ve Mühendis Dergisi. Sayı: 3. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası yayını. S:32-34.

Kantarıcı, D., 2000. Hava Kirliliğinin Ormanlar Üzerine Etkileri. Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu. 7-8 Nisan 2000. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını. S:146-165. İstanbul.

Kaya, Z. ve Başaran, S. 2006. Bartın Florasına Katkılar. Gazi Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. 6(1). S: 40-62.

Nuhoğlu, Y. ve Selmi, E., Bilinmiyor, Linyitle Çalışan Termik Santrallerde Temel İşlemler ve Çevre Kirliliği. S:65-79.

Uyar, T. S., 1993. Elektrik Üretim Sistemlerinin Çevre Etkileri. Çevre ve Mühendis Dergisi. Sayı: 3. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası yayını. S:4-7.

TEP, 2009. 2007-2013 Turizm Eylem Planı. Devlet Planlama Teşkilatı

Stratejik Planlama Dairesi Başkanlığı WEB Sitesi. www.sp.gov.tr/belgeler.html/

TMMOB, 2008. TMMOB Bartın-Amasra Termik Santral Raporu. Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yayını. 112 S. Ankara.

Tokinan ve Yurteri, 1994. Termik Santrallerin Çevresel Etkileri. Türkiye Enerji Bülteni. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası yayını. Cilt:1. Sayı:2. Ankara. S:36-47.

TTK, 2010. Türkiye Taşkömürü Kurumu WEB Sitesi. www.taskomuru.gov.tr

Yurthaber, 2009. Yurthaber İnternet Sitesi. <http://www.yurthaber.com/haber/bartın-turizm-merkezi-olmak-istiyor-241458.htm>

ORMAN DEYİNCE...

Her Türk vatandaşına şunu
aşlamak lazımdır ki, özel
mülkiyet ancak genel
menfaate zararlı olmadığı
müddetçe korunur, zararlı
olduğu gün onun artık
korunması söz konusu
olamaz.

Ormanla ilgili bir haber duysam veya okusam rahmetli hocamız Ord.Prof.Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun ormanlarla ilgili bir inceleme ve araştırmalarının başlığındaki "Orman deyince okumazlar ki" sözlerini anımsarım. Rahmetli hocamız diyor ki;

"Mülkiyet hakkı mukaddestir parolası arkasında memleketin en büyük davalarını özel menfaat ve suistimal gözlüğünden mütalaa ederek kendi şahsi menfaatlerini memleket menfaati diye savunan yıpratıcı ve yıkıcı zihniyeti her alanda birer birer etmek ve yok etmek lazımdır. Her Türk vatandaşına şunu aşlamak lazımdır ki, özel mülkiyet ancak genel menfaate zararlı olmadığı müddetçe korunur, zararlı olduğu gün onun artık korunması söz konusu olamaz".

Rahmetli hocamızın yukarıda belirttiği zihniyet geçen zaman içinde daha da artmış ve yayılmıştır. Çılgınlığa siyasetin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Ormanla ilgili Kanunlar sık sık değiştirilmeye başlanmıştır. Anayasal esaslara uygun olan yürürlükteki kanunları göz ardı ederek hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Bunun son örneği de 15.01.2009 tarihli ve 5831 Sayılı Tapu Kanunu ile Bezi Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun içinde görmek mümkündür.

5831 Sayılı Orman Kanunu'nun 7 nci maddesinin 1 nci fıkrası 5.11.2003 tarih ve 4999 Sayılı Kanunla 3 ncu maddesi ile "Devlet ormanları ile, emvace sınırlaması yapılmış olup da herhangi bir nedenle orman sınırları dışında kalmış ormanların, hükmi şahsiyeti haiz emme müesseselerine ait ormanların, hususi ormanların orman kadastrosu ve bu ormanların içinde ve dışında bulunan her çeşit taşınmaz malların

Özdemir BAŞARAN OGM Eski 1nci Hukuk Müşaviri

ormanlarla müşterek sınırlarının tayini ve tespiti ile 2 nci madde uygulamaları ile ilgili olarak kadastrosu kesinleşmiş yerlerde tespit edilen fenni hataların düzeltilmesi işleri Orman Kadastro Komisyonlarınca yapılır", şeklinde düzenlenmiş iken 15.01.2009 tarih ve 5831 Sayılı Kanunla yukarıdaki fıkraya bir cümle eklenmek suretiyle "Ancak henüz orman kadastrosuna BAŞLANILMAMIŞ yerlerde 3402 Sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre belirlenen orman sınırı, Orman Kadastro Komisyonunca belirlenen orman sınırı niteliğini kazanır" düzenlemesi getirilmiştir. Aynı kanunla 3402 Sayılı Kadastro Kanunu'nun 7 nci maddesi değiştirilerek madde "Bu kanuna göre yapılacak çalışmalardan önce 6831 Sayılı Orman Kanununa göre BAŞLANAN ORMAN KADASTROSU bu kanunun 4 ncu maddesine göre sonuçlandırılır" şeklinde düzenlenmiştir.

5831 Sayılı kanunu yürürlüğe girdiği tarihten sonra duruma baktığımızda,

1-ORMAN KADASTRO KOMİSYONLARININ orman sınırlarını tayin ve tespit yetkisi kaldırılmıştır.

2 - 3402 Sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre orman sınırlarının belirtilmesi esası getirilmiştir.

Orman sınır tayini ve tespiti ormancılık bilim ve tekniğine göre yapılması gereken bir uzmanlık işidir. 3402 Sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre kadastro ekiplerinin yapacağı orman sınırının hangi bilim ve tekniğe göre yapılacağı açıklığa kavuşturulmamıştır.

6831 Sayılı Orman Kanununun 9 ncu maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümleler eklenmiştir;

"3402 Sayılı Kadastro Kanununa göre kadastrosuna başlanılan çalışma alanlarında evvelce kesinleşmiş olan orman haritalarının kontrolü sonucunda tespit edilecek hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü hataları 3402 Sayılı Kanunun 4 ncu maddesine göre oluşan kadastro ekibince düzeltilir. Diğer vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında kalan aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hatalar ise kadastro müdürlüğünce mahalli orman kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren onbeş günlük süre içerisinde orman kadastro komisyonu görevlendirilir.

Görüldüğü üzere orman kadastro komisyonlarının kalan görevleri yukarıda belirtilen aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hataların görevlendirildiği takdir kontrolü ve 2 nci madde uygulamalarıdır.

KAZANILMIŞ HAKLARIN YOK SAYILMASI DİĞER KANUNLARDAKİ KISITLAMALARA TABİ OLUNMAMASI VE EN ÖNEMLİSİ İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLARA 2 NCI MADDE İLE ÇIKARILAN YERLERİN TAHSİSİ

6831 Sayılı Orman Kanununa aşağıdaki EK-10 madde eklenmiştir. Bu Kanunun 20.06.1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesi ile 23.09.1983 tarihli ve 2896 Sayılı Kanun ve 05.06.1986 tarihli ve 3302 Sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinin birinci fıkrasının B Bendi uygulamaları ile orman sınırları dışına çıkarılan yerler, çıkarma işleminin kesinleştiği tarihten itibaren kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez.

Dava açılmış kazandırıcı zamanaşımı ile iktisap edilmiş hakları yok mu sayacağız. Bu konuda yasalara uygun olarak verilen yargı kararlarını geçersiz mi mütalaa edeceğiz. Anayasa ile verilmiş hak arama özgürlüğümüzü kayıp mı edeceğiz.

Anayasa hükümlerine aykırı bu düzenlemeler mutlak güvendiğimiz ve saygı duyduğumuz yargı tarafından düzeltililecektir.

3402 Sayılı Kadastro Kanuna eklenen EK 4 ncü madde ile,

"Bu madde kapsamındaki kadastro, ifraz ve tescil işlemleri 3194 Sayılı İmar Kanunu ile 03.07.2005 tarihli ve 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunundaki kısıtlamalara tabi olmaksızın yapılır." Hükmü getirilmiştir. Bunun getiriliş maksadı, kısıtlamaların dışında istenilen kadastro, ifraz ve-veya tevhitleri yüzölçümlerini kısıtlamasız yapılabilmesi içindir... Bu suretle aşağıdaki değişiklik fıkrasında görüleceği üzere

Anayasanın 169 ve 170 nci maddelerindeki ormanlarla ilgili hükümlerin muhatapları olmayan kurum ve kuruluşlara arsa teminine çalışılmaktadır. Değişiklik fıkrası aynen,

"Kadastro çalışmalarına başlanılmadan önce hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin içerisinde özel kanunlarla göre değerlendirilmesi gereken alanlar bulunup bulunmadığı kadastro müdürlüğünce ilgili kurum ve kuruluşlarına yazı ile sorulur, ilgili idarelerce 15 gün içerisinde kadastro müdürlüğüne bilgi verilir. Bu süre içinde cevap verilmediği takdirde söz konusu alanların bulunmadığı yönünde cevap verilmesi sayılır. Bu bilgilere veya ilgili idarelerce zeminde gösterilen sınırlara göre bu yerler içindeki bu alanların sınırları ölçülerek krokisinde gösterilir ve beyanlar hanesinde belirtilir."

Anayasanın 170 nci maddesi hükmüne göre "bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi ve tahsis kanunla düzenlenir" hükmüne göre 2924 Sayılı Kanunla, Anayasanın ormanla ilgili 169 ve 170 nci maddelerindeki esas ve şartlara uygun olarak ve tasnif edilerek hukuki düzenleme yapılmış iken ve geçmişte bu kanunun esas ve şartlarını değiştiren hukuki düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesini göz önünde bulundurulmadan Anayasaya aykırı bu düzenlemelerin yapılma amacının altındaki zihniyet rahmetli hocamızın belirttiği zihniyet olduğu açıkça görülmektedir.

Rahmetli çok değerli hocamız Ord.Prof.Hıfzı Veldet Velidedeoğlu kitabındaki açıklamasında, Orman sözcüğünü veya "Orman Deyince Okumazlar ki" başlığını görünce çoğu aydınımız o yazıyı okumazlar. Bunu kendi deneyimimle biliyorum. 1943 yılından bu yana gazetelerde, anılarımda az yazı yazmadım. Gördüm ki üniversitede çok yakın arkadaşlarım bile bu yazıları okumuyorlardı, diyor.

Bu günlerde çoğalmasına rağmen, aydınımız Orman deyince okuyorlar mı? Hayır yine okumuyorlar, ama şu bir gerçek ki Orman deyince okumayan aydınımız Ormanlarla ilgili Hukuk Kurallarının canına okuyor.

Bu vesile ile Hocamız Ord.Prof.Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nu rahmetle ve saygıyla anıyorum.

Türkiye Ekoturizm Potansiyelinde GAP Bölgesi'nin Yeri ve Önemi

Prof. Dr. Aytuğ AKESEN

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Politikası ve Yönetimi ABD

34473 Bahçeköy-İstanbul aakesen@istanbul.edu.tr

ÖZET

Türkiye sahip olduğu doğal çevre özellikleri ve bu özelliklerde görülen çeşit zenginliği yönünden yüksek potansiyeli olan "doğa tabanlı turizm" ülkesidir. Söz konusu özelliklere ülkemizin çok renkli kültürel, tarihsel, yerel zaman, geleneksel yaşam biçimi vb. sosyal doku zenginlikleri de katıldığında karşımıza küresel boyutta dikkat çekici bir "ekoturizm potansiyeli" çıkmaktadır.

Ancak, ülkemizin ekoturizm potansiyeli başlığı altında toplanabilecek; doğal kaynak, biyolojik çeşitlilik, doğal güzellikler, yabanıl yaşam, tarihsel, arkeolojik ve sosyo-kültürel zenginliklerinin akılcı ve makro politikalar üretilecek şekilde yönetildiği söylenemez.

GAP Bölgesi, sosyo-ekonomik değişken değerleri yönünden ulusal makro değişkenlerin çok altında kalan bir bölgedir. Oysa bölgenin doğal kaynaklar başta olmak üzere kültür ve turizm (ekoturizm) potansiyelinin çok düşük oranlarda ulusal ekonomiye katılmış olduğu da bilinmektedir (Akesen ve Ekizoğlu, 2007).

Bu bağlamda GAP Bölgesi irdelendiğinde, bugüne değin bölgede arazi ve doğal kaynak kullanım politikalarında tarımsal amaçlı kullanımlara ağırlık verildiği, alternatif arazi kullanım tiplerinin uygulanması yönünde (örneğin: ekoturizm vb.) gereken ilginin gösterilmediği ortaya çıkmaktadır.

Bildiride, "Türkiye Turizm Stratejisi (2023)" ve konuyla ilgili ulusal ve uluslararası bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde önce Türkiye'deki ekoturizm politikası ve uygulamaları ele alınmıştır. Ardından Yeni GAP Eylem Planı başta olmak üzere ekoturizm konusunda bölgeye ilişkin bugüne değin ortaya konmuş yaklaşım ve uygulamalar irdelenerek GAP Bölgesinin ekoturizm potansiyeli, bu konuda bölgedeki uygulama olanakları, var olan ve olası sorunlar ile çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ekoturizm, GAP Bölgesi, Doğal çevre, Doğa turizmi

Giriş

Üzerinde yaşadığımız yerkürede var olan ülkeler ulusal sınırları içindeki doğal kaynaklarını öncelikle ulusal ekonomi ve toplumsal yarar yönünden en olumlu katkıyı sağlamak amacıyla yönetirler. Amaçların gerçekleştirilmesinde yararlanılan araçlar bir anlamda "arazi kullanım tipleri" olarak karşımıza çıkarlar. İlk akla gelenleri arasında, tarım, ormancılık, hayvancılık, madencilik ve turizm sayılacağı söz konusu arazi

The Place and Importance of GAP Region among Turkish Ecotourism Potential

ABSTRACT

Turkey is a nature – based – tourism country with a huge potential in terms of a diversity in diversity of these features. Colorful culture and history, local architecture and traditional life style etc. are added to those features an ecotourism potential that draw global attention appears.

However it is impossible to say that natural resources, biodiversity, natural beauty, wildlife and historical, archeological and socio – cultural richness taht could be classified under the title of ecotourism potential are managed by creating reasonable and macro policies.

GAP is an underdeveloped region where the socio – economic variables are much below the national macro variables. Unfortunately, the ecotourism potential of the region, together with its natural resources, is under – utilized and does very little to contribute to the national economy, where it could do a lot if utilized more efficiently.

In this respect, when GAP Region is studied, it is seen that so far in the region agricultural purposes in the use of land and natural resources have been emphasized and the care an attention required to apply alternative methods of land use (e.t. ecotourism) have been ignored.

In the paper, first of all, ecotourism policies and their application were discussed with in the framework of Turkish Tourism Strategies (2023) and related national and international scientific approaches. Next, by analyzing the approaches and applications related to the ecotourism potential of the region that have been put forth so far, in particular The New GAP Action Plan, the feasibility of these plans, existing or possible problems and suggested solutions were discussed.

Keywords: Ecotourism, GAP Region, Natural Environment, Nature Tourism.

kullanım tiplerinin en belirgin ortak özellikleri doğrudan ya da dolaylı doğayı kullanarak mal ve hizmet üretmeleridir.

Üretim süreci ile birlikte tüketim süreci de dikkate alındığında arazi kullanım tiplerinin aynı adlarla, ya da ad değişikliği ile ulusal ekonomilerin yapısında sektör olarak yer aldıklarını görebiliriz (örneğin; tarım sektörü, inşaat sektörü, enerji sektörü, madencilik sektörü, ormancılık sektörü, turizm sektörü vb.).

Sektörel ilişkilerde üretici tüketici rolleri zaman zaman değişmekle birlikte konu doğa ve doğal kaynaklar olduğunda üretici işlevler ağırlık kazanmakta, ön plana çıkmaktadır. Başka bir anlatımla doğa ve doğal kaynakların ekonomilerde genellikle mal ve hizmet üretim arzı işlevini yükledikleri görülmektedir.

Doğa ve doğal kaynaklar, belirtilen özelliklerinin bir sonucu olarak ulusal ekonomilerde var olan sektörlerin neredeyse tümüne yakınının kullanım talebi baskısıyla karşı karşıya kalmıştır. Yanlış kullanım politikaları ve arazi kullanımlarının da etkisiyle günümüzde bazı ülkelerin doğal kaynakları bozulma ve yok olma sürecine girmiştir.

Bugün, gelişmiş ülkelerin "küreselleşme" aracını kullanarak gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynaklarına, doğal zenginliklerine göz koydukları, el uzattıkları görünen bir gerçektir.

Özetlemek gerekirse, "ilkel toplum"dan "modern toplum"a geçen süreçte insanın doğal kaynaklara, doğal zenginliklere olan iştahı hiç azalmamış dahası artarak süregelmiştir. Bunun sonucunda önceleri "nokta olgu"lar boyutunda ortaya çıkan doğal kaynak kullanımlarıyla ilgili sorunlar günümüzde "küresel" boyutlara ulaşmıştır (Akesen, 1997).

Belirtilenler çerçevesinde GAP Bölgesi irdelendiğinde öncelikle şu değerlendirme yapılabilir; GAP Bölgesi başta su ve toprak olmak üzere doğal kaynaklar yönünden büyük potansiyele sahip bulunmasına karşın, günümüze değin bu potansiyelin yeterince geliştirilememiş (iyi yönetilememiş) olmasından dolayı ülkemizin en geri kalmış bölgelerinden biridir (Tekinel ark., 1987).

Ayrıca, GAP Bölgesi'nin en önemli arazi kullanım tipleri olan tarım ve hayvancılığın sürdürülebilirliği tartışma konusudur. Çünkü, bölge su üretimi yönünden ülkemizin çok önemli bir havzası olmasına karşın, su üretimi, tarım ve hayvancılık için doğal güvence oluşturan orman kaynakları açısından yurdumuzun en fakir (% 6) bölgesidir. Buna GAP Bölgesinin sosyo ekonomik yönden ülkemizin göreceli en fakir bölgesi oluşu da eklendiğinde (Akesen ve Ekizoğlu, 2007) bölgenin sürdürülebilir kalkınması için alternatif doğal kaynak kullanım tiplerinin devreye sokulması zorunlu görülmektedir.

Bu bağlamda, öncelikle konuyla ilgili çok yaygın kullanılan iki temel kavramın tanımlarına açıklık getirmek ileride yapılacak irdemelerde kolay anlaşılabilirliği sağlama yönünden yararlı olacaktır.

Bunlar, kırsal kalkınma ve sürdürülebilir kalkınma kavramlarıdır.

Kırsal kalkınma, "kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların sosanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratma, sonra da bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların ekonomik, toplumsal, kültürel kalkınmalarını sağlama uğraşısı" olarak ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır (Anonim, 2007).

Sürdürülebilir kalkınma ise 1987 Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporunda "Bugünün gereksinmelerini, gelecek kuşakların gereksinmelerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma" olarak tanımlanmıştır (Yaşar ve Y.Aslan, 2007).

Öte yandan, dünya geneline bakıldığında küreselleşme olgusuna bağlı olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma politikalarını (özellikle kırsal kalkınma politikalarını) tekrar gözden geçirerek günün ve geleceğin olası koşullarına göre güncelleştirdikleri görülebilir. Bu değişim sürecinde kırsal ve geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasında tarımsal kalkınma ile birlikte doğa tabanlı (kırsal) turizme giderek önem verilmeye başlandığı dikkat çekici bir noktadır (Çeken ark., 2007).

Ancak, günümüzde önde gelen doğal çevre ve doğal kaynak kullanım tiplerinden biri olan turizmin hangi türü olursa olsun akılcı politikalarla, gerçekçi ve dengeli uygulamalarla desteklenmediği takdirde yararlı sonuçlar veremeyeceği göz ardı edilmemelidir.

Dünyada ve ülkemizde turizmin yanlış ve yoğun kullanımı sonucu ortaya çıkan çok sayıda doğa tahribi, çevresel ve kültürel değerlerin yok olması vb. örnekleri bugün çok açık görülebilmektedir.

Bugüne dek kırsal kalkınma politika ve uygulamaları ile turizm politika ve uygulamalarında dünyada ve ülkemizde ortaya çıkan sorunlar değerlendirilip, Türkiye'nin doğal, tarihsel, kültürel potansiyeli dikkate alındığında, GAP Bölgesi'nin sürdürülebilir kalkınmasına tarım ve hayvancılık sektörleri yanında bölgenin yeni ivmeler kazandıracak doğa ve doğal kaynak kullanım tipleri arasında doğa tabanlı turizm tipi öne çıkmaktadır.

Gerçekten, dünya turizm etkinliklerinde kitle

turizm büyük payını korumakta birlikte, doğa tabanlı turizm gerçek uluslar arası benimsenme payını artırma süreci sürdürmektedir. Küresel doğa koruma yaklaşımın ve anlayışı ile doğru orantılı bir etkileşim süreci başlatılan söz konusu gelişim, bireysel, bilinçli, eğitilmiş doğa korumacı kullanıcı profiline sahip olması nedeniyle de gündüz koruma öncelikli doğa ve doğal kaynak kullanımı anlayışının olumlu örneklerini göstermektedir (Atsakan ark.,2008).

TÜRKİYE VE GAP EKOTURİZM POTANSİYELİ

Konuyla ilgili genel durumun değerlendirilmesinin ardından Türkiye'nin doğa tabanlı turizm kullanımları karşısında sahip olduğu arz potansiyelinin boyutları ve başlıca özellikleri nelerdir? Sorusuna özet olsa da bir yanıt verilmelidir.

Öncelikle bu konuda bilinmesi gereken bazı noktalara açıklık getirmek yararlı olacaktır. Bunlardan birisi "Ekoturizm" dir. Kavramsal olarak "doğa tabanlı turizm" kapsamı içinde; yeşil turizm, yumuşak turizm, doğa turizmi, kırsal turizm, çiftlik turizmi, dağ turizmi gibi her gün çeşitlenen kullanım tipleri çıksa da daha önce belirtilen günümüz koruma öncelikli kullanım anlayışına ve aranan ideal kullanıcı profiline sahip olmasının yanı sıra yerel halkın katılımına önemli olanaklar sağlayan "Ekoturizm" in bu alanda daha benimsenen ve yaygın kullanılan kavram olduğudur.

Bir diğeri, doğa tabanlı turizmin en önemli alt yapısını "Doğa Koruma Sistemleri"nin oluşturduğudur. Başta ulusal parklar olmak üzere, doğa parkları, doğayı koruma alanları, doğa anıtları gibi "Korunan Alan" statüsüne içeren bu sistemlerin temel işlevleri; özel durumlarda ulusal kalkınma ve gelişme yönünden stratejik bir önem taşımalarıdır. Anılan temel işlevlerden birisi de, turizm ağırlıklı kaynak kullanımlarında iş ve gelir potansiyeli yaratmasıdır (Akesen,1997).

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından yapılan tanımlamada ekoturizm; doğayı, içinde barındırdığı sosyal ve kültürel değerleri bilinçli bir biçimde koruma anlayışıyla eğlenmeyi amaçlayan, az yoğun ziyaretçi baskısı olan, yerel halka sosyo-ekonomik yarar sağlayan, bozulmamış doğal çevrede çevreyi koruma önceliğiyle gerçekleştirilen gezi ve ziyaretler olarak tanımlanmıştır (Ceballos ve Lascarain, 1998).

Çok sayıda tanımlaması yapılmış olan ekoturizm kavramının söz konusu tanımlamalardan çıkarılabilecek temel özellikleri : 1-Doğa temelli olma,2-

Doğal ve kültürel değerleri doğrudan ya da dolaylı koruma,3-Yerel halka katkı şeklinde sıralanabilir (Kurdoğlu,2008).

Olması gerekenler bağlamında bakıldığında ülkemiz, doğal, tarihsel, kültürel varlık zenginliği ve çeşitliliğiyle yüksek turizm arz potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel bütününde ekoturizmin çok önemli payı bulunmaktadır.

Özetle, şu anda ülkemizin var olan doğa koruma sistemini oluşturan 897.657 Ha.lık alan kaplayan 40 ulusal park, 79.047 Ha.lık alan kaplayan 30 doğa parkı, 46.575 Ha.lık alan kaplayan 31 doğayı koruma alanı, 5286 Ha.lık alan kaplayan 105 doğa anıtının yanı sıra, gelecekte planlanarak toplumun kullanımına sunulacaklarla birlikte kalite ve kantite açısından çok yüksek bir ekoturizm potansiyelinin bulunduğu söylenebilir.

Ancak, bugüne değin Türkiye'nin söz konusu turizm kaynaklarının ve potansiyelinin rasyonele kullanıldığı söylenemez. Ulusal turizm politikaları ve uygulamalarında turizm getirisi ve karına öncelik verilmesi, en çok turizm amaçlı kullanımların temel ögesi olan doğal varlıklarımız ve zenginliklerimiz üzerinde olumsuz baskıya neden olmuştur.

Nitekim Türkiye Turizm Stratejisi-2023 'de anılan gerçek dile getirilerek "Ülkemiz kıyı turizminin yanı sıra, alternatif turizm (sağlık ve termal turizm, kış sporları dağ ve doğa turizmi, yayla turizmi, kırsal ve eko turizm, kongre ve fuar turizmi, kruvaziyer ve yat turizmi, golf turizmi, v.b.) gibi turizm türleri açısından da eşsiz imkanlara sahip bulunmaktadır.

Bununla birlikte, bu potansiyel rasyonele anlamda kullanılamamaktadır.Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013, ülkemizin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini geliştirerek ülkemizin turizmden alacağı payı arttırmayı hedef almaktadır.Söz konusu turizm kaynaklarının noktasal ölçekte planlanması yerine gelişim aksları boyunca turizm koridorları, turizm bölgeleri, turizm kentleri ve ekoturizm bölgeleri oluşturacak şekilde ele alınması, bu değerlerin tanıtımı ve kullanım kriterlerinin belirlenmesi açısından daha doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir."denilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı,2007).

Başka bir değerlendirmeye Türkiye, ulusal turizm politikalarında küresel gelişmeleri, tercih ve eğilimleri dikkate alarak kitie turizminin olumsuzluklarından

habildüğince uzaklaşmak, sürdürülebilir turizm felsefesine en uygun kullanım tiplerini geliştirerek, sahip olduğu doğal altyapı özelliklerini önce koruma sonra kullanma sürecine girmiştir.

Ancak, burada daha önemli olan, anılan alt yapının ülke için ne denli değerli olduğunun bilincine varılarak, ekoturizm ve diğer doğa tabanlı turizm uygulama ve kullanım süreçlerinin denetim altında planlanmasıdır.

Ulusal turizm politikalarında, bu konuda geleceğe yönelik çeşitli yaklaşımlara yer verilmesi sevindiricidir. Örneğin; Türkiye'nin geleceğe yönelik turizm planlamalarında ekoturizm ,yayla turizmi,termal ve dağ turizmi gibi doğa tabanlı turizm türlerinin tek tek ele alınmasından çok ,kültürel yer ve yerleşimleri de çevreye sokarak bütünleştirilmesi hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra, ekoturizm, kırsal turizm, agro turizm konularında kamu,özel ve sivil toplum örgütlerinin bilinçlendirilerek sürdürülebilir turizm anlayışının geliştirilmesi,Turizmin geri kalmış bölgeler ve özellikle dezavantajlı kesimlerin sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanılması vizyon ilkelerinde yer almaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı,2007).

Bu bağlamda, ülkemizde yerel ve bölgesel kalkınmada turizm sektörünü güçlü bir araç olarak kullanılmasını hedefleyen stratejiler kapsamında 2023 yılına değin 9 tematik bölge oluşturulmuştur.Tematik bölgeler arasında "GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi" de yer almaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı ,2007).

GAP Ekoturizm Potansiyeli

Bölgenin ekoturizm potansiyeline ve özelliklerine geçirmeden önce makro boyutlarda göze çarpan bazı özelliklerini anımsamak yararlı olacaktır :

Yüzölçümü: Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerini içine alan GAP Bölgesi toplam ülke yüzölçümünün %9,7'sine eşdeğer 75.358 km²lik bir alana sahiptir. Nüfus:Türkiye İstatistik Kurumu adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2009 yılı verilerine göre GAP bölgesi nüfusu 7.462. 893 kişi olup; 72.561.312 kişi olan ülke toplam nüfusunun %10,3'ünü oluşturan, bu nüfusun %68,3'ü kentlerde %31,7'si kırsal alanda yaşamaktadır (TÜİK, 2010).

1990-2000 döneminde yıllık nüfus artış hızı Bölge'de %2,5, ülke genelinde ise %1,8 olarak

gerçekleşmiştir. Ülke ve Bölge düzeyinde kentsel ve kırsal alanlardaki nüfus artış hızlarına bakıldığında, 1990-2000 döneminde Bölge'de kentsel nüfus artış hızının yıllık %3,7 olduğu görülmektedir. Bu değer, ülke genelinde kentsel nüfus artış hızı olan %2,7'nin oldukça üzerindedir. Kırsal alandaki nüfus artış hızında ise Bölge için %0,7 iken, ülke için %0,4'tür. 1990 yılı itibarıyla Bölge toplam nüfusu içinde %56'lık paya sahip olan kent nüfusu 2000 yılında %63'e çıkarken, kırsal alan nüfusu %44'ten %37'ye düşmektedir.

GAP Bölgesi'nde kentsel nüfustaki bu yüksek artış hızı sadece mevcut ve yetersiz düzeydeki kentsel altyapı hizmetlerinin daha da yetersiz hale gelmesini değil, aynı zamanda gerekli önlemler alınmadığı takdirde giderek artan oranlarda istihdam sorununu da beraberinde getirecektir.

Türkiye'de 2005 yılında üretilen 39,6 milyar kilovatsaatlik hidrolik enerji içinde, GAP 18,7 milyar kilovatsaatlik hidroelektrik üretimiyle %47'lik bir paya sahiptir (GAP enerji hedefi: 27 milyar kilovatsaat). Parasal olarak ifade edilmek istenirse, GAP'ta 2005'te üretilen enerjinin karşılığı yaklaşık 1,1 milyar ABD Doları'dır. Yine 2005 yılında Türkiye'nin 161,5 milyar kilovatsaatlik toplam enerji üretimi (termik, hidrolik ve rüzgar) içinde GAP'ın payı %11,6 olmuştur.

GAP Master Planı'nın baz alındığı 1985 yılı itibarıyla, kişi başına Gayrisafi Bölgesel Hasıla (GSBH), Türkiye kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) %47'si kadardır. Ülke nüfusunun yaklaşık %10'unu oluşturan GAP Bölgesi'nin ülke Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'na (GSYİH) katkısı %5 düzeyindedir.

1990 yılında 1987 yılı fiyatlarıyla 4.514 milyar TL olan GAP bölgesel hasılası 2001 yılında 6.077 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde ülke gayri safi yurtiçi hasılası, 83.578 milyar TL'den 109.885 milyar TL'ye yükselmiştir. 2001 yılında kişi başına gelir, GAP Bölgesi'nde 1.186 dolar iken, ülke genelinde 2.146 dolar olmuştur.

Görüldüğü gibi, GAP Bölgesi sosyo-ekonomik yönden olumsuz özellikleri ulusal makro değişkenlerin üzerinde, olumlu özellikleri ise ulusal makro değişkenlerin altında kalan geri kalmış bir bölge görüntüsü yansıtmaktadır. Oysa bölgenin doğal kaynaklar başta olmak üzere, kültür ve turizm potansiyelinin çok düşük oranlarda ulusal ekonomiye katılmış olduğu da bilinmektedir (Akesen ve Ekizoğlu,2007).

Bölge, ekosistemin vazgeçilmez altyapısı olan doğa koruma sistemleri başta olmak üzere diğer temel ekosistem unsurları yönünden değerlendirilecek olursa ortaya şu sonuç çıkmaktadır:

GAP Bölgesi "Doğayı Koruma Sistemleri" açısından de en fakir, geliştirilmemiş bölgemizdir. Bunun doğal sonucu olarak bölgede "Korunan Alan" statüsü örneklerini (Nemrut ve Tek Tek Dağları Ulusal Parkları dışında) görmek mümkün değildir. Oysa bölge kapsamındaki illerde 2 doğal, 4 kentsel ve 69 arkeolojik olmak üzere toplam 75 sit alanı yönetim statüsü uygulama örneği bulunmaktadır. Bu veriler bölgenin kültür ve turizm potansiyeli zenginliğini vurgulayıcı niteliktedir.

Ayrıca, Urfa ili sınırları içinde Atatürk Baraj Gölü (51700 Ha.) ve Karkamış Taşkın Ovası (10470 Ha.), Şırnak ili sınırları içinde Cizre Sulak Alanları (7000 Ha.), Adıyaman ili sınırları içinde Göbbaşı Gölleri (7000 Ha.) bölgenin ekoturizm potansiyelini destekleyen önemli doğal altyapılardır.

Tüm bunların yanı sıra, bölgenin inanç turizmi alanındaki zengin tarihsel derinliği, günümüzde artan ilgi ve önemini sürdüren yerel yaşam tarzı ve gelenekleri, mutfak kültürü eklendiğinde GAP Bölgesinin ekoturizm alanında varlık içinde yokluk çeken bölgemiz olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bölgeye ilişkin belirtilen verilerin ışığında bazı değerlendirme sonuçları çıkarılabilir. Bunları sıralamak gerekirse;

1-Ekoturizm günümüz küresel anlayışında özellikle sosyo-ekonomik yönden geri kalmış bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasında güçlendirici bir araç olarak kullanılmaktadır.

2- Ekoturizmin en önemli temel altyapı elemanları koruma altında yönetilen doğal çevre ve doğal kaynaklar (korunan alanlar), sosyo-kültürel zenginliklerdir (tarihsel, arkeolojik değerler, geleneksel yaşam tarzı, mutfak kültürü, inanç kültürü vb.).

3- Geri kalmış bölgelerdeki sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında (gerekli potansiyel varsa) yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmede tarımsal arazi kullanımları yanında, ekoturizm en başta gelen arazi kullanımıdır.

4- GAP Bölgesi ilk üç sırada yer alan sonuçları uygulamaya koyabilecek potansiyele sahiptir.

O halde GAP Bölgesinde bu konuda yapılması gerekenler şelerdir: Bölgenin yasalarının bir kısmını kapsayan politikaları kapsamında makro düzeydeki

stratejilerde görmek mümkündür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007):

Bunlardan birincisi daha önce belirtilen "GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi"dir. Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak illerini kapsayan bölgenin kültür turizminin yanı sıra golf turizmi, sağlık turizmi, gençlik turizmi, ekoturizm, yamaç paraşütü, trekking, su sporları, kanoculuk, kuş gözleme ve kongre turizmi gibi turizm türleri ile odaklı gelişimi sağlanacaktır. Bölgenin ekoturizm potansiyeli ile diğer turizm amaçlı kullanımların bütünleştirilmesi hedeflenmektedir.

İkincisi "İnanç Turizmi Koridoru"dur. İnanç Turizmi Koridoru olarak adlandırılan koridor, Tarsus'tan başlayarak Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin yörelerini kapsamaktadır. Bölgenin var olan konaklama kapasitesinin kültür ve ekoturizme yönelik yapılacak planlama ve uygulamalarla artırılması planlanmaktadır.

Üçüncüsü, "Turizm Kentleri" dir. GAP Bölgesinde Kahta, turizm kenti olarak belirlenmiştir. Burada amaç dünya ile yarışabilen markalaşan turizm yerleşmelerinin planlanmasıdır.

Görüldüğü gibi Türkiye'nin geleceğe dönük turizm politikalarında 2023 e kadar alınan dönemde öncelik tanınan turizm kullanım tipi ekoturizm olarak hedeflenmiş olup, GAP Bölgesine de bu konuda önemli ayrıcalıklardan tanınmıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi (2023), 2023 hedefleri başlığı altında "Karadeniz Bölgesinde yer alan Bolu, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop illerini kapsayan bölge, Antalya'nın iç kesimlere doğru doğusu, Torosların eteklerinde Antalya ve Mersin'in birleştiği alanlar ve GAP Koridoru ile Kış Koridorunu birleştiren "GAP Ekoturizm Koridoru" biyolojik çeşitlilik açısından ve ekoturizm potansiyeli açısından Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle ekoturizmin geliştirileceği bölgeler olarak belirlenmiştir.

Yukarıda sıralanan alanlarda doğal kaynaklarımızın kullanımında, sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalmak ve biyolojik çeşitliliği koruyarak ekoturizmin yaygınlaştırılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Söz konusu bölgeler içerisinde yer alan doğal kaynaklar çeşitlilik göstermektedir. Söz konusu bölgeler kapsamında yer alan Milli Park, Tabiatı Koruma Alanı, Av ve Yaban Hayatı Koruma Alanları ve Sitlerle birlikte bölgenin ekoturizm odaklı geliştirilmesiyle bütünleştirilmesi sağlanacaktır. Bu bölgelerin

hamyolu, havayolu ve demiryolu ulaşım bağlantıları güçlendirilerek alternatif ulaşım olanakları da devreye sokulacaktır.

Ekoturizm çıktılarının yöre halkına geri dönüşümü sağlanarak planlama ve uygulama çalışmalarına yerel halk katılımcı bir anlayışla sürece dahil edilecektir." İhtisari bu görüşü vurgulamaktadır.

GAP Ekoturizmi ile İlgili Yaklaşım ve Öneriler

İlgili politikalarda yer alan strateji ve yaklaşımlar kadar bunların uygulama süreçleri de büyük önem taşımaktadır. Özellikle ülkemizde sıkça görülen kuramsal yaklaşım, uygulama farklılıkları göz önünde tutulduğunda GAP Bölgesi için ilk aşamada 2023'e kadar ekoturizm uygulamalarındaki yaklaşımlar, yararlanılacak yöntem ve araçlar konusunda özenli davranılması kaçınılmazdır. Çünkü, planlaması yapılarak kullanıma sunulacak kaynaklar genellikle duyarlı doğal ortamlar olacaktır.

Bugün geline nokta bakıldığında, dünya doğal kaynaklarının artık küresel boyutlu "ekosistem yönetimi" anlayışıyla kullanılmasının benimsendiği görülebilir. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu pek çok ülke kendi ulusal doğal kaynaklarının yönetiminde sözünü ettiğimiz anlayışı benimsemiş ve küresel boyutlu ekosistem yönetim modeli ile uyumlu bütünleşmeyi sağlayabilecek "Doğa Koruma Sistemleri"ni kendi ulusal sınırları içinde kendi doğal ve sosyo ekonomik koşulları bağlamında geliştirmeye çalışmaktadırlar (Akesen, 1997).

Bu bağlamda , GAP Bölgesi Doğa Koruma Sisteminin var olanların yanına yeni koruma yönetim statüleri ve örnekleri oluşturularak geliştirilmesi öncelikli ve zorunludur. Ancak burada bilimsel yaklaşım ve yöntemlerden asla vazgeçilmemelidir. Başka bir deyişle "ekosistem yönetimi" anlayışından uzaklaşmamalıdır. Bu gözle bakıldığında, korunan alan sisteminin bölgede geliştirilmesi ile diğer sektörel proje uygulamalarına başta tarım, hayvancılık ve turizm olmak üzere destek katkı sağlanacağı gibi, bölgenin doğal kaynaklarının sürdürülebilir korunma ve kullanımında yeni ek doğal güvence işlevi yaratılmış olacaktır (Akesen, 2006).

Öte yandan, özellikle koruma öncelikli proje uygulamalarında hakim olan kısıtlayıcı özellikler yerel halkın tepkisine ve sosyo ekonomik sorunlara yol açmaktadır. Günümüzde sözü edilen sorunların en aza indirgenmesinde başvurulacak yaklaşımların başında

"Biyosfer Rezervi" yaklaşımı gelmektedir (UNESCO, 1996). GAP Bölgesi korunan alan sisteminin geliştirilmesinde "Biyosfer Rezervi" yaklaşımı öncelikli yaklaşımlar arasına alındığında, yalnız doğal çevre korunmuş olmayacak aynı zamanda yöredeki sosyal çevrenin de etkin bir biçimde sistem içindeki üretkenliği, kaynaklardan yararlanması, bölgenin doğal ve kültürel zenginliklerini sahiplenmesi de sağlanmış olacaktır.

Burada istenen sonuçları alabilmek için yapılması gerekenler "Biyosfer Rezervi" yaklaşımındaki temel ilkelerin (farklı amaçlar için arazi kullanımı; tek amaç yerine farklı amaç ve işlevlerin uyumlu hale getirilmesi; çok yönlü yaklaşım; tek bir yönetici yerine birden fazla yönetimin eşgüdümü; yalın arazi kullanımı zonlaması yerine, uyumlu arazi kullanım tipi karışımlarından oluşan zonlama; alan korumada yasal ve teknik düzenlemeler yanında, sözleşme, protokol vb. düzenleme seçenekleri; yönetim planında tek senaryo yerine alternatif senaryolu uygulama; yalın ekosistem yaklaşımı yerine peyzaj ekolojisi yaklaşımı; yönetici yerine koordinatör) proje planlama ve uygulama sürecinde dikkate alınmasından ibarettir (Akesen ve Ekizoğlu, 2007).

Aslında, belirtilen yaklaşımlar Dokuzuncu Kalkınma Planının (2007-2013) vizyon temel ilkeleri ile, Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ekoturizm bölgeleri strateji hedefleriyle de büyük ölçüde örtüşmektedir. Söz konusu ilke ve hedefler şöyle özetlenebilir:

- Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım esastır.
- Toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması esastır.
- İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı esastır.
- Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev görecekler.
- Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti esastır.
- Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi esas olacaktır.
- Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılacaktır.
- Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır.
- Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak

miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi esastır.

•Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması esastır.

Ekoturizm uygulanacak yörelerde kırsal kesimde tarım dışı istihdam alanları oluşturulacak bu da bölgeler arasındaki dengesizliklerin azaltılmasına, kadının istihdamına yönlendirilmesine, kırsal alanlardaki nüfus yoğunluğunu düşürülmesine ve milli değerlerin korunması ve tanınmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca ekoturizm bu bölgelerde;

•Bölge ekonomisinde üretim çeşitliliğinin artırılarak ekonomik istikrarın sağlanmasına,

•Bölgede nitelikli, niteliksiz işgücüne önemli çalışma fırsatlarının oluşturulmasına,

•Bölgede yer alan küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesine

•Yerel düzeyde sanayi ve ticareti uyarıcı altyapı yatırımlarının geliştirilmesine,

•Gençlerin ve toplumun eğitimi ile yerel düzeyde modernizasyon sürecinin sağlanmasına,

•Sosyo-ekonomik gelişme konusunda başka seçeneği olmayan bir yörede yerel halk ve turistler tarafından kullanılabilir rekreasyonel ve turistik olanaklar sağlanmasına,

•Yerel düzeyde kişisel gelirlerin ve vergi, v.b. kamu gelirlerinin artmasına,

•Yerel düzeyde imajın geliştirilmesi ve yerel halkın çevreyi koruma ve geliştirme bilincinin artmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır (DPT,2006, Kültür ve Turizm Bakanlığı,2007).

SONUÇ

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, GAP Bölgesinin doğal çevresinin ve doğal kaynaklarının koruma öncelikli kullanılarak ekonomiye ve topluma kazandırılmasında emek yoğun özellikleri de dikkate alınarak biyosfer rezerv yaklaşımı, korunan alan sistemi ve ekoturizm kavramlarının bölgede gerçekleştirilecek her projede önemli yeri ve işlevi olduğu unutulmamalıdır.

Bu bağlamda takdirde özellikle biyosfer rezerv yaklaşımı çerçevesinde bölge ekoturizmde yerel halkın bölgedeki tüm doğal, kültürel ve turizm kaynaklarından faydalanarak yararlanması da gerçekleştirilmelidir.

GAP Bölgesinin kalkınmasında akılcı ve bilimsel yaklaşımlar sürdürüldüğü takdirde, bölgenin sosyo

ekonomik makro değişkenlerinin iyileşmesi, yerel halkın yaşam kalitesinin yükselmesi, bölgenin uluslar arası önemli turizm çekim merkezleri arasına girmesi çok uzaklarda değildir.

Literatür Listesi

Akesen, A., 2006. Tarihsel süreçte doğa koruma kültürü. Bilim ve Ütopya. 144 (12) 39-43.

Akesen, A., 1997. Alternatif bir yöntem olarak doğa koruma sistemlerinin rolü ve önemi. Doğal Kaynak Kullanımında Alternatif Yöntemler Yeni Yaklaşımlar M.Ü. Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi ve Friedrich-Naumann Vakfı. Ankara.

Akesen, A. A. Ekizoğlu, 2007. GAP Bölgesi'nde Doğal Kaynakların Koruma ve Kullanımında Yeni Yaklaşımlar. pp.329-338. GAP V. Tarım Kongresi. Özer, B.(ed.).Urfa'nın Sesi Özdağ Matbaacılık Tesisleri Tic. Ltd. Şti. İpekyol Cad.47 Şanlıurfa.

Atakan Ö.,B.,H. Altınçekiç, A. Akesen, 2008.Mersin Turizmde Doğal Peyzaj Ve Orman Kaynaklarının İşlevsel Önemi.Mersin Sempozyumu ,19-22 Kasım 2008.

Ceballos ve Lascourain, H., 1996. Tourism, Ecotourism and Protected Areas. IUCN.

Çeken, H., L. Karadağ, T. Dalgın ,2007.Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma.Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi.cilt 8, sayı 1: 1-14

DPT, 2006. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). 01.07.2006 Tarih ve 26215 sayılı Resmi Gazete.

Kurdoğlu, O., 2008. Turizmin Yeşil Şapkası: Ekoturizm ve Diğer Turizm Kavramları Üzerine Değerlendirmeler. pp.73-92 Kırsal Çevre Yıllığı'2008. Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği. Ankara.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007. Türkiye Turizm Stratejisi (2023). Ankara

Tekin, O., B. Çevik, R. Kanber, R. Baytorun. 1987. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) yörenin ekonomik kalkınmasına beklenen etkileri. İ.Ü. Orman Fakültesi Konferansları. İstanbul

TÜİK, 2010. Türkiye İstatistik Kurumu web sitesi Erişim tarihi Ocak 2010.

UNESCO, 1996 (Çev.: Zai, N. ve Gül, S.). Biyosfer Rezervleri Seville Stratejisi ve Küresel Ağın Yasal Çerçevesi.

Yaşar, B. Ö. Y. Aslan, .2007. Dünyada ve Türkiye'de Sürdürülebilirlik. Kırsal Kalkınma ve Mevcut Sorunlar. pp.184-190. GAP V. Tarım Kongresi. Özer, B.(ed.).Urfa'nın Sesi Özdağ Matbaacılık Tesisleri Tic. Ltd. Şti. İpekyol Cad.47 Şanlıurfa.

ORMANCILIK PERSPEKTİFİNDEN HAVZA YÖNETİMİ (KAVRAM VE YAKLAŞIMLAR)

1-GİRİŞ

Canlı yaşamı için en önemli unsur olan doğal kaynakların etkin ve sürdürülebilir yönetimini bir bütün olarak elde tutmak isteyen ülkeler, halen bu konuda başarıya ulaşamamıştır. Düzenli şekilde

birbirleriyle ilişkili olan ve çevresinden belirli sınırlarla ayrılan bileşenler takımını sistem olarak adlandırabiliriz. Doğal kaynakların etkin ve sürdürülebilir kullanımında sözü edilen sistem "Ekosistem" ve ayırıcı sınır "Havza"dır. Bu nedenle "Havza Yönetimi" son derece önemli görülmelidir.

Havza yönetimi, sınırları havza bazında belirlenmiş arazilerde etkin ve sürdürülebilir ekosistem yönetimini ifade etmektedir.

Nüfusun her yıl 80 milyon insanın katıldığı dünyamız su ve gıda savaşı dönemine girmiş bulunmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilir yaşam için artan nüfus ve gelişen teknoloji karşısında sabit kalan, belki de gelişen doğal varlıkların ve bunları besleyen doğal kaynakların korunup geliştirilmesi gerekmektedir. Günümüz insanı doğal dünyayı ne kadar iyi idare ve taklit ederse, bizim olan ama sadece bize ait olmayan dünyada kalma olasılığımız da o kadar azdır.

Okunanın takdir ve bilgilerine sunulan bu yazıda, doğal kaynaklarımızın havza bazında tarif edilerek etkin ve sürdürülebilir yönetilmesinin gereği anlatılmaya çalışılmıştır.

2- HAVZA YÖNETİM KAVRAMI VE YAKLAŞIMLAR:

En az bir yanı sirtla çevrili, suyunu belirli bir yönde akıtan arazi parçasını kısaca "Havza" diye tarif edebiliriz. Diğer bir bakışla, havzalar hidrolojik sistemlerde arazi sınırlaması yapan birimlerdir. Suyunu bir ana dereden akıtan, büyüklüğü 1- 5 bin hektar olan araziler MİKRO HAVZA. Suyunu birden fazla ana dereden akıtan, büyüklüğü 5- 15 bin hektar olan araziler MAKRO HAVZA. Su akışı nehir esas alınarak saptanan, büyüklüğü 15 000 ve yukarısı hektar olan araziler NEHİR HAVZASI (SU HAVZASI) ve su akışı denize ulaşmayan araziler KAPALI HAVZA diye tarif edilebilir.

Türkiye coğrafyasına baktığımızda 26 su havzası, yüzlerce makro havza, binlerce mikro havza ve çok az sayıda kapalı havzadan oluşan topografya yapıları görülmektedir.

Havza bütünlüğü içerisinde fonksiyonel anlamda bir veya birden fazla arazi kullanım şekli, yerleşim alanı ve doğal kaynaklar bulunabilir. Havza bazında tanımlanmış fonksiyonel değerlerin sürdürülebilir kullanımını sağlayacak esas ve usullerin belirlenerek uygulamaya aktarılmasına "HAVZA YÖNETİMİ" denir. Havza yönetiminde belirlenen esas ve usuller havza yönetim planlarının amacına da uygun olmalı, plan ve yönetim gelişmesi bulunmamalıdır. Önce su havzaları esas alınıp çeşitli meslek otontelerinin de katılım ve marifetleriyle çerçeve planların hazırlanarak arazi kullanımı planının, arazi kullanım şekillerinin ve tüm doğal kaynakların tanıtımının yapılması, daha sonra bu planlar uygun meslek otontelerince uygulama planları hazırlanıp uygulama geçişmesinin en uygun yöntem olarak belirlenmelidir. Bu yöntem çeşitli meslek gruplarının bir arada ve koordineli biçimde çalışmalarını sağlayacağından çok başlılığı, meslekler arası kooperatifi, arazinin ve doğal

kaynakların amaç dışı kullanılmasını önleyecektir. Havza bütünlüğüne baktığımızda kayalık, yüksek mera, mera, su kaynakları, orman, tarım, yerleşim, çayır ve sulak alanlar gibi fonksiyonların bir arada ve bir birlerini olumlu yönde etkileyen bir doğal sistemin varlığını görebiliriz. Havza yönetim planları bu doğal sistemin korunmasını, gerektiğinde ıslah edilerek sürdürülebilir kullanılmasını sağlayacak kalitede hazırlanması gerekmektedir.

Havza tarifinde, su akışının esas alındığı arazi bütünlüğünden söz edildiğine göre, tatlı su üretimi açısından havza yönetiminin doğrudan ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle, havza yönetim planlarının tatlı su üretimini artırıcı özelliklere de sahip olması gerekmektedir.

Havza bütünlüğü içerisinde yerleşim alanlarının varlığından söz ettiğimizde, bu alanlarda yaşayan ve havza'da mevcut doğal kaynakları kullanan insanlar da aynı bütünlük içerisinde düşünülmelidir. Bu nedenle havza yönetim planları, havza sınırları içerisinde yaşayan insanlara yaşam/ geçim avantajı sağlayacak kalitede, KIRSAL KALKINMA AMAÇLI hazırlanmalıdır.

Havza bütünlüğü içerisinde çeşitli canlı grupları da yaşamını sürdürmektedir. Havza yönetim planları hazırlanırken, bu canlı gruplarının yaşam kalitesini artıracak tedbirlerin de geliştirilmesi gerekmektedir.

3- ORMANCILIK MESLEĞİ VE HAVZA İLİŞKİSİ:

Ormancılık mesleği orman alanlarını ve beraberinde bulunan doğal kaynakları havza bazında bir bütün olarak ele alan, kırsal alanlarda çok yönlü mal ve hizmet üretmek amacıyla sistem tasarımı yapan teknik ve idari anlamda tek mühendislik dalıdır. Ormanlar canlı yaşamına çok yönlü fayda üreten alanlardır. Bu nedenle ormancılık, fonksiyonel planlama anlayışı içerisinde, çok yönlü fayda üreten bir meslek dalıdır.

Ormancı teknik elemanlar aldıkları akademik eğitim ve mesleki uygulamaların verdiği tecrübe ve bilgi birikimleriyle, havza bazında planlama yapmanın gereğine inanmış, elli yıllarda 26 su havzası için ayrı olmak üzere "HAVZA AMENAJMAN PLANI" hazırlamış, günümüzde dahi istifade ettiğimiz birçok bilginin kaynağını oluşturmuştur.

Ormancılık, her faaliyet alanında kırsal alanı kalkınmasına hizmet edici özelliğe ve bilgi birikimine sahip meslek dalıdır.

Ormancılık uygulamaları için Orman Amenajman Planları hazırlanırken mülki hudutlar değil, havza sınırları esas alınmakta ve havza bünyesinde mevcut tüm doğal ve fonksiyonel değerler alan ve yer olarak belirtilmektedir. Bu nedenle Orman Amenajman Planları bir anlamda "Havza Yönetim

Planı" özelliği taşımaktadır. Ormancılık mesleği havza yönetimi işi, orman mühendisliği havza yönetim mühendisliğidir.

Doğal Kaynakların yönetimi ve çevre kirliliğine ilişkin mevcut kurumsal ve yasal yapının en eksik yönü, yaptırım gücünün olmayışdır. Çevresel kontrol ve doğal kaynakların yönetiminde yaptırım gücü, ormancılık mesleğinde olduğu gibi havza bazında ve havza yönetimi anlayışında toplanmalıdır.

Doğal kaynaklar başta insanların ve tüm canlıların içinde yaşadığı ve bağımlı olduğu ekosistemlerin ayakta kalabilmesi için de gerekli bir unsur olduğu hatırlanarak, doğal kaynak yönetiminin çok başlılık gibi belirsizlikten kurtarılıp, havza bazında yönetime ve yetkili tek kuruluşa verilmesi gereklidir. Bu nedenle Çevre ve Orman Bakanlığı, Havza Yönetim Bakanlığı görevini üstlenmelidir.

4- SONUÇ VE ÖNERİLER:

Doğal kaynaklar canlı hayatını, kalkınmayı ve çevreyi sürdürülebilir kılmayı sağlayan sınırlı ve hassas özelliklere sahip hayati değerlerdir. Bu nedenle doğal kaynakların havza bazında etkin ve sürdürülebilir kullanılmasını, korunup geliştirilmesini sağlayacak anlayışla yönetilmesi gereklidir. Doğal kaynaklar yaşamın devam etmesini sağladığı için, etkin yönetiminde toplumsal ve ekonomik kalkınma ile doğal ekosistemlerin korunması arasında bağ kuran, bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Etkin yönetim, havza bütünlüğü içerisinde yer alan tüm doğal ve fonksiyonel değerlerin tamamını kapsayan ve bunların kullanımlarını birbirine bağlayan özelliklere de sahip olmalıdır.

Doğal kaynaklar üzerinde mevcut düzenleyici standartların yaptırım etkileri, kirlilik tazminatları ve cezai yaptırımlar çok zayıf kalmaktadır. Çevre ve doğal kaynak yönetimi, havza esas alınarak kalite standartları ile ilgili yasalarla bütünleştirilmelidir.

Toprak Koruma ve Arazi Kullanma Yasası (5403 Sayılı Yasa) yeniden ve tüm ülke arazisini kapsayacak şekilde revize edilmelidir.

Mera alanlarının sadece otlatma amacıyla kullanılması yerine, bu alanların havza bütünlüğü içerisinde ürettiği fonksiyonel değerlere de cevap verecek ve yaptırım gücü olacak şekilde, Mera Yasası yeniden revize edilmelidir.

Toplumlara giderek artan doğal kaynak sıkıntısıyla karşılaştığında, maddi olanağı olsa bile bu kaynaklara ulaşamadığında, doğal kaynakların sağladığı değerler ancak o zaman anlaşılır. Bu nedenle, vakit geçmeden doğal kaynak kullanımında israf edici değil, bilinçli kullanmanın esas ve usulleri havza bazında tespit edilerek uygulanmalıdır.

Ülke ölçeğinde doğal kaynakların yönetimi için

pek çok farklı kuruluş ve paydaş arasında koordinasyon sağlanmalıdır.

Akarsuları kanalizasyon kanalı, çevreyi sanayinin yarattığı atıklar için eviye olarak gören yönetim anlayışı yerine, bunların ürettiği değeri ön plana çıkaracak yasal ve yapısal düzenlemelere acilen geçilmelidir.

Doğal kaynakların geliştirilmesi ve yönetiminde her seviyedeki kullanıcıları, planlamacıları ve politikacıları da içeren, katılımcı bir yaklaşım gelişmelidir.

Değeri yeterince bilinmeyen doğal kaynaklar ekonomik ve ekolojik anlamda ait olduğu ülkenin zenginlik kaynaklarıdır. Bu ilke çerçevesinde, öncelikle sağlıklı temiz doğal kaynak hizmetlerine erişebilmenin, başta insan olmak üzere, tüm canlı yaşamının temel hakkı olduğunu peşinen kabul etmemiz gerekir. Geçmişte bu kaynakların ekonomik ve ekolojik değer olarak görülmemesi doğal kaynakların boşa ve çevreye zarar verecek şekilde kullanılmasına yol açmıştır. Doğal kaynakları ekonomik ve ekolojik bir değer olarak yönetmek etkin ve adil tüketim sağlamanın ve doğal kaynakları korumayı teşvik etmenin önemli bir yolu olarak görülmelidir.

Eko- Ekonomistlerin belirttiği Toplam Ekonomik Değer (TED), ekosistemlerin değerini belirtmek için yaygın kullanılan bir çerçevedir. TED genel olarak Kullanım Değeri ve Kullanım Dışı Değer olarak iki kategoriye ayrılmaktadır.

Kullanım Değeri; Doğrudan kullanım değeri (doğrudan çıkarılan ve kullanılan metallerin değeri), Dolaylı kullanım değeri (ekosisteme sağladığı olumlu katkı değeri) ve Seçenek değeri (ekosistemlerin sağladığı ürün ve hizmetlerden gelecekte de faydalanma ihtimalini koruma değeri) dediğimiz üç unsurdan oluşmaktadır.

Kullanım Dışı Değerler; Ekosistemlerin sunduğu, doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılmayan Miras (ekosistemleri gelecek nesillere bırakma isteğinin yarattığı değer) ve Varlık (insanların belki de hiç kullanmayacakları ancak, ekosistemin bir parçası olan şeylerin değeri) değeridir. Bu nedenle, havza yönetim planları ekosistemlerin sunduğu toplam ekonomik değerleri koruyacak ve geliştirecek özelliklere uygun hazırlanmalıdır.

(Kaynak: Dünyanın Durumu- 2008 TEMA Yayınları)

ARAÇ' TA BİR ANIT AĞAÇ: TÜRBE ÇAMI

Prof. Dr. Sadık Erik - Hacettepe Üniv. Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü - serik@hacettepe.edu.tr

Araç ilçesi Kastamonu'nun 47 km batısında Safranbolu- Karabük güzergâhı üzerinde yer almaktadır. İlçenin kuzeyinde Daday, güneyinde Kurşunlu, Çerkeş (Çankırı) ilçeleri yer alır. Güneydeki doğal sınırı Soğanlı çayı oluşturur. Buradan kuzeye doğru yükselen topoğrafya 1800-2000 metrelerde Gül Dağlarını meydana getirir. Bu dağların kuzey yamaçlarının suları ise aşağılarda toplanarak Araç çayını oluşturur.

Araç'ta orman işletmesi 1943 yılında Kastamonu orman başmüdürlüğüne bağlı olarak kurulmuştur. 200 bin hektara yakın orman işletme alanı ve 90 bin hektarlık (% 47) orman alanına sahiptir. İlçedeki işletme bünyesinde ormanların korunması için orman muhafaza okulu 1952 yılında açılmıştır. 1990 'lara kadar çok sayıda orman muhafaza memuru yetiştirmiştir. Şu anda ise kapatılmış olup binanın meslek yüksek okuluna dönüştürülmesi düşünülmektedir. Orman muhafaza memurları 2 yılda (1960- 1970) atılı olarak görev yaparlardı ve her tarafa rahatlıkla gezerek çok etkin bir koruma işlevi yaparlardı. Günümüzde ise motorlu ekipmanlara kadar giremedikleri ve

yeteri kadar denetim yapamadıkları bu çevrede halk arasında konuşulmaktadır.

Araç'ın önemli değerlerinden biri doğal kültür mirası olan anıt ağaçlardır. Bunlardan biri ilçe orman sınırları içindeki Bektüre köyü Ekincik mahallesindeki Türbe Çamı olarak bilinen Karaçam (Pinus nigra)'dır. Bu ağaçla ilgili bilgileri ilk olarak TEMA Vakfının araştırmalarından öğrenmiştim. Bir botanikçi olarak görüp incelemem gereken bu ağacı nasılsa bir gün denk gelir görürüm diye düşünürken geçen yıl Araç Haber gazetesinde "Türbe Çamı Devriliyor" başlıklı yazıyı okuyunca elimi çabuk tutmak gerektiğini düşünerek 2009 Mayıs ayında Bektüre köyüne bir inceleme gezisi yapmaya karar verdim. Araç belediyesinin temin ettiği bir araçla gazeteci Abdullah Savaş ile birlikte düştük yollara. İstikametimiz Araç ilçesinden başlayarak Aşağı Yazı, Yukarı Yazı, Başköy, Belkavak ve Bektüre köyleri. Tarih 28 Mayıs 2009. Araç'tan saat 13.00 'te ayrıldık. Yollarda bitki toplayıp resim çektiğimden (bu arada flora üzerinde küçük bir araştırma yapıyorum) yolculuğun ne kadar sürdüğünün farkında değilim.

Yol oldukça dar ve sağ sol uçurumlarla dolu. Doğal olarak manzara enfes. Yolculuk sırasında ara sıra durup manzaraya bakmak ve resim çekmekten insan kendini alamıyor. Saat 15.00 civarında Bektüre'ye yaklaşırken heybetli Türbe Çamı da görünmeye başladı. Hem bu çamı görmek ve hem de iniş-yokuş ve uçurumlarla dolu bir yolculuğun sona ermesi insanı bayağı rahatlatıyor. Burası, yani Ekincik Mahallesi 1650 m yüksekliğinde, Ilgaz Dağlarının kuzey yamaçlarında yer alıyor. Türbe çamı bir mezarlığın ortasında. Yanında ise derme çatma bir barakadan ibaret bir yapı (türbe) bulunuyor. Yapının içine girince burada yer alan 7 adet sandukadan ancak türbe olduğu anlaşılıyor. Sandukaların baş kısmında Osmanlı dönemi sarıkları bulunduğu göre tarih olarak epey eski dönemlere ait olmalıydılar. Mezarlığın ortasında duran bu ağaç belki de günümüze kadar yaşamasını bu türbe ve mezarlığa borçluydu. Aksi halde çoktan kesilmiş olabilirdi. Mezarlık sanki bu çam için bir korunak vazifesi yapıyordu. Ancak bu olgu tamamıyla doğru değildi. Türbe Çamı yine de tehlike altındaydı. Abdullah Savaş, gazetesindeki yazısıyla bu tehlikeyi iyi fark etmişti. Çok ta haklıydı. Zira hemen yanbaşındaki diğer bir çam ağacı, hemen hemen aynı konumda olmasına rağmen gövdesinden kırılıp uzanmış yatıyordu. Bu Türbe çamı da gövdesinden bir adam boyu yükseklikte en uzun yan dalın doğrultusunda hafifçe eğilmişti. Hava kirliliği olmadığına göre, türbelere ve de içindeki ağaçlara yöre insanının saygısı gereği fiziki olarak her hangi bir hasar verilemeyeceğine göre acaba gövdesinden kırılan yandaki ağaç neden bu akibete uğramıştı? Her halde yaşlı gövdenin üstündeki ağırlık, yoğun kar örtüsü ile birleşince, sert esen rüzgâra karşı koyamamıştı. Bir diğer neden de çevrede açıkça görüldüğü gibi mezar kazılması olabilirdi. Acaba Türbe Çamını da böyle bir son mu bekliyordu? Bu konuda yetkiler tarafından acil önlemler alınması gerekiyordu. Göz göre göre bir doğa mirasının yok olmasına göz yumulmaması gerekirdi. Türbe çamının gövdesi yakından incelendiğinde gayet sağlıklı görünüyordu. Yani gövde üzerinde bir yara, çizik, çentik, kesik veya yaralanma yok. Ancak bu görünüm yanıltıcı olabiliyordu. Yani içten içe çürüyebilir miydi? Reçine taşıması nedeniyle çürüme olasılığı pek zayıf tabii ki. Geriye tek bir seçenek kalıyor o da mezar kazımı nedeniyle köklerin zarar görmesi. Gövdesinde, normal karaçam bireylerinde görülmeyen aşırı dallanma

ve bu dalların iz düşümü olarak 32 m'ye kadar varması gövdeye binen yükü iyice artırmaktadır. Hele bir de kış dönemindeki bol kar yağışı göz önüne alınırsa gövdeye binen ağırlığın çok daha artacağı açıktır. Ağacın bulunduğu konumun tepe olması ve kuvvetli rüzgârlara açık olması da göz önüne alınınca, günün birinde yanbaşındaki diğer ağaç gibi kırılması an meselesidir. Nitekim Sıragözü köyünün üzerindeki Gölcük, Kirazlı, Fındıklı ve Munay yaylalarında bu şekilde Kar kırığı denilen bazı ağaçlara rastlamıştım.

Diğer anıt ağaçlar gibi Türbe Çamı da nice olaylara tanıklık yapmış şüphesiz. Ne medeniyetler görmüş, nice kavimlere tanıklık yapmış, ne beyler padişahlar dönemini yaşamış. Bu bakımdan adeta sessiz bir tanık gibidirler. Fakat bazı olaylar bakımından da bize ışık tutabilirler. Örneğin geçmiş dönemin bitki örtüsü hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Muhtemelen ağacın bulunduğu bölgede önceki yıllarda aynı özellikte, geniş bir Karaçam ormanının varlığından bahsedebiliriz. Türbe Çamı o dönemden kalma bir Kalıntı (Relikt) özelliği taşımaktadır. Ayrıca sene halkalarının genişliklerinin incelenmesi ile de geçmiş dönemlerdeki iklimsel özellikleri açıklamak olanak dahilindedir. Ayrıca folklorik özellikleri de olabilir. Kim bilir bu ağacın altında ne ezgiler yakıldı, ne maniler, şiirler, türküler söylendi. gölgesinde adını bilemediğimiz nice aşıklar, beyler soluklandı, bir yudum su içti, nicelerinin beşikleri gölgesinde sallandı. Başka bir deyişle bizi zaman tüneline sokup tarihin derinliklerine götüren bir varlık aynı zamanda bu anıt ağaçlar. Zaten bu özellikleri ile Anıt ağaç kimliği veriliyor.

Edinilen izlenimlere göre, türbe çamı köy mezarlığının tam ortasında. Çevredeki alanlarda mezar kazmak için yer kalmayınca yeni mezarlar da ortaya doğru çamın hemen dibine kazılmak durumunda. Nitekim çamın hemen altına daha yeni kazılmış 2 adet mezar gördük. Ölüm tarihleri 1989 olan ve bir karı- kocaya ait olan mezarlar etrafı yeni kazılmış halde idi. Herhalde mezar daha yeni yapılmıştı. Çam ağaçlarında kökler genellikle yaprak döken ağaçlardaki gibi dibe doğru kazık kök şeklinde değil, yanlara doğru gelişmektedir. 1 veya 1,5 m derinlikte kazılan mezar çukurları nedeniyle kökler kesildiği için ağacı ayakta tutan köklerin zayıflaması sonucu devrilme de her an için gündeme gelebilir. Bu konuda köylülerle konuşup sohbet etme olanağını bulamadık. Çünkü bir grup köylü bizi ve resmi plakalı otomuzu gördükleri halde yanımıza gelmediler. Sebebini anlayamadık. Belki onları bu konuda biraz bilinçlendirmek mümkün olabilirdi.

Ağacın varlığını sürdürebilmesi için şu önlemlerin alınmasında yarar vardır:

1. Türbe Çamının anıt ağaç olduğunu ve özelliklerini anlatan bir tabelanın konulması,

2. Mezarlığın içinde ayrıca bir tel örgü ile ağacın çevresinin belirli mesafede çevrilerek koruma altına alınması,

3. Anıt zamanında Tabiat Anıtı olarak ta tescilli yapılan ağacın yanındaki türbe ile birlikte düzenlenerek bu alanın bir Ekoturizm bölgesi olarak ilan edilmesi, çevrede buna uygun olarak ziyaretçilerin rahat gözlem yapabilecekleri ve dinlenebilecekleri bir ortamın hazırlanması,

4. Çevredeki köylülerin bu değere sahip olmaları için bilinçlendirilmeleri

5. Ağacın tanıtımının, Kastamonu ve Araç'ı tanıtan çeşitli broşürlerde yer alması. Ayrıca diğer anıt ağaçların da tanıtımına yer verilmesi,

6. Ağacın uzman ekiplerce incelenmesini sağlayarak potansiyel bir çürümeye olup olmadığının araştırılması, varsa iyileştirme önlemlerinin alınması,

7. Yandaki devrilmiş olan ve çürümeye terk edilmiş ağaç gövdesi üzerinde de incelemeler yapılması, çürümeye veya kırılmaya neden olan etkenin araştırılması, gövdeden alınacak kesitle ağacın yaşının saptanması ve elde edilecek bu bilgilerin ağacın yanına dikilecek bir tabela ile açıklanması,

8. Ağacın yerden 2,5 m yüksekliğinde ve güneye doğru 20 m uzanan dalı nedeniyle gövdede hafif bir güneye doğru yatma var. Bu nedenle dalın belirli noktalarına peyzaja uygun destekler konulması,

9. Sekizyüz yıldır yaşamına devam eden bu çamın gelecekte olası risklere karşı neslinin devamının sağlanması esastır. Bu amaçla yerinde-Koruma (In-Situ) ve Dışarıda- Koruma (Ex-Situ) önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu çürümeye olarak kozalaklardan alınacak tohumların gen bankasında saklanması, tohumdan üretilen fidelerin hemen yanda kurulacak bir deneme alanına dikilmesi ve yine tohumdan üretilen fidelerin Kastamonu ili dahilinde uygun bir üretim istasyonunda üretilmesi, alınabilecek önlemler arasında sayılabilir.

Bu önlemlerle Bektüre köyünün ve Araç'ın turizm yönünden kalkınmasına, çevredeki vatandaşlara bir katma değer yaratacağına inanıyorum. Bu düzenlemelerin ilçeye

kazandıracağı saygınlık da ayrı. Şimdi bu ağacın genel özelliklerini burada bir kere daha tekrarlayalım:

Boy: 25 m

Çevre : 5.59 m (130 cm yükseklikte)

İzdüşümü: 32 m (kuzey- güney doğrultusunda)

Yaş: 800 yıl

Ağacın bulunduğu yükseklik: 1650 m

Kapladığı alan: 2500 m²

Yer: Bektüre köyü Ekincik mahallesi

Tesis tarihi: 27.9.1994

Bilimsel adı : *Pinus nigra* (Karaçam)

Yerel adı: Türbe çamı

Görüldüğü gibi Türbe Çamının anıt ağaç olarak tescilli 5 yıl önce yapılmış ve Kastamonu İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007 yılı İl Çevre Durum Raporundan anlaşıldığı gibi, Milli Parklar Kanununun ilgili maddelerine göre Ağaç Tabiat Anıtı olarak da kayda geçmiştir. Ancak tüm bu gelişmelere karşın hala en azından ağacın bulunduğu mezarlık yanına tanıtıcı bir tabelanın bile dikilmemiş ve herhangi bir koruma önleminin alınmamış olması, anıt ağaca yetkililerin yeterince ilgi göstermediklerini anımsatıyor.

İl Çevre ve Orman Müdürlüğü raporlarına göre Kastamonu ilinde Araç ilçesi dışında yer alan diğer anıt ağaçlar ise şöyle:

Beldeğirmeni Çınarı (*Platanus orientalis*): Bozkurt ilçesi, yaş 800, boy 50 m, Çevre 9 m, tesis tarihi 21.4.1994.

Onikikardeşler Kayını (*Fagus orientalis*) : Şenpazar ilçesi, yaş 100, boy 40 m, Çap 50 cm, tesis tarihi 21.4.1995

Erenler Çamı (*Pinus nigra* =Karaçam) : Araç ilçesi, yaş 300, boy 5 m, Çevre 2.70 m.

Türbe Çamı dışında yukarıdaki bu üç anıt ağaç, ilgili mevzuat hükümlerine göre Tabiat Anıtı olarak ta tescilli yapılmıştır. Koruma açısından bu sevindirici bir girişimdir. Türbe Çamı için yukarıda sıraladığım önlemlerin diğer anıt ağaçlar için de acil olarak alınması gerekmektedir.

Gözlemlerimizi tamamladıktan sonra aynı yoldan, araç çayı boyunca kıvrıla kıvrıla, eşsiz manzaraları özümseyerek şimdiye kadar hiç uğrama fırsatını bulamadığım İhsangazi ilçesine (eski adı Mergüze, ne kadar da özgün bir isim ama ne yazık ki bir nevi kültür erozyonu gibi adı değiştirilmiş) geldik. İlgez eteklerinde bu kadar şirin, yeşille kucaklanmış, sakin, planlı bir şirin ilçe göreceğimi tahmin etmiyordum. Gelmişken orman işletme müdürü ile konuştuk ve Türbe çamı izlenimlerimizi kendisine

aktardık. Mevzuatı inceleyeceğimi, gerekeni yapacağımı söyledim ve oradan ayrılıp Araç'a geri döndük.

Bu fırsatla anıt ağaçlar hakkında derlediğim bilgileri sizinle paylaşmak istiyorum. Bir ağacın anıt niteliğini kazanabilmesi için, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ünal Asan tarafından belirtildiğine göre, ağaç, yaş, çap ve boy olarak normal ölçülerin dışında olacak, günümüzde gelecek arasında iletişim sağlayacak derecede uzun olacaktır. Ya da folklorik olarak veya kültür ve turizmde özel bir yeri olacak. Bu tip ağaçlar belirtildikten sonra Kültür ve Tabiat Varlıkların Koruma Kurulu tarafından tescilli yapılarak kayda geçiriliyor. (5.11.1999 tarih ve 666 sayılı karar). Ülkemizdeki tipik anıt ağaçlardan örnek vermek gerekirse en yaşlı anıt ağaç Antalya Finike'de 2000 yıllık Kocakatran adıyla bilinen sedir ağacıdır. En uzun boylu anıt ağacı ise 69 m ile Gümüşhane'deki Ladin ağacıdır. Ülkemizdeki başlıca anıt ağaç cinsleri ise şunlardır: Çam ve Sedir dışında; Meşe, Ardiç, Kestane, Menengiç, Dut, Çınar, Kızılağaç, Göknar gibi ağaçlardır.

Anıt ağaçlara ormancılık mevzuatı açısından bakıldığında bu ağaçların korunmasına yönelik doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 25. Maddesine dayanılarak anıt ağaçların bulunduğu alanlar Tabiat Anıtı veya Tabiat Parkı olarak düzenlenebiliyor. Anıt ağaç özel arazide bile olsa bu düzenleme yapılabilir. Bu şekilde en azından koruma önlemi alınabilir. Tarihin

derinliklerinden gelen bu Türbe Çamının korunması için de bu mevzuatlar dahilinde yukarıda sıraladığım önlemler alınabilir.

Umarım bu yazımdan sonra ilgililer Türbe Çamına ve diğerlerine gerekli ilgiyi gösterirler. Buradan özellikle sevgili Bektürelilerin köylerindeki bu değere bir an önce özen göstermelerini diliyorum. Zira köylerindeki değerli bir hazinenin farkında değiller.

Hazırladığım bu yazıyı Araç haber gazetesine gönderdim ve bir süre önce yayınlandı. Ancak yine ilgililer harekete geçiremedim diye düşündüm. Acilen bir şeyler yapmak gerekiyordu. Hemen bu konuda bir resimli rapor hazırlayarak durumu Orman Genel Müdürlüğüne bizzat ilettim. Bana teşekkür ederek durumu Kastamonu'ya ileteceklerini söylediler. Kastamonu orman idaresinden bir süre sonra bir yazı geldi ve konuyla ilgileneceklerini bildirdiler. Yakın bir geçmişte de ilde yayınlanan yerel bir gazetede Türbe çamı için gerekli önlemlerin alınmaya başladığını öğrendim. Ağacın uzun kollarının altına destekler konulmuştu. Tanıtıcı tabela için de hazırlık yapılıyordu.

Böylece bir anıt ağaç yok olmaktan kurtarılmış oluyordu. Dileğim tüm anıt ağaçlara da aynı ilginin gösterilmesi. Bu arada ilgili bakanlık tarafından ülkemizdeki bütün anıt ağaçlarının tanıtımını yapacak resimli bir kitabın hazırlanmasında koruma ve tanıtma açısından büyük yarar vardır diye düşünüyorum.

DAĞLARIN ARASI UZUN BİR DERE

Filiz SÖNMEZ

Belki sizlere Türkiye'nin bir ucu gibi gelebilir ama o kadar da uzak değil: Çoruh vadisi... Nereden geldiğiniz derken kendimizi Erzurum'da buluyoruz. Şu anda bir çanta yolumuz nerden geçerse oradan gideceğiz. Üç kişi Erzurum'da sorup soruşturduk, Uzundere'ye nasıl gideriz diye, Fatma Teyze'ye vardık, akşam vakti kimi buluruz. Fatma Teyze diye insanlara sorarken bir turizm bürosu bulduk, aslında tam olarak turizm bürosu değil, ama doğa olmadığını daha sonradan anladık. Fatma Teyze binasının içerisinde bulunan küçük bir ofis, buraya doğa turizmine gelen insanları buluşturuyor, rehberlik ve kalacak yer sağlıyorlar. Fatma Teyze Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Efes Pilsen İşbirliği ile hazırlanan bir proje. Doğu Anadolu Bölgesinin turizmde yer alan Çoruh vadisinde tarıma alternatif ve aynı zamanda tarımın katma değerini artıracak bir turizm faaliyeti olarak topluluk temelli turizm geliştirilerek bölgesel eşitsizliklerin azaltılması ve turizm gelirleri yöre halkının azami derecede yararlanması, proje kapsamında yürütülen faaliyetlerle muazzam bir kültürel mirasa ve doğal güzelliğe sahip olan Çoruh Vadisinin yerli ve

yabancı turistler için aranılan bir eko turizm varış noktası haline gelmesi amaçlanıyormuş.

Uzundere'deki ofislerinden Çoruh Vadisinin yürüyüş parkurlarını bile gösteren doğa gezginleri için yapılmış haritaları ve tanıtım broşürlerinden alıyoruz ve projede çalışan bir görevliyle birlikte kalabileceğimiz bir pansiyona gidiyoruz. Uzundere'ye doğa turizmine gelenler için ev pansiyonculuğu geliştirilmiş. Çok güzel bir Uzundere evine gidiyoruz, Fatma Teyze bize harika yöresel yemekler hazırlamış. Çeşit çeşit meyvelerin bulunduğu bir bahçeye bakan balkonda hazırlanmış sofranın iştah açıcı görüntüsü tüm günün yorgunluğunu unutturmuştu. Yemekleri yer yemez çayımızı içerken yediğimiz pestil kayganasının (pestil çullama), dut Kaysefesinin tariflerini almaya başladık. Burası kurutulmuş meyveleri ve sebzeleriyle ünlüymüş, birçok yemeği bu kurutulmuş meyve ve sebzelerden yapıyorlarmış. Sonra salata yediğimiz kişnişin tohumunu bile aldık. Fatma teyzeyle uzun sohbet başladık bize yörelerinin geleneklerini, yapılan dokumalarını, düğünlerini anlattı ve sohbeti bitirmeden "ee siz uzun yoldan geldiniz hadi yataklarınızı hazırlayayım gerisini bi daha geldiğinizde anlatırım" diyerek odalarımızı

hazırlamaya çıktı. Sanki komşuya misafirlige gelmiş gibiydik, kendimizi evimizde gibi hissediyorduk. Bize eşlik eden proje görevlisine bu insanları nasıl pansiyonculuğa ikna ettiklerini sorduk, çok zor olduğunu, başta halkın kabul etmek istemediklerini ama turizmden gelir edebileceklerini gördükçe ikna olduklarını söyledi. Yarın bize çok güzel yerler göstereceğini söyleyerek ayrıldık. Fatma teyzenin pamuk yataklarında mışıl mışıl uyuduk. Sabah taze demlenmiş çay kokusu bizi yataktan çekti çıkardı. Akşam güzelliğini tam görememiş olduğumuz balkonda tereyağı bal ve yumurtayla donatılmış harika bir kahvaltı sofrası bizi bekliyordu. Fatma teyze "şimdi siz bugün dağ taş gezersiniz sıkı doyunun" diyordu. Çaylarımızı bitirmeden proje sorumlusu arkadaşımız bizi almaya geldi, kendisini meşgul etmek istemediğimizi, kendimiz gezebileceğimizi söylesek de ikna edemedik, o taraflarda işi varmış yolumun üzeri diyerek bizi ikna etti, takıldık peşine. İlk durağımız Tortum Gölü; bir heyelan gölüymüş suyu bulanık ama etrafı yeşil, yemyeşil vadilerden geçiyoruz Tortum Şelalesine geliyoruz. Tortum çayının üzerinde bir hidroelektrik santrali olduğundan şelalede genelde su olmuyormuş ama bu gece yarısı su bırakılmış. Kendimizi çok şanslı buluyoruz, bu muhteşem şelalenin aktığını göremeden ayrılışaydık çok üzüldük. Suyunun serinliğini metreler öteden hissediyorsunuz. Devasa bir şelale. O sıcak günde şelalenin etrafında ayrılmak istemiyoruz ama Çoruh vadisini görebilmek için acele etmemiz lazım.

Çoruh Vadisine girdiğimizde Çoruh'un kaynağından kopmuş gelen suyunun şiddetinden biz de ürkmüştük, sanki önüne ne gelse alıp götürecekti. Buraya barajların yapıp onlarca köy ve Yusufeli ilçesinin sular altında kalacağını öğrenince içimiz burkuluyor. Yusufeli, dağlar arasında kalmış bir ilçe. Burada da bir turizm danışma bürosu var. Sanırım o ofisinde projeye bir ilgisi var, rehberimiz orada bir takım işleri olduğunu söylüyor. Bizde "biraz sokaklarda gezelim hemen önerir diyorum". Sokaklarında geziyoruz sanki oradan biriyimiz gibi gelen geçenle selamlaşıyoruz, kimse yadsımıyor. Halk turistlere çok alışik, birisine "buraya baraj yapılacakmış bilginiz var mı" diye soruyoruz, bize gülerek "43 yaşındayım 43 yıldır baraj yapılacak diye konuşuluyor bi 40 yıl daha konuşulur" diyor. İçimiz rahatlasa mı acaba, bir 40 yıl daha Çoruh vadisi doğasını korur mu?

Yusufeli'nden İspir'e doğru yola çıkıyoruz, yol Çoruh nehri kıyısından gidiyor, o kadar kötü bir yol ki içimiz dişimize çıkıyor, yol boyu gördüğümüz her köydeki bir tepenin üzerinde küçük küçük kaleler, burçlar görüyoruz. Buralarda bu tip yapılar görmek çok mümkünmüş, doğa, tarih her şey var. Yolumuz daha uzun mu diye sormaktan kendimizi alamıyoruz

rehberimiz, "sizi çok güzel bir köye götüreceğim eğer isterseniz tüm gün orada kalabilirsiniz" diyor.

Çamlıkaya, Çoruh vadisi yamaçlarına konulmuş yemyeşil, küçücük bir Belde, bir belediye ama köy denilebilecek kadar küçük. Saatlerdir yoldaydık etrafımıza pek bakmadan kendimizi eski evlerin arasında bir bahçede buluyoruz ve bizim için hazırlanmış bir masa... Bu beldede de ekoturizmi geliştirme amaçlı ev pansiyonculuğu geliştiriliyormuş. Meğer rehberimiz önden haber vermiş yemeklerimiz hazırlanmış. O kadar yorgun ve aç olmamıza rağmen bahçenin etrafını saran evlerin güzelliğine dayanamayarak önce etrafı gezmek istiyoruz ama ev sahibi Orhan Abi "yemekler soğumasın" diyor. Çömlekte pişmiş yöresel bir çorba içiyoruz tadına yabancı olsak ta çömlekten içmenin tadı damağımızda kalıyor. Ortada İspir fasulyesinden yapılmış bir piyaz ve yöresel otlardan pişirilmiş bir yemek ve de güveç... Sofradan kalkamıyoruz bir türlü, yemekten sonra bir ağırlıktır çöküyor üstümüze akşama kadar bu köyde kalalım diyoruz, çaylarla birlikte Orhan Abiyle sohbe başlıyoruz. Ankara çalışıp emekli olduktan sonra dönmüş köyüne, bu projedeki insanlarla tanışınca da, turizm işi yapmaya, evini bahçesini paylaşmaya karar vermiş. Bahçenin bir kenarında eski bir ev var "orayı pansiyon yapacağım ama çok iş var" diyor. Artık durmayalım diyoruz eski evden başlıyoruz gezmeye oldukça harap görünüyör içine girer girmez girişte bir tandir var. Alt katta büyük bir salon ve bir oda yukarıda da başka odalar var, kim bilir kaç hayat geçti, ne mutluluklar ne acılar gördü bu ev, bundan sonra inşallah gezginleri ağırlar. Masanın başındakilere "biz köyü gezelim döneriz" diyerek ayrılıyoruz.

Tamamen yamaca kurulmuş bir köy, düzlük bulmak çok zor her yer teraslar haline getirilmiş, her ev birbirinin tepesinin bakıyor. Sokaklar dar ama biraz dışarıya çıkıldıkça evler birbirinden uzaklaşıyor. Karşı yamaçtaki evlere bakıyoruz bir sesle ırkılıyor. "Turisti misiniz?" Bir teyze arkamızdan sesleniyor, ne desek bilemedik. Turist miydik, yoksa yolda bir rehberle rastlayıp peşine takılmış gezen üç kafadar mıydık? Teyze el işaretleri yaparak ısrarla bizimle konuşmak istiyordu, yanına gittik arkadaşım ben Rizeliyim deyince teyze de "amaaaan bende sizi turist sandım, meğer buradanmışsınız" diyerek evine davet etti. Evinin önündeki sedire oturup sohbet etmeye başladık, sanki asırlardan beri tanışmıştık. Ee baktı ki böyle olmayacak "ben size bir çay koyayım" dedi biz hayır yok bizi daha gezeceğiz dememize aldırmadan masaya çeşit çeşit kurabiyeleri koydu bile, sanki bizi bekliyormuş. Önünde oturduğumuz ev yeni bir evdi, bizi eski tarihi evlerine götürdü, ilk o eve gelin gelmiş, ömrünün çoğu o evde geçmiş, sonra yeni evi yaptırmışlar. Kocası şehre inniş, kayınvalidesi

geleceğim şehri dışından onu karşılayacakmış. Eski evin çatımasında oturup hep beraber fotoğraflar çektiyorduk, adresler alıyorduk. Geçen sene köyde yalnız geçen bir kadın turist görmüş. Evine almış. Yıkılmış bir gece evinde misafir etmiş, o turistle çektiği fotoğrafları göstermiş teyzeye, ama herkes çok kızmış. Bilmeyenin tanımadığın yabancıları niye alıyordun evine diye. Ama teyze öyle bir anlatıyor ki belli ki sevmiş turisti. "Çok vefalı çıktı çokook. kaç kere aradı beni" diyor. Sonradan öğrenmiş ki o turist geçmişin izini sürüyormuş meğer, bu köy eski bir Erimen köyüymüş, bu turistin ailesinin geçmişi de bu köye dayanıyormuş. Teyzeye çok doğru bir şey yazmış. İyi niyetten kimseye zarar gelmeyeceğini söylüyor. Çaylarımızı içip kurabiyelerimizi yiyip teyzenin tarif ettiği yoldan karşı yamaca doğru yollanıyoruz. "Karşıya geçince bana el sallayın ben size görürüm" diyor. Yemyeşil yamaçlar boyunca yürüyoruz. Her yerden küçük su hendekleri geçiyor. Tam köyü dolanan bu hendekler suluyor olmalı biz de sık sık elimizi yüzümüzü yıkıyoruz. Hatta bir ara yolumuzu kaybedip bir amcaya yol soruyoruz "gösterrim ama ben sizinle gelemem ki" diyor. Tam karşı yamaca geçtiğimizde teyzeyi karşıdan bize el sallarken görüyoruz, biz de el sallıyoruz. Ev pansiyonumuza geri döndüğümüzde yerimizi almış Hollandalı iki turist görüyoruz. Yürüyerek gelmişler. Tüm vadiyi yürüyerek geziyorlarmış. Rehberimiz "Ben Uzundere'ye geri döneceğim isterseniz gelin isterseniz kalın, ama yolda daha görülecek çok güzel yerler var" diyor.

Uzundere'ye geri dönüyoruz. Mescit dağları üzerinden geçeceğiz. Yoldan bir otostopçu alıyoruz arabamıza. Dağların tepesindeki bir köyde yaşıyormuş. Yol kıvrıla kıvrıla dağların tepesine doğru çıkıyor ve Çoruh nehri gittikçe küçülürken karşıımızda tüm azametiyle Kaçkar Dağları görünmeye başlıyor.

akşam güneşinin kızılığı vurmuş beyaz karlı tepelerine, manzarasının bir eşi benzeri yok. Sürpriz yol arkadaşımız pek konuşkan, köydeki tüm hikâyeleri anlatıyor yol boyunca. Köye vardığımızda "Giltmeyin kalın diyor, bari gelin bir yemek yiyelim" diyor ama yolumuz uzun diyerek ayrılıyor. Mescit dağlarının unutulmaz gün batımı manzaralarının arasından gece vakti Uzundere'ye varıyoruz. Fatma teyze bizi görünce hem şaşırıyor, hem seviniyor "bir gece daha kalacağız diyoruz yarın buradan Erzurum'a döneriz". O yorgunluğun üzerine yattığımız yeri beğeniyoruz.

Sabah uyandığımızda rehberimizi yine bizi bekler buluyoruz, "sizi çok meşgul ediyoruz" desek de faydası yok burada herkes birbirine benziyor... "Sizi bir yere götüreceğim" diyor. Fırından ekmeceklerini simitlerimizi alıp bir seraya gidiyoruz. Dört kadın bizi görünce işi gücü bırakıp hoş geldiniz faslına girişiyor. Burası çiçek serasıymış, Uzundereli kadınlar çalıştırıyor. Mevsime göre çiçek fideleri yetiştiriyorlarmış. Geçen sene kesme çiçekçiliğe de başlamışlar ama karanfilleri istedikleri gibi olmamış. Zaten tüm her şeyi başka seracılarla, bu işi bilenlere telefon ederek sorarak öğreniyorlarmış. Başlarında onlara öğretecek deneyimli kimse yok anlayacağınız ama öylesine azimliler ki, yaptıkları işe öyle inanıyorlar ki, hayran kalmamak elde değil. Serada yere kurduğumuz sofrada hep birlikte kahvaltı yapıyoruz. Onlar sabahın ilk ışıklarıyla başlamışlar işe yorgunlar ama mutlular, emeklerinin karşılığını almaya umutlular, yaşadıkları yerde kendi hayatlarını kazanmaya kararlılar. Ne kadar güzel insanlarsınız, Anadolu'nun en güzel köşelerinde yaşıyorsunuz... Bu güzellikler hiç eksilmesin, doğa hiç bozulmasın, herkes gelsin buraları sizleri görsün diyerek ayrılıyor Uzundere'den. Gözümüz arkada, "bir daha geliriz buraya di mi?" diyerek birbirimizden söz alıyoruz dönüş yoluna.

TÜRKİYE ORMANCILIĞINDA PEK ÇOK İLKİ GERÇEKLEŞTİREN DR. HASAN SELÇUK

Dr. Murat ALAN
Hülya KILIÇ

NOT: Dr. Hasan SELÇUK ile Orman ve Av dergisinin Eylül-Ekim 2005 sayısında daha kısa bir söyleşi yayımlanmıştır.

Orman ve Av: Nerede ve ne zaman doğdunuz? Ailenizden söz edebilir misiniz?

19 Şubat 1921 yılında Kayseri ili Erkilet Bucağı, Camii Kebir Mahallesinde doğdum. Beni gece yarısı Erkilet ebesi Emine Hala doğurtmuş. Dedem Ebumüslim Horasani İmamlardan Hasan hoca, babamın adı Ahmet, Camiikebir mahallesinde cami müezzini, annemin adı Atife. Annem ile babam halaoğlu, dayıkızıdır. Birbirlerinden hoşlanmışlar, ailenin müsaadesiyle evlenmişler. Evlendiklerinde annem 16 yaşında imiş. Benim doğuşumla iki katlı, ahırlı ve hayvanlı evde annemin işi bir hayli artmış. Ben iki seneyi süslü ahşap beşikte anne sütü emerek geçirmişim. Kardeşim Mahir doğunca ben salıncağa ve yatağa alınmışım, inek sütü ve mama ile beslenmiş, lokum emerek uyutulmuşum. Büyüdüğümde ahırla hayvanları yemledim, ahırı temizledim, dışkıları kerpiçliğe attım, çatal pınardan su gelirdim. Beşik salladım, mahallede çocuklarla oynadım ve kumral olduğumdan boz oğlan olarak sevildim.

Orman ve Av: İlköğrenimiz ve o zamanki koşullardan söz eder misiniz?

Bağımsızlık savaşı kazanıldı, reformlar ve özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nda okuma-yazma çalışmalarının başlamasıyla birlikte ben 60 numaralı öğrenci olarak ihtiyat (okul öncesi) sınıfında 1928 yılında okula başladım. Okul Cami-i kebirde eski

medreselerin üstünde çatal kapılı, üç odalı, biri başöğretmen olmak üzere üç öğretmenli, bir hademeli eski binadan oluşmaktaydı. Babamın da hocası olan Erkiletli Vahdi hoca, biraz kekemeydi. Birinci sınıfla aynı odada ders yapılıyordu. Dersler 45 dakika teneffüs 15 dakikaydı. İki ya da üç sınıf bir arada okuyordu. Sınıflara ayakkabılar çıkartılarak giriliyordu. Haftada bir gün temizlik muayenesi oluyordu. Üç ay kadar sonra Vahdi hocam beni derse kaldırdı "Çocuk sen nesi? dedi. Ben "Türküm efendim" dedim. Türklerin magar hükümeti (hükümet merkezi) neresi? dedi. Ben "Ankara efendim" dedim. Mustafa Kemal'i sever misin? diye sordu. Ben "çok severim efendim" dedim. "Aferin çocuk" dedi ve beni birinci sınıfa geçirdi. 1928 yılında ilkokula başladım. İkinci ve üçüncü sınıfı bir öğretmen, dört ve beşinci sınıfı da başöğretmen okutuyordu. Beni ikinci sınıfta da Vahdi hoca okuttu O odada ders başlayınca 4 ve 5 nci sınıflar başöğretmen odasında ders yapıyorlardı. Ben çalışkan bir öğrenciydim. Dershaneinin duvarında büyük harflerle "İŞTE İSMİM - İŞTE RESMİM - İŞTE BEN. BEN GİDERSEM İSMİM KALSIN YADİĞÂR ve RÜZGÂRLARIN ŞİDDETİNDEN DALGALANDI AKDENİZ, İMTİHANIN KORKUSUNDAN HASTALANDI BENDENİZ" yazılıydı. Üçüncü sınıfa yukarı mahalleden kiralanan Hacı Emin Efendilerin evinde öğrenime başladık. Öğretmenler değişmişti. Bizim öğretmen Erkilette bağları olan Sabiha hanımın.

4 ve 5. sınıfta öğretmenim başöğretmen Hidayet beydi. Bütün sınıfları birincilikle geçtim. 6 Mayıs 1933 senesinde okulu birincilikle bitirdim ve ailemize büyük bironor getirdim. Ders bitimini piyasetle kutladık. VATAN KAHUT SİLİSTİRE adlı oyunu oynadık. Ben kaymakam rolünü oynadım, o zamanlar kadın-erkek bir arada oturamadığından annem beni bir damdan seyretti. Oyun bitti, annem damdan koşarak indi, sevinçli adımlarla bana geldi, bağrına bastı, yanaklarından öptü, tanrıya şükretti ve gözyaşı döktü. Okul sonunda annem kerpiç döktü, tezeler yaptı. Mayısın havası onu aldattı. Kirazlı'ya çamaşır yıkamaya gitti ve orada üşüttü, zatürre oldu. 16 gün hasta yattı ve 22 Mayıs 1933'te 28 yaşında hayata veda etti. Beş kardeşlik. Ben 12 yaşındaydım, en küçük kardeşim Leman 2 yaşındaydı. İlkbaharda sonbaharı yaşadık. Annemin definine karışmadım, hangi mezara gömüldü görmedim. Lemanla birlikte eve kaldım, dualar okudum ruhuna yolladım. Hamanamın (babaanne) yönetimine girdik, gücümüz oranında işe koyulduk. Haziranda bağımıza göçtük, arılara karşılaştık, üzüldük, ağlaştık. Babam 5 yıl evlenmedi. 5 kardeş olduğumuz için babama kimse iş veremedi. Daha sonra babam bir at vererek Pınarbaşı'ndan benim yaşımda bir Çerkez kızıyla evlendi, evimizdeki işlere bir yardımcı gelmiş oldu. Annemin ölümüne kadar dedem her sene bizim yıllık anı bulguları bugdayımızı, üç batman yünümüzü, pıncar ve yağımızı gönderirdi. Annemin ölümünden sonra bu gelenimler kesildi.

Orman ve Av: İlkokulu bitirdikten sonra orta öğreniminizi nasıl başladınız?

1934 yıl sonbaharında ben Kayseri Lisesi Ankara şubasına 522 numaralı ile kaydoldum. Ortaokul ve lise aynı okuldaydı. Hacı Ahmet dayım velim oldu. Biraz kısa

boyu ve zayıf (136 cm 36 kg) olduğum için Dırık Hasan "Küçük Hasan" derlerdi bana. Büyükbabamın desteğiyle onlarda kalarak orta öğrenimime başladım. Anneannem Sıdika ve bekâr Emine teyzemle sofada yatarak liseye devam ettim. Bu arada ahırdaki demirikir (koşu atı) bakımında gönüllü çalışmalar ve koşular yaptım. Lisenin ilk üç sınıfını kışları dedemlerde Kayseri'de, yazları bağ evimizde geçirdik. 1939'da anneannemin ölümü sebebiyle dedem Şukriye isimli bir kadınla evlendi. Küçük dayımın karısı Emine yengem doğumda öldü. Dayım da yeniden evlendi. Emine teyzem de evlenince bana evde kalacak yer kalmadı. O nedenle ahırdaki tahtalıda yatıp kalkmak zorunda kaldım, Bedbinliğe başladım. Bunun sonunucunda da ders çalışmadım ve 9 uncu sınıfta, sınıfta kaldım. Bunun üzerine babam Kayseri'de kiralık eve taşındılar, ben evimize döndüm. Babam Kayseri'de belediye tahsildarı oldu. Kardeşim Mahir de Sümerbank'ta işçi olarak çalışıyordu. Ben kendi aileme kavuştuktan sonra bulduğum ortam ile kendimi topladım, okulumda sınıfın çalışkan öğrencileri arasına girdim. İkinci Dünya Savaşı devam ettiğinden öğretmenlerin çoğu tekrar askere alındı, bu nedenle bazı orta kısım derslerine biz de giriyorduk. Biz sene sonlarında 20 günlük askeri kamplar yapıyorduk. Bazı gıda maddeleri karneye bağlanmış, İnönü harbe girmeme çareleri aramaktaydı. 1940 yılı Cumhuriyet Bayramında izci olarak trenle Ankara'ya gelirken gözüm kömür tozu girdi ve gözüm yaralandı. 29 Ekim'de resmigeçit yaparken Almanların Atina'ya girdiğini duyduk. Resmigeçit bitince izcilerin illerine derhal dönmeleri emredildi. Biz de Kayseri'ye döndük. Göz ağrım ve kanlanması tedavi edilemedi, yaşlı bir kadının tavsiyesi üzerine yatarken başıma kaynatılmış soğanı kalpak gibi başıma sardık, çok şükür ertesi gün kanlanma ve ağrılar geçti. Son sınıfta inzibat heyeti üyesi oldum, 1941 de liseyi pekiyi derecede, ortalık sınavını da iyi derecede bitirdim. Yaz tatilinde tepecikte bulunan bağ evimize gittik. Evin önünden komşu bağlarına kirazlı gölünden su akıyordu. Esmâ civarı süpürdü, suladı. Ben cevize salıncak kurmak istedim, Esmâ karşı çıktı, kirlenmemi istemediyse de ben ısrar ettim ve başının ağrıdığını söyledi, erkenden yattı. Ne yazık ki ertesi sabah Esmâ kendinde değildi. Hastaneye götürdük. Menenjit teşhisi kondu, tedavi edilemedi ve 16 yaşında öldü.

Cenazesini annemin üzerine defnettik. Evimizin ve bizim emektar Esmamızı çocuk yaşta annemin yanına gönderdik. Bugün dahi Esmâ'nın hastalanmasına benim mi yoksa kirli Kirazlı suyundaki mikropların mı sebep olduğu kuşkusuyla hep üzülmüşümdür.

Orman ve Av: Liseyi bitirdikten sonra hangi fakültelere başvurduunuz?

Sonbaharda Tıp Fakültesine girmek için Ankara'ya Numune hastanesinde sağlık raporu almaya geldim. Göz doktoru Vefik Hüsnü BULAT kendi muayenehanesine gidip 5 lira muayene parası vermemiz için rapor muayenesini ertesi güne bıraktı. Bana 5 metreden parmak sayabiliyor, mecburi devlet hizmetini yapamaz diye yazdı. Benim devlet bursu ile yüksek tahsil kapımı kilitledi. Bunun üzerine ben Milli Eğitim Bakanlığına ortaokulda öğretmen vekilliği için başvurudum. Manisa Ortaokuluna 48 lira maaşla tayinim yapıldı. Fakat o sırada Ankara-Elmadağ

bucakında jandarma karakol çavuşu olan halamın ağılunu ziyarete gittim. Orada Askeri Barut Fabrikasının ortaokulu varmış, ben Almanca ve Riyaziye (matematik) öğretmen vekilliğine 48 lira maaşla vekil öğretmenliğe başladım. Böylece Manisa'ya gitmedim ve öğretmen olarak 6 ay çalıştım. Ağabeyimle bir ev kiraladık, Kayseri'den Hamanam (babaannem) ile kız kardeşim Leman'ı getirdik. Burada Leman'ı ilkokula kaydettirdik. Elmadağ o zaman bucaktı ve ismi Asi Yozgat'tı. Gerçekten kadınlarına kadar silahlıydı, Kurbağalı İstasyonu ile Elmadağ Tren İstasyonu arasında tren ve marşandiz katarları çift lokomotifle çıkabilecek kadar dik ve virajlıydı. Bunu fırsat bilen erkekler, marşandizlere girip sağ olarak veya koyunların kuyruğunu keserek koyun hırsızlığı yapıyorlardı. Geçimlerini barut fabrikasında işçilikle sağlıyorlardı. Okulda öğretmenlerin hepsi vekil durumunda ve çoğu hukuk fakültesi öğrencilerindendi. Zira Hukuk fakültesine devam mecburiyeti yoktu. Bu arada ağabeyim Ankara'ya Cumhurbaşkanlığına nakledildi. Bundan sonra hamanam ile Leman'ı Kayseri'ye gönderdik, ben de okula yakın istasyon civarında 14 liraya bir ev kiraladım. Fabrikanın lokalinde yemek yemeye başladım. Bucak müdürü Dahiliye Bakanı Halil ÖZTRAK'ın oğlu Adnan ÖZTRAK'tı. Onun önerisi ile Ankara Hukuk Fakültesi'ne kaydoldum. Hem okumayı hem de çalışmayı düşünüyordum. Ankara Hukuk Fakültesine başladım. Düşüncem fakülteyi dışarıdan bilirmektir. Bu nedenle Ankara'da PTT'de de bir iş buldum. İş için gerekli sağlık raporu için o zaman tek hastane olan Numune Hastanesine başvurudum. Göz doktorunun muayenehanesine gittim, aynı doktor "müzmin konjüktivit var, memuriyet yapamaz." diye bir rapor daha verdi. Bu rapor nedeniyle memur olamadım. Memur olamayınca Kayseri'ye dönmeye karar verdim.

Orman ve Av: Orman fakültesine nasıl girdiniz?

Kayseri'ye dönmeyen önce Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne arkadaşlarım Ahmet ÖZGUBAR, Abdullah ENDÜRLÜKLÜ ile Yaşar ARARAT'ı görmeye gitmişim. Onlarla lisede aynı sınıftaydık, fakat ben sınıfta kalınca onlar benden bir sene önce liseyi bitirmişler, Orman Fakültesi öğrencisi olmuşlardı. Yüksek Ziraat Enstitüsü Ankara-Dışkapı'da 21 binadan oluşuyordu. O zaman sadece Yüksek Ziraat Enstitüsünde profesör olunabiliyordu. Arkadaşlarım bana Orman Fakültesini önerdi. Ben de Orman Fakültesine girmeye karar verdim. Sağlık raporunu bu kez Ankara yerine Sivas Askeri Hastanesinden aldım. YZE, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurduğu ve Türkiye'de ilk profesörlük payesi veren yüksek öğretim kuruluşuydu. Atatürk'ün önderliğinde kurulan ve Avrupa'dan gelen ilim adamlarıyla ziraat, orman ve veteriner açık saha işletmelerinin rasyonel devamlılığına yön veren reformlarındandı. Her türlü spor alanını içine alan ve zengin laboratuvarları olan bir fakülteydi. Yüksek Ziraat Enstitüsünde veteriner, orman ve ziraat birlikte okutuluyordu. Enstitüye girebilmek için lise diplomasının "iyi" veya "pekiyi" olması gerekiyordu. Örneğin hukuk fakültesine "yeter" ile ("orta" bile değil) girilebiliyordu. Yani hukuk fakültesine önüne gelen girebiliyordu! Orman bölümüne 42 öğrenci alacaklardı. Diploma notum da uygun olduğundan, açılan sınava başvurudum. Sınavı

47 puanla, üçüncülükle kazanarak 1942 yılında Orman Fakültesini kazandım. Birinci Ahmet BERBEROĞLU (50 puan), ikinci de Abdulkadir KALIPSIZ (49 puan) olmuştu. Daha sonraları Abdulkadir KALIPSIZ, daima sınıfın birincisi olmuştu.

Orman ve Av: Orman Fakültesinde sınıf arkadaşlarınız arasında kimleri hatırlıyorsunuz?

Abdulkadir KALIPSIZ, Murat NASUHOĞLU, Hüsamettin PEKER, Hasan YILDIZ, Azmi SAKARYA aklıma biranda gelen isimler.

Orman ve Av: Orman Fakültesinde nasıl bir eğitim gördünüz?

Dünyayı saran ekonomik ve siyasi çarpışmaların olduğu zamanda Ankara'nın varoşlarında olmasına rağmen harbiye öğrencileri dahil diğer öğretim müesseselerinin öğrencileri dahi yemeğe gelebiliyorlardı. Biz öğrenciler "YE-ZEVKET-EĞLEN=YZE" diye adlandırıyorlardık. Ziraatçılar Atatürk Orman Çiftliğinde, veterinerler hararlarda, ormancılar orman teşkilatında staj yapıyorlardı. Ziraat ve veterinerler birinci yılı daha çok uygulama yaparak geçiriyorlardı. Ormancılar yazın 3 ay staj yapıyorlardı. Orman fakültesinin ilk iki sınıfının bazı dersleri diğer bölümlerle (ziraat ve veteriner) birlikte yapılmaktaydı. Dört yıl zorunlu hizmet karşılığı verdiğimiz 800 liralık senede (taahhüde) karşı bütün yiyeceğimiz, giyeceğimiz, yatıp kalkmamız ile spor faaliyetlerimizin masrafları Tarım Bakanlığınca karşılanıyordu. Ben güreş, voleybol, atlı spor ve eskrimde çalışıyordum. O zaman sonradan dünya şampiyonları olan Yaşar DOĞU, Celal ATIK, Hamit KAPLAN ile güreş çalışmalarını yaptım. Atlısporda, Alman Büyükelçisi Von PAPEN'le atlıspor çalışmaları yaptım.

Orman ve Av: Orman Fakültesinde öğrenciliğiniz süresince siyasi arenada nelerle karşılaştınız?

İkinci Dünya Harbinin hudutlarımıza dayandığı bir zamanda Komünizm ile millî görüşlerin mücadele yaptığı sırada özellikle Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde sol görüşler hakimdi. Bu dönemde Nihal ATSIZ ile Sebahattin Ali'nin mahkemesi olduğu bir gün ben bazı arkadaşların teşvikiyle Anafartalar'daki Adliye Sarayına gittim. Bir sürü öğrenci esnaf ve kimseler "kahrolsun komünizm" diye bağırıyordu. Bir komiserle saldırılar oldu. Ben de bu şekilde bağırıp yürüyen halkla Ulusa kadar en önde bağırıp yürüdüm. Bazı kimseler Çankaya'ya gidilmesini önerirken ben Başbakanlığa gidilmesini sağladım. O gün Başbakan Şükrü SARAÇOĞLU, Bursa'daydı. Başbakanlık önünde bir üsteğmen ve bir sivil polis ile münakaşa ettik. Tekrar adliye önüne geldik. Bir sıra atlı polis, bir sıra yaya polis bizi durdurmaya çalıştılar. Daha sonra bir takım da asker geldi. O sırada Osman SERDENGEÇTİ isminde bir öğrenci hazır ol diye bağırarak, İstiklal Marşına başladı, hatta Emniyet Genel Müdürünü dahi hazır ola çağırırdı. Sonunda emniyet kuvvetleri protestocuları dağıttı. Biz de Enstitüye giderken, üç polis beni yakalayıp motosikletle Anafartalar Polis Karakoluna götürüp, polislerin olduğu bir odaya koydu. Orada otururken Başbakanlık önünde münakaşa ettiğim sivil kişi, yeni elbise içinde odaya girdi ve bütün polisler ayağa kalktılar. Bana gelerek "sana adam dövmek nasıl olurmuş göstereceğim" dedi. Ben seni dövmedim.

Ana maddesine göre, sen forslu bir kimseye beliyorsan, bu senin devrimciyi kabul ediyorsan, ben de seni devrimci durum deyince, polisler hayır dedim, devime girmedi dediler. Yakalanan diğer kişilerin de karakola getirdiler. Sonra 12 öğrenci hane dışına serbest bırakıldı. Biz o geceyi orada geçirdik. Sabah sorgudan geçirildik ve siyasi zanlı olarak Vali Nevzat TANDOĞAN huzuruna çıkarıldık. Vali beni serbest bıraktı ve ben Vali TANDOĞAN ile görüşme buldum. Falihi Rifki ATAY'a siyasi bir kararın olmadığını, orman fakültesi öğrencisi olduğumu söyledikten sonra serbest bırakıldım. Benim de sevinçe karşılandım. Ertesi gün Emniyet Komando Şube Müdürü Naci ULUER beni tekrar iki polisle götürdü, benim sınavlarım olduğundan çalışabilemem için gece enstitüye gidip gündüz gelmeyi istemem üzerine beni bir polisle 19 Mayıs sahasındaki futbol maçına gönderdi. Sanırım kiminle temasım olduğunu öğrenmek istiyordu. Zira Anafartalar Karakolunda birçok tebdili kıyafetli polisler gördük. O dönemde öğrenci çatışmaları yoğun ve Karakol çatışmalarında yaralı kişiler tespit etmek istiyordu. Bize Alpaslan TURKEŞ'in de içinde bulunduğu gruplar halinde çekilmiş fotoğraflar göstererek tanıdıklarımız olup olmadığını sormuşlardı. Bu fotoğraflar içerisinde tebdili kıyafetli polisleri gördük.

Ben Enstitüde Daniş KOPER'in teknik mekanik sınavındayken Rektör, hademe ile beni iki kere çağırmasına rağmen Daniş KOPER "sınav sonu gelebilir" diye hademeyi geri çevirdi. Ben Rektörlüğe varınca Rektör Süreyya GENÇAGA'nın alındığını ve Haysiyetli Halit CİVELEKOĞLU'nun rektör olduğunu öğrendim. Rektör, Nihal ATSIZ'la Enstitüde görüşüp görüşmediğini sordu. Ben onu bir kere meslektaşım Fazlî HİSARCIKLİ ile enstitüye geldiğinde diğer öğrenciler gibi bahçede gördüğümü, söyledim. Rektör "hemşerim beni tatmin etmedin" dedi. Yanında kıyaset hocamız Şeref Nuri İLKMEN de vardı. Meğer ben Haysiyet Divanına verilişim. Diğer yüksek okul öğrencileri ihraç edilmişler. Yine bir gün polisler beni bir kıyaset götürüp girişteki bir polis odasına aldılar. Arkama doğru vali merdivenden inerken ben valinin önüne atladım, siz beni bırakmıştınız beni tekrar getirtiler deyince Emniyet Müdürüne "kim bu çocuğu getirdi" diyerek benim serbest bırakılmamı sağladı. Meğer o gün Valiliğe getirilenler gece İstanbul'a Alpaslan TURKEŞ'in de alındığı tabutluk denilen ve başlarında 500 mamluk lamba yakılan hapishaneye gönderilmişlermiş.

Ben haysiyet kurulu soruşturmasından da kurtulmuş ve Ankara'da iki sene fakültenin ilk iki sınıfına devam ettim. Bu sırada Sarıkışla Askeri Enstitüde askerlik derslerine, birisi Çankaya sırtındaki Karabiber Çiğirinde, diğeri Enstitünün Ziraat Makinesi Bölümünün olduğu köyde 20'şer günlük askerlik kampları yaptık. O zaman yaşadığım en önemli olaylar bunlardı.

Orman ve Av: Fakülte öğrenimini sürdürmek için İstanbul'a gittiniz. İlk izlenimleriniz nasıldı?

Birinci izlenimim Eskişehir Fidanlığında, ikinci izlenimim Zonguldak-Devrek Revir (o zaman askerler için bir yer) amirliğinde yaptım. 1943'te sonu İstanbul'da Büyükdere Belgrad Ormanlarında bulunan fakülteye döndüm. 24 yaşındayken ilk defa denizi görebildim. Fakülte üç binadan oluşuyordu. İlerimşiklik yatakhane,

yemekhanenin olduğu sobalı eski bina ile sonradan yapılmış dershanelerin ve kürsülerin olduğu yeni bina ile ahşap bir revir. Büyükdere'ye 5 km. uzakta olan fakültenin sarı ve mavi kız denilen eski iki obası vardı. Çayırbaşından kibrit fabrikasından sonra toprak ham yolda öğrencilerin hafta içi Büyükdereye iniş çıkışlarında ayaklarında kundura ile yeşil tulumları olurdu.

Orman ve Av: İstanbulda nasıl bir öğrencilik geçirdiniz?

İstanbul'a vapurla gidiş geliş üç kuruştı. Büyükdere'de giysileri değiştirip Abdülün kahvesine koyuyorduk. Hafta sonu kumanyayı da orada yiyor, kağıt oynuyorduk. Pasaj içinde Cemiyetin bir odası vardı. Gerek Fakülte içinde, gerekse dışarıda Ord. Prof. Mazhar DİKER ben ana baba gibi öğrencilerle ilgileniyordu. Giyim kuşam, kimlerle gezip dolaşıldığı onun tarafından kontrol ediliyordu. Ben gerek fakülte ve gerekse dersler dışında inip çıktığım Büyükdere'de Mazhar DİKER'le iyi bir ilişki kurabilmişim. Fakültenin ilk kurucusu olduğundan birçok hocaların yetiştirilmesinde ve meslektaşların dış ülkelere gönderilip yetiştirilmesinde o etkili olmuştu. Özellikle amenajmanın uzmanlaşmasında onun emeği vardı. Evlenmemişti. Devamlı Büyükdere'de oturduğundan Sarıyer, Büyükdere'de büyük saygı görüyordu, muhtar gibiydi. Ben, Hasan YILDIZ, Murat NASUHOĞLU ve Ömer SİREL ile beraber gezerdim, onlar samimi arkadaşlarımdı.

Orman ve Av: Ne zaman evlendiniz?

1946 Haziranında Orman Fakültesinden mezun oldum. 18 Temmuz 1946'da Eşim Bedia ile nişanlandım. 26 Aralık 1946 yılında Bedia ile Ayancık'da evlendim. Mazhar Diker, nikah şahidim oldu.

Orman ve Av: İlk görev yeriniz neresiydi? O zamanki koşullardan da söz edebilir misiniz?

Son stajımı Karabük İşletmesinde yaptım. Ormancılık aranan bir meslekti ve orman mühendisinin itibarı yüksekti. Milli Şef İsmet İNÖNÜ 19 Şubat 1945 günü fakülteyi ziyaretlerinde "Sizi en ücra köşelere göndereceğiz, ama her türlü medeniyeti de ayağınıza getireceğiz" dedi. İsmet İNÖNÜ'nün botanik bilgisi iyiydi. Memleketteki pek çok bitkinin latincelemini biliyordu. Fakülteyi ziyaret ettiği bir sırada bir arkadaşımıza "Büyük adadaki çamlar hangi çamdır?" diye sormuş, yanıt "sarıçam" olunca arkadaşları azarlamış ve "kızılçam" diye düzeltmişti. O sırada devletin üst düzeyi ormancılığa önem veriyordu. Örneğin Bakan Prof. Raşit HATİPOĞLU o sıralarda iki gün Fakülte'de kalmış, ormanların devletleştirileceği müjdesini vermişti. Daha sonra 4785 sayılı yasayla ormanlar devletleştirildi.

Göreve başlamanız için kura çekimleri yapıldı ve ilk tayinim Bingöl'e oldu. Evvelki adı Çapakçur'du. Bingöl'e giderken Kayseri'ye uğradım. Babam ve Nuri beni karşıladılar Bingöl'e ay sonunda ulaştım. Bingöl bir dere içinde 300 kadar tek katlı toprak damlı evlerden oluşmuş köy gibi bir ildi. O zamanın valisi, 64 yaşında Rifat ŞAHİNBAŞ isminde, pıllı bir radyosu olan halkevinde yaşayan bir adamdı. Denizli'den sürgün edilmişti. Adliye ve ormancı Yahya ALANKOŞ ile arası açıktı. Ben valiye dere içlerinde kuruyan kavakları kireç yakmak için odun olarak verdiğimden

kendisiyle ahbab olmuştum. Muhterem Vali, benimle satranç oynamaya geliyordu. İşletme Müdürlüğü yeni kurulmuştu. İşletme Müdürü ve muhasebeci daha sonra geldiler. Halk Türkçe bilmiyordu. Bir ay kadar geçti ve ben Bingöl-Genç bölgesine gitmişim. Ertesi gün müdür, jandarma telefonuyla aradı ve acele Ankara'ya çağırıldığımı söyledi. Cumartesi günü Bingöl'e döndüm ve Ankara'ya gitmek üzere yola çıktım. Posta müdürünün yardımıyla 6 yerde lastik patlatarak Elazığ'a ulaştım. Gece Elazığ'da misafirhanede kaldım, orada Mazhar DİKER'in Genel Müdür olduğunu öğrendim. Elazığ'dan İstanbul'a trenle yola çıktım. Kayseri'den geçerken bayram olduğu için eve bir kart atarak yoluma devam ettim. Ankara istasyonunda askerlik yapan Nejat GÜLGÜN ile karşılaştım. Nejat GÜLGÜN'e Mazhar Hoca'ya uğramadan bayram sonu geleceğimi söyleyerek ayrıldım. Nejat, Mazhar Bey'e bu söylediğimi bildirmiş, Mazhar hoca haklı olarak kendisine uğramadan gittiğim için bana çok kızmış ve derhal Sinop-Ayancık'a gitme emrini Büyükdere İşletmesiyle bana bildirmişti. Ben böylece Ayancık'a geçtim ve 12 gün sonra oradaki amenajman heyetine iltihakla Rahmi YILDIRIMER'le çalışmaya başladım. İki sene Ayancık ve Elekdağ'da amenajmanda çalıştıktan sonra Ankara'ya döndüm ve 1948 sonbaharına kadar Bolu, Yozgat-Akdağmadeni ve Balıkesir-Kazdağ ormanlarında amenajmanda çalıştıktan sonra 28. dönemde yedek subay okuluna gittim. Hadımköy'de Demiryolu sınıfında yedek subay olarak askerliğimi yaptım.

Orman ve Av: Sizin araştırmacı bir orman mühendisi olduğunuzu biliyoruz. Araştırmacılığa nasıl başladınız?

Askerden döndüğümde Bolu'da kurulan Araştırma İstasyonuna 1950 yılında tayin edildim. Araştırma İstasyonunda Almanya'ya gönderilmek için silvikültür konusunda açılmış olan sınavı kazandım. Bolu'da 1952 Eylül doğumlu oğlum Bülent'i kayınpederlerde bırakarak 20 Mayıs 1948 doğumlu kızım Tülin ve karım Bedia ile 1954 yılında iki seneliğine Almanya'ya gittim. Hann. Münden Orman Fakültesinde doktora yapıp 1956'da Münih'e geçtik. Burada ev bulamayınca Bedia ve Tülin Türkiye'ye döndü. Fakülte'de 6 ay kadar Prof. Rohmeder ve Köshler ile silvikültür konusunda çalıştım. Hann. Münden'de silvikültür kürsüsünde Prof. Orberg danışmanlığında doktora bitirdim. Doktora tezimin konusu "İbre Ekim Yastıkları Üzerinde Orman Fidanları Yetiştirilmenin Biyolojik Esasları" idi. İsviçre'de silvikültür kürsüsünde yapılan tatbikatlara katıldım.

Orman ve Av: Katkı yaptığınız diğer eserlerin de ismini verebilir misiniz?

"Vejetasyon Bilgisi Pratiği (1965)", "Birleşik Amerika'da Önemli Orman Ağaçları (1966)" adlı eserlerin yazılması ve Dr. Frederic Redicz tarafından yazılan "Türkiye Ormanlarında Bugüne Kadar Tatbik Edilen ve Gelecekte Tatbiki Tavsiye Edilen Silvikültürel Muameleler (1963)" adlı kitabın çevirisi.

Orman ve Av: Doktoranızı tamamladıktan sonra yurda döndünüz. Nerelerde çalıştınız?

1956 yılı sonunda Türkiye'ye döndüm. Bolu'dan Ankara'ya taşınan ve orada faaliyette bulunan

Araştırma Enstitüsünde işe başladım. 1958 yılında Enstitü müdürü oldum. Antalya, Bolu, Trabzon Araştırma İstasyonlarını kurduğum Enstitü'de müstakil saymanlığı ve muhasebeci faaliyetine geçtim. Trabzon-Meryemana, Bolu-Aladağ araştırmaya ormanlarını seçtim. Enstitü için 6 adet lojman yaptım ve personeli kıdem sırasına göre lojmanlara yerleştirdim. Kirada olan personele de her ay 5 lira yardım edilmesini sağladım. Marmara Oteline ormandan verilen 3 milyona karşılık, metrekaresi 7 liradan 29 hektar araziyi çiftlikten Bakan Nedim ÖKMEN vasıtasıyla satın aldım. Tapusunu merkez işletmesine teslim ettim, bazı arkadaşlara burs sağlayarak İsviçre, Almanya, Fransa, Amerika ve Rusya'ya gönderdim. Bilgi ve görgülerini artırıp iletan öğrenmelerini sağladım. İsviçre ve Almanya ile karşılıklı ekskürsionları tertip ettim. 1965 yılında 15 kişiyle ABD'ye üç ay seyahat düzenledim. 27 Mayıs 1960 yılı askeri müdahale sonu politik etkiyle Enstitü müdürlüğünden ayrılıp şube müdürlüğüne verildim.

Orman ve Av: Dünya ormancılık kongresine bir gruba heyet başkanı olarak katıldığınızı biliyoruz? Gelişimi anlatabilir misiniz?

3 Mart 1964 yılında'da Genel Müdür Yardımcılığına atanmışım 1966 yılının Ağustos ayına kadar bu görevi sürdürdüm. Daha sonra altı ay kadar Genel Müdürlüğe vekalet ettim. 1966'da İspanya'da 6 ncı Dünya Ormancılık Kongresine 15 kişi ile Türkiye adına katıldık. Ben heyet başkanaydım ve diplomatik pasaporta sahiptim. Heyette Ömer ÖZEN, Eşref SOYSAL, Zübeyir AKYILDIZ da vardı. OGM, bu konferansa ilk defa katılmıştı. Ben görevdeyken Bakan Fahri DAĞDAŞ tarafından İzzet ARSEVEN Genel Müdür olarak tayin edilmiş. Beni de Araştırma Müdürlüğü emrine mühendis tayin etmişler. İtirazım neticesinde onbeş üst düzeyde görevli arkadaşla birlikte beni güvencinlik denilen muşavirliğe kızıga aldılar. Genel Müdür Ömer ÖZEN zamanında Fen Heyetine üye oldum. Bakan Hüseyin ÖZALP, Umum Müdür Şahap ERTEM iken Fen heyetine bir şikâyet oldu. Fen heyetindeki bu değerlendirmeye ortamını beğenmediğimden, kullanmadığım 2 yıllık izinlerimi aldım. O zaman müsteşar Ali KARAAĞAÇ'tı. Bu süreç beni emekliliği düşünmeye itti.

Orman ve Av: Ne zaman emekli oldunuz?

Politik etki altına giren teşkilattan iki yıllık iznine ilaveten 10 günlük mazeret izni alarak 26 Ağustos 1971'de 25 yıl üzerinden mühendis olarak emekli oldum, diğer hizmet haklarından yararlanmadım. Yani genel müdürlük vekâleti ve genel müdür yardımcılıkları emekliliğime yansımadi. Şu anda 1300 TL emekli maaşı alıyorum.

Orman ve Av: Genç yaşta emekli olmuştunuz. Emekli olduktan sonra nelerle uğraştınız?

Emeklilik senelerinde Baştaş Çimento şirketinde ticaret müdürlüğü, Milli Güven Partisi Ankara il başkanlığı ve Bolu parti müfettişliği yaptım. 1977-79 senelerinde Türk Standartları Enstitüsünde Ormancılık Grup Başkanlığı ile Belgelendirme Dairesi Başkanlığı yaptım. Ecevit hükümetinin gelmesiyle beni İzmir Bölge Müdürlüğü'ne tayin ettiler. Ben de istifa ettim.

Orman ve Av: Devlet Görevini Yürütürken

STK'larda da görevlerde bulundunuz mu?

1964'ten itibaren Orman Mühendisleri Odasında başkanlık ve yönetim kurulu üyelikleri, 1969 yılında OMO Başkanlığı, Türkiye Ormanlılar Demieğinde de yönetim kurulu üyelikleri ile başkanlık (1970) yaptım. 1971 yılında Ormanci Personelinin Çocuklarını Okutma Vakfını kurduk. Vakfa, Türkiye Ormanlılar Demieği adına 700 TL sını verdim ve Orman Çocuklarını Okutma Vakfını 15 bin Lira ile kurdum. Türkiye Ormanlılığı o zamanlar sağa sola sınırdış durumda değildi. Ormanci çocuklarının okuması gerekiyordu. Ormanci Çocuklarını Okutma Vakfı binasını almak üzere o zaman fidanlık müdürü olan Kemal AKIN, ORKÖY Umum Müdürü Fehmi ÇANCI ile birlikte bina aramaya başladık ve yurdu 850 bin TL'ye satın aldık. O dönemde 1000 kişiden fazla meslektaş çocuğuna burs verdik.

ORMAN VE Av: O dönemden sizin için önemli bir olay varsa anlatabilir misiniz?

O dönemde TMMOB, Orman Mühendisliğini, mühendislik olarak kabul etmiyordu. Süleyman DEMİREL başbakanıydı. O sırada ben OMO'da başkandım. Diğer meslek örgütlerinin DEMİREL ile görüşmeye gideceklerini öğrendim. Asil gitmesi gereken kişinin oda başkanı olarak ben olduğumu söyledim. Kütahya Senatörü olan Faik ATAYURT, Orman Umum Müdür Vekili İzzet ARSEVEN ile görüşüm ve daha sonra hep birlikte DEMİREL ile görüşüm ve orman mühendisliğinin yasal olarak mühendislik statüsüne sokulmasını sağladık.

Orman ve Av: 1970 yılında TOD başkanlığı yaptınız. O dönemde TOD'un etkinliği nasıldı? STK olarak TOD'un yeri neredeydi?

İlk oda başkanı Kutlu TAN, TMMOB katipliğini yaptı. Sonra İsmet ÖZTUNALI yaptı. O aynı zamanda beyinde ur vardı ve biz onu Finlandiya'ya tedaviye gönderdik. 1970 yılında TOD bu binadaydı. Ölüm halinde yarım kuruluşunu kurduk. O dönemde 26 oda misafirhanemiz vardı. Misafirhane etkin olarak kullanılıyordu. Benim Dernek Başkanlığı dönemim iyi idi ancak sağlık sorunları nedeniyle biraz karışıklıklar da vardı.

Orman ve Av: Meslektaşlarınıza illemler istediğiniz başka konular var mı?

Türk Ormanlılığı 1950 yılına kadar şahısları Raşit Hatipoğlu zamanında ormanlar devletleştirildi. DP iktidar olmasıyla 3116 sayılı kanun yerine 6831 sayılı kanun getirildi. 1967 yılından sonra ormanlılık kötü bir döneme girdi.

Tarım Bakanı Nedim ÖKMEN DP iktidarı ile bakan olmasına rağmen en iyi bakandı ve bize destek verdi. Ben Umum Müdürlüğü yaparken ona kolayca ulaşabiliyordum. Birçok işi yaptırmıştım. 1965 yılında Süleyman Demirel Başbakan iken Sabit Osman Avcı Bakanlığa getirildi ve Umum Müdürlüğünü 5 ayı genel müdürlüğe ayırdı ve ortalığı darmadağın etti. Daha sonra fakülte hocaları milletvekili oldular, onlar mecliste ormanlılığı iyi temsil edemediler. Kenan EVREN geldi, o da kötü bir dönemdi.

Meclise gönderdiğimiz Ali Rıza Uzuner (Çalışma Bakanı), Turan Şahin (Tarım Bakanı), Faik Atayurt (Kütahya Senatörü) gibi 17 milletvekili mecliste ormanlılığı iyi temsil ettiler.

Orman ve Av: Biraz ailenizden bahsedebilir misiniz? Çocuklarınız, torunlarınız....

İki çocuk ve üç torun sahibiyim. Torunumun çocuğunu da gördüm. Bu benim için büyük bir mutluluk kaynağıdır. Ben 1983 yılında kalp rahatsızlığı geçirdim. Bu sayede sigarayı bıraktım.

Orman ve Av: Dr Hasan Selcuk'un yazmış olduğu anılardan bir sesleniş ile bitirmek istiyoruz.

"Annemi 28, kız kardeşlerimi 16 yaşlarında, babamı 16 Ekim'de kaybettim. Anılar defterimi karıştırdım kader sayımı 6'da buldum. 16'lar ağılattı, diğer 6'lar güldürdü. Bu takdiri bana yaradan verdi. Soyumun en yaşlısı olarak ben kaldım. Ömrüm süresince kade inandım. Helale haram katmadım. Kimseden şefa, yardım dilemedim. Böylece soyuma kimliği mi ilettim, sizlerden isteğim hırsa kapılmayın. Özellikle miras kavgasına girmeyin. Sağlıklı ve mutlu ömürler sürün. Acılı günler görmeyin, çok dinleyin az söyleyin.

NOT: 1964 yılında ben Ormanlılık Araştırma Enstitüsündeydim. Kıbrıs Konferansı Londra'da görüşülüyordu. İsmet İnönü, çiftliğe yürüyüş yapmak için geliyordu, kendisi lojmanlar tarafında gezerken bir ağacın adını sordu. Kendisinin botanik bilgisi iyi idi. Ben de ağacın ismini söyledim, doğru söyleyince bana güvendi ve sık sık benim yanıma yürüyüşe geldi. Yürüyüş için geldiği sıralarda kendisi ile bir fotoğraf çekti.

AĞAÇLANDIRMADA DEVRİM

Recai ŞENEL Bursa Silvikültür Şube Müdürü

Ülkemiz ormanları çoğunlukla engebeli arazi yapısına sahiptir. Orman alanlarının yarısı bozuk niteliktedir. Bozuk alanların büyük bir kısmının yeniden ağaçlandırma yapmak suretiyle verimli ormanlar haline getirilmesi gerekmektedir. Gerek bozuk orman alanlarından ve gerekse orman dışı alanlardan ağaçlandırma potansiyeli olan sahaların büyük çoğunluğu eğimli, engebeli bir arazi yapısına sahiptir.

Alışlageldiği gibi paletli traktör (dozer) ile arazi hazırlığı yapmak çoğu alanda mümkün değildir. Zira paletli traktör yalnızca eğimi %40'tan az olan alanlarda arazi hazırlığı yapabilmektedir. Oysaki ağaçlandırma yapabileceğimiz alanların çoğunluğu %40 eğimin üzerindeki alanlardan oluşmaktadır. Eğimin %40'tan fazla olduğu sahalarda ağaçlandırma için arazi hazırlığı halen işçi gücü ile yapılmaktadır. Özellikle diri örtünün çok

yoğun olduğu eğimli alanlarda işçi ile diri örtü temizliği ve toprak işlemesi yapmak çok zor ve pahalı bir iştir. Ayrıca işçi ile yapılan arazi hazırlığının ağaçlandırma başarı oranı düşüktür. Bu ormancılar için diri örtünün yoğun olduğu %40'tan fazla eğimli alanlarda ağaçlandırma çalışması yapmak hep çekince yaratmıştır. Bu tip sahalardan hep korkmuşuzdur. Zorunlu kalmadıkça bu alanlara bulaşmaktan kaçınmışızdır. Bundan dolayıdır ki ağaçlandırmadaki ve bozuk ormanların verimli hale getirilmesindeki hedeflerimize bir türlü ulaşamamışızdır.

İşte bu göz korkutucu diri örtünün yoğun olduğu %40'tan fazla eğimli alanlarda ağaçlandırma çalışmasının yapılmasını korku olmaktan çıkaran, mevcut bitki örtüsünü ve biyolojik çeşitliliği büyük çoğunlukla koruyarak ekosistem tahribata uğratmayan, pratik ve başarılı

bir ağaçlandırma çalışması yapmak artık mümkün hale gelmektedir.

Bu düşünceler ışığında; Bursa Orman Bölge Müdürlüğü, Ağaçlandırmada devrim yaratacak bir çalışma başlattı.

Eğimi %40'tan fazla olan alanlarda palet genişliği 1-1,5 metre olan, bir kamyonetle rahatça taşınabilen, ancak 1,7-3,5 ton ağırlığında olan Mini Ekskavatörler ile seki teraslar yapılmakta, yapılan bu teraslar üzerinde dikim çukurları açılarak, çukurlar tekrar yumuşak üst toprakla doldurulmakta ve bu çukurlarda dikim yapılmaktadır. Seki teraslar; belirlenen dikim aralığına göre örneğin fıstıkçami için 10-12 m aralıklarla yapılmakta, terasların genişliği ekskavatörün palet genişliğine bağlı olarak 100-180 cm aralığında değişmektedir. Diri örtünün çok yoğun ve boylu olduğu alanlarda palet genişliği 150 cm olan ekskavatörler tercih edilmektedir. Özellikle diri örtünün büyük sorun olduğu Karadeniz bölgesinde palet genişliği fazla olan (150 cm) ekskavatörler çok işe yarayacaktır.

Böylelikle 10-12 metre aralıklarla yapılan terasların aralarında kalan kısımlardaki mevcut bitki örtüsüne dokunulmamaktadır. Yani sahanın mevcut bitki örtüsünün yaklaşık %85-90'ına hiç dokunulmamaktadır.

Bilindiği gibi %40'tan fazla eğimli sahalarda paletli traktör (Dozer) ile arazi hazırlığı yapılamamaktadır. Bu şekildeki eğimli sahalarda halen işçi ile diri örtü temizliği ve dikim terasları yapılarak ağaçlandırılma çalışmaları sürdürülmektedir. Arazi hazırlığı işçi ile yapılan ağaçlandırma çalışmaları çok güç, zorlu ve pahalı bir iştir. Ayrıca başarı oranı da düşüktür. İşçi ile

yapılan terasların derinliği 30-35 cm ve genişliği 60-80 cm ile sınırlı olmakta, toprağın su tutma kapasitesi ve dikim başarı oranı da belli sınırlarda kalmaktadır. Aynı zamanda tam alanda diri örtü temizliği yapıldığı için mevcut bitki örtüsü temizlenmekte ve ekosistem sert bir şekilde müdahale görmektedir. Tam alanda diri örtü temizliğinden dolayı az da olsa toprak erozyonu da meydana gelebilmektedir.

İlk defa Bursa Orman Bölge Müdürlüğüne Mini Ekskavatörlerle yapılan çalışmada 100-180 cm genişlikte seki teraslar yapılıyor ve yapılan seki teraslar üzerinde 50-80 cm derinlikte dikim çukurları açılarak bu açılan çukurlar yine ekskavatör ile yumuşak üst toprakla doldurulmaktadır. Böylelikle toprağın su tutma kapasitesi azami seviyeye çıkartılmakta ve dikimin başarı şansı artırılmaktadır. Dikimler açılan bu çukurlarda yapılmaktadır. Ayrıca seki teras haricinde, terasların aralarında kalan bitki örtüsüne dokunulmadığından ekosistem fazla müdahale görmemekte ve biyolojik çeşitlilik korunmaktadır. Açılan geniş teraslarda dikilen fidanların takibi ve bakımı kolaylaşmaktadır. İşçi ile arazi hazırlığına kıyasla maliyet daha düşük olmaktadır.

Özellikle Mini Ekskavatör ile yapılan çalışmanın işi ile yapılan arazi hazırlığına kıyasla avantajları ve sakıncaları sıralanabilir:

1-Yapılan teraslar daha geniş, sağlam ve kaliteli olmakta, dikim çukurları daha derin ve su tutma kapasitesi daha yüksektir. Özellikle karasal iklimin hüküm sürdüğü, su açığının daha fazla olduğu Anadolu'nun iç ve doğu bölgelerinde bu şekilde yapılabilecek teraslarda ve dikim çukurlarında kar donup daha geç eriyeceğinden toprak suyun sahada daha uzun tutulabileceği ve sahanın su ekonomisinin çok daha olumlu etkileeneceği, dolayısıyla da ağaçlandırmanın başarı oranını artıracakı düşünülmektedir.

2-Mini ekskavatörler diri örtünün çok yoğun olduğu %40'tan fazla eğimli alanlarda dikim için arazi hazırlığını oldukça kolaylaştırmaktadır. Özellikle diri örtünün çok fazla sorun olduğu Karadeniz bölgesinde çok işe yarayacağı bellidir.

3-Teraslar haricindeki diri örtüye

dokunulmadığı için mevcut ekosistem tahrip görmemekte ve biyolojik çeşitlilik korunmaktadır.

4-Teraslar daha geniş ve sağlam açıldığı için fidanların takibi ve bakımı kolaylaşmaktadır.

5-Çalışma nedeniyle hiçbir şekilde toprak erozyonuna sebebiyet verilmemektedir.

6-Özellikle dikim aralık ve mesafeleri seyrek tutulan ağaçlandırma çalışmalarında (fıstıkçami, ceviz, kestane, ıhlamur gibi türlerde) maliyet, işçi ile yapılan çalışmaya oranla yaklaşık %50 daha düşük olmaktadır.

7-Çalışma zamanı daha uzun ve çalışmalar daha hızlı olmaktadır. İşçi ile yılın 5-6 ayı arazi hazırlığı çalışması yapılabilirken, mini ekskavatörler ile yılın 8-9 ayı çalışılabilir. Hatta kış koşullarında bile çalışmalar mümkün olabilecektir. Böylelikle mini ekskavatörlerden yararlanılarak yıllardan beri ülkemizde hedeflenen yıllık ağaçlandırma ve rehabilitasyon programlarını gerçekleştirmek artık daha mümkün olabilecektir.

ÖZGÜR (AÇIK KAYNAK KODLU) YAZILIMA BAKIŞ

Hasan BERBER- Orman Yüksek Mühendisi

Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğü – e-posta: hasan.berber@gmail.com hasanberber@ogm.gov.tr

Fikrin / Bilginin Paylaşımına ait Eleştirel bakış

Fikrin/Bilginin geliştirilmesi aşamasında yeni fikirler daha önceki buluşlardan, bilgilerden faydalanır. Önceki fikirlere yeni fikirler eklenerek yeni buluşlara, yeni bilgilere ulaşılır. Yani, fikir eski bilgilerin yeni birleşmesinden, yorumlanmasından meydana gelir.

Her fikrin, kendisinden önceki fikirlerden beslendiği görüşünü fikir üretkenlerin yadsıması olanaksızdır. Fikri beslenmenin/etkilenmenin, atıf yapma/kaynak gösterme gibi belirli kurallarının olması gerektiği görüşü genel kabul görmektedir. Ancak bu kuralların, fikre/bilgiye erişimi ortadan kaldıracak bir şekilde dönüşmesi asıl sorundur ve fikrin/bilginin mülkiyetinde tam da karşı çıkılan nokta budur. Mülkiyet koruması altındaki fikre/bilgiye, bizzatlı kendisi başka fikirlerden/bilgilerden beslenerek geliştiği halde, ancak belirli bir bedel ödeyerek olanak verilmektedir. Fikri mülkiyet, doğası gereği toplumsallaşmış bilgiyi bir anlamda toplumsallaştırmaktadır. Doğal toplumsal süreçlerinden koparılarak şirketleştirilen bilginin gelişimi ise kısıtlanmıştır. Fikri mülkiyet haklarına ilişkin yasal düzenlemelerden artık gerçek bireysel yaratıcılar değil, çokuluslu şirketler ve büyük yapımcılar yararlanmaktadırlar [1][2].

Mülkiyet konusu yapılan fikrin/bilginin bir bedel karşılığı satılması, yalnızca fikre/bilgiye erişimi engellemekle kalmaz, ayrıca onun üzerine yeni fikir/bilgi geliştirilmesini de güçleştirir. Çünkü genellikle ticari bilgisayar yazılımlarında olduğu gibi, bedel ödeyerek yalnızca kullanım lisansı elde edilir. Bu lisans, ürünün [yazılımın] yalnızca başkalarına kopyalanarak dağıtımını değil, herhangi bir şekilde değiştirilmesini/geliştirilmesini de engeller. Zaten satılan ürünün genellikle kaynak kodu da gizlidir [2]. İşte bu noktada, kısıtlayıcı, bilginin tekelleşmesine olanak sağlayan düzenlemelere karşı duruş olarak özgür yazılım hareketi başlamıştır.

Özgür Yazılım Nedir?

Özgür yazılım; kullanıcıların, yazılımı kullanma, kopyalama, dağıtma, üzerinde değişiklik yapma ve geliştirme yapmak anlamına gelmektedir.

Özgür yazılım parasal değer meselesinden daha ziyade özgürce kullanımı demektir. Özgür yazılımlar açık kodlu yazılım olarak adlandırılmakla birlikte

aslında her açık kodlu yazılım özgür yazılım anlamına gelmemektedir.

Özgür yazılım olarak kullanıcılara şu haklar tanınmıştır.

0 numaralı özgürlük: Herhangi bir amaç için yazılımı çalışma özgürlüğü

1 numaralı özgürlük: Her ne istiyorsanız onu yaptırmak için programın nasıl çalıştığını öğrenmek ve onu değiştirme özgürlüğü. Yazılımın kaynak koduna ulaşmak, bu iş için önkoşuldur.

2 numaralı özgürlük: Kopyaları dağıtma özgürlüğü ve bu sayede yazılımın toplumla paylaşılabilmesidir.

3 numaralı özgürlük: Tüm toplumun yarar sağlayabileceği şekilde programı geliştirme ve geliştirdiklerinizi (ve genel olarak geliştirilmiş sürümlerini) yayınlama özgürlüğü. Kaynak koduna erişmek, bunun için bir önkoşuldur [3].

Bu özgürlükler yanında bu yazılımların tercih edilmesinde rol oynayan başlıca faktörler ise şunlardır[4][5]:

- Açık ve/veya değiştirilebilir kaynak kodu
- Düşük veya sıfır lisans ücreti
- Daha iyi fiyat-performans oranı
- Yüksek performans
- Yüksek kararlılık
- Yetkisiz erişime karşı daha iyi koruma
- Daha iyi işlevsellik
- Çok sayıda uygulama potansiyeli
- Kurulu olan diğer bir yazılıma uyum sağlayabilmesi
- Donanım maliyetlerinde tasarruf
- Kurulum, bütünleşme ve şirket ihtiyaçlarına uyarlamaya maliyetlerinde tasarruf
- Günlük işlemler, yönetim ve destek maliyetlerinde tasarruf
- Kullanıcı eğitim maliyetlerinde tasarruf
- Kuruluşun bilgi teknolojileri servis sağlayıcısının tavsiyeleri
- Kurulmuş açık kaynak kodlu yazılımın özel amaçlar için kullanımıyla edinilen bilgi, tecrübe ve çözümler

Bir programı, açık kaynak kodlarını değiştirerek veya değiştirmeden kopyalamak, çoğaltmak ücretli veya ücretsiz dağıtmak ve bunları yaparken izin

almama veya bunun karşılığında ücret ödemesi yapmama özgürlüğüne sahipse bu yazılım özgür yazılımdır.

Özgür yazılım, ticari olmayan demek değildir. Özgür bir program, ticari kullanım, ticari geliştirme ve ticari dağıtım için kullanılabilir. Özgür yazılımların ticari geliştirilmesi artık alışılmadık bir durum değil; artık özgür ticari yazılımlar çok önemlidir. Özgür yazılımın kopyasına sahip olmak için ücret ödemeniz gerekmez veya kopyaları hiçbir ücret karşılığı olmadan da edinmiş olabilirsiniz. Kopyalara nasıl sahip olduğunuzdan bağımsız olarak, her zaman için yazılım kopyalama, değiştirme ve hatta kopyalarını satma haklarına sahipsinizdir[3].

Özgür yazılımın ücretsiz sunulması ve bunun ücretsiz diye anlatılması, beraberinde konunun başlığında ilgili değil parayla ilgili olduğu düşüncesini ortaya çıkarır ki bu doğru değildir.

Alınan ticari kapalı kaynak kodlu yazılımların ortalama 3-5 yıl içerisinde yeni versiyonları çıkmaktadır. Bu ticari kuruluşlar yeni yazılımlarını satmak için yeni eklenti ve gelişmiş fonksiyonlar ekleyerek yeni yazılımın satılabilmesini sağlamaktadırlar. Böylelikle kullanıcılar bu yazılımlara bağımlı kalmaktadır. Bu kullanıcıları rahatsız etmektedir. Özgür yazılım bu bağımlılığı ortadan kaldırmaktadır ve yazılımları ihtiyaçlarımız doğrultusunda geliştirmek ve yaymak mümkün olmaktadır.

Diğer yandan ticari yazılımların kaynak kodları kullanıcılara sunulmadığı için güvenlikle ilgili endişeler bulunmaktadır. Her ne kadar büyük markalaşmış ürünler olmasına ve güvenlik konusunda garanti verilmelerine karşın yine de endişelere neden olmaktadır.

Özgür Yazılımları Yaratanlar ve Geliştirenler Kimlerdir ve Beklentileri Nedir?

Bu teknolojik gelişmeye katkıda bulunan en önemli faktör internet ve gönüllü program geliştiricilerdir. Özgür yazılım geliştiricilerinin çoğunluğu Avrupa ülkelerinden olmakla birlikte diğer ülkelerden de katılımcılar bulunmaktadır. Bu insanların çoğu kendilerini bu işe adadıklarına yönelik psikologlar, antropologlar, ekonomistler tarafından yapılan araştırmalar yazılmakta olup bu çalışmalarda ve AB tarafından gerçekleştirilen proje sonuçlarında ortaya çıkan sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmaları genellikle sosyal amaçlarla katılmakta ve bu amaçlar bir arada yer almaktadır[4].

Özgür Yazılım Örnekleri

Özgür yazılım hareketinin tarihinin, 1983'te Richard Stallman tarafından başlatılan GNU girişimiyle başladığını kabul edebiliriz. Stallman'ın 1984'te kurduğu Özgür Yazılım Vakfı (FSF) tarafından dağıtılan yazılımlar için dağıtım masrafları dışında bir ücret talep edilmiyor. Ayrıca Genel Kamu Lisansı (GPL) çerçevesinde kaynak kodu açıklanarak tüm kullanıcıların yazılımı geliştirmeye katkıları özendiriliyordu [6]. Bu yaklaşımla birçok yazılım geliştirildi ve özgür yazılım hareketi copyleft kavramsallaştırmasıyla politik bir anlam da kazandı. Özgür yazılım hareketinin en önemli başarısı ise, 1991'de Linus Torvalds'ın geliştirdiği açık kaynak kodlu özgür bir işletim sistemi yazılımı olan Linux'tur. İlk ortaya çıkışından itibaren Linux, ağ yapılarını uygun bir işletim sistemi olarak, bu alanda bir tekel haline gelen ve hatta bu bağlamda ABD ve AB anti-tekel yasalarına dahi uymaması bakımından davalara konu olan Microsoft'a ciddi bir rakip olmaya başladı. Ancak gelişmeler açık kaynaklı özgür yazılıma yönelik ilginin artmasını engellemedi, aksine Microsoft gibi tekeller dahi kaynak kodlarını, örneğin ulusal güvenlik gibi bazı talepler karşısında hükümetlere kısmen açmak zorunda kaldı. Özellikle internetin yaygınlaşmasına koşut olarak özgür yazılım ve açık kaynak kod anlayışı gelişmesini sürdürdü[2].

Özgür yazılım, işletim sistemi olarak GNU/Linux çekirdeğinde 250 den fazladır. Bunlardan en çok bilinenleri Fedora, Mandriva, Slax, Pardus, Ubuntu'dur. Bu işletim sistemleri içerisinde Pardus'un özel bir anlamı vardır.

Ülkemizde, 2003 yılının önemli bir bölümünde ulusal bir dağıtımın gerekliliği, dünyada benzer uygulamalar, yazılım endüstrisinin mevcut durumu ve eğilimleri araştırıldı. Ülkenin bilgi teknolojisi alanındaki insan kaynağı, yerel yazılım sanayinin yetenekleri ve rekabet unsurları incelendi. Tüm bulgular ışığında, 2003 yılı yazında, bir ulusal işletim sistemi dağıtımını oluşturma'nın yerinde bir karar olduğu sonucuna varılarak somut düzeyde planlama işine girildi [7].

Mevcut işletim sistemleri, başta Linux olmak üzere incelendi, açık kaynak yazılım metodolojisi ve felsefesi ayrıntılı olarak çalışıldı. Hedef, bir dağıtım oluşturma'nın ötesinde, bu dağıtımı sürekli kılacak organizasyonel yapıyı da kurmak olduğundan yazılım endüstrisinde, özellikle açık kaynak çerçevesinde, kullanılabilecek iş modelleri irdelendi [7].

Bu incelemeler sonrasında, 2003 yılı sonbaharında, Linux temelli, açık kaynaklı, olabildiğince GPL lisanslama yöntemini kullanan bir işletim sistemi

dağıtımını oluşturulmasına karar verildi [7]. TÜBİTAK-UEKAE (Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü) bünyesinde yürütülen bir işletim sistemi geliştirme projesi ile Pardus hayat buldu. Pardus açık kaynak kodlu ve GPL (GNU Genel Kamu Lisansı) ile dağıtılan bir özgür yazılımdır. Pardus, bilişim okuryazarlığına sahip bilgisayar kullanıcılarının temel masaüstü ihtiyaçlarını karşılayan, mevcut Linux dağıtımlarının üstün taraflarını kavram, mimari ya da kod olarak kullanan ulusal işletim sistemidir. Pardus 2008.2, proje kapsamında 30 Ocak 2009 tarihinde yayımlanan son güncel sürümdür. Tek bir CD ile kısa sürede ve kolayca işletim sistemi ve çok sayıda yazılım paketi sisteme kurulmaktadır [8]. Pardus bu yapısı ile yurtdışından olumlu tepkiler almıştır. Her geçen gün kullanıcı sayısı giderek artmaktadır.

Bunun yanında ofis uygulamaları olarak başarılı özgür yazılımlar mevcuttur. Bunların en bilineni OpenOffice.org'tur.

Açık kaynak kodlu hale getirilen OpenOffice.org sayesinde binlerce kişi ve kurum, mevcut ofis dosyalarını değiştirmeden kolayca OpenOffice.org'a geçiş yaptı. Her geçen gün daha da artan geliştirici sayısı, Türkçe dâhil desteklenen 80'den fazla dili, kamudan özel sektöre Türkiye'de her geçen gün artan kullanımı ile OpenOffice.org, açık yazılım felsefesinin en büyük temsilcilerinden biri olma yolunda ilerliyor[9].

Türkiye'de OpenOffice.org kullanan kurumlar arasında Merkez Bankası, Türkiye'nin en geniş OpenOffice.org kullanım ağına sahip kurumu. Bu kurumda 3.500'den fazla çalışan, belgelerini OpenOffice.org ile hazırlıyor ve paylaşıyor. Kurum, OpenOffice.org kullanarak 2002'den beri tasarruf ediyor[9].

OpenOffice.org kullanan diğer kamu kurumları: Atom Enerjisi Kurumu, Emekli Sandığı, TÜBİTAK, Bayındırlık Bakanlığı

Hastaneler: Zonguldak Devlet Hastanesi, Memorial Hastanesi, Güven Hastanesi, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, Universal Hospitals Group, Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Gıda sektörü: İnoksan, Pakmaya, Kervan Gıda

Belediyeler: İzmir Balçova Belediyesi, Van Gürpınar Belediyesi

Tekstil sektörü: Boren Tekstil, Günöz İplik, Okan Tekstil[9].

Özgür yazılım çalışmaları coğrafi bilgi teknolojileri konusunda da önemli bir yol kat etmiştir ve bugün yaklaşık 328 program ve eklenti bu konuda üretilmiştir[10]. Burada bunlardan en başarılı olan ve en yaygın olarak kullanılan GRASS ve onunla entegre olarak çalışan QGIS yazılımıdır.

GRASS, özgür ve açık kodlu bir yazılım olmasıyla doğa bilimlerindeki modelleme çalışmalarında geniş olanaklar sunmaktadır. Yazılımın kaynak kodlarının açık olması ve kodu değiştirme özgürlüğü, ilgili modelde değişiklik ve geliştirme yapmak isteyenlere bu olanakları sunmaktadır. Böylece sürekli ve hızlı bir gelişme süreci yaşayan bir yazılım olmuştur. Kullanıcılardan gelen istek ve hata bildirimleriyle de en kısa sürede gerekli yanıt verilmesi ve yazılım değişikliklerinin yapılması bu özelliğini arttırmış ve yaygınlaşmasında etkin rolü olmuştur. Yazılım maliyetlerini sıfırlaması ise diğer önemli bir avantajıdır. Yazılım geliştirmeyi bilen veya bilen biriyle ortak modelleme çalışmaları yapmak isteyenlerin önünü açmaktadır. Yazılımın sahip olduğu güçlü ve esnek vektör, raster ve üç boyut altyapısı bu süreci daha da kolaylaştırmaktadır. Geliştiriciler için sunduğu bu olanakların yanı sıra kullanıcılar için giderek kullanıcı dostu olan kullanıcı arayüzleri ile çekiciliğini artırmaktadır. "Tcl/Tk" arayüzünden sonra "python" tabanlı arayüzü ve QGIS ile bütünsel kullanılmasıyla kullanıcıya değişik arayüzler sunmaktadır[4].

Sonuç ve Öneriler

Bilgisayar kullanıcıların yazılımlar hakkında bilgileri arttıkça, özgür yazılıma olan talepleri de artmaktadır. Dünyada ve ülkemizde özgür yazılım kullananların sayısı belirgin bir şekilde artmıştır ve artmaya devam etmektedir. İnternetin yaygınlaşması özgür yazılımların gelişmesi üzerinde ve özgür yazılıma olan talebin artmasında etkili rol oynamaktadır. Özgür yazılıma yönelik ilginin artması Microsoft gibi tekelleri bile özellikle ulusal güvenlik konusunda çekinceleri ortadan kaldırmak için bile olsa hükümetlere, kaynak kodlarını kısmen açmasına neden olmaktadır.

Bilgisayar yazılım ve donanımları konusunda karar sahibi olan kamu kurum ve kuruluşlarının yetkililerinin, özgür yazılımlar konusunda bilgilendirilmesinin sağlanması durumunda, ulusal kit kaynaklarımızın daha verimli şekilde kullanılması sağlanmış olacaktır. 3-5 yılda yeni versiyonlarını çıkartan tekel yazılım firmalarına her versiyon değiştiğinde ek ücretler ödemek durumunda kalınması veya yeniden yeni versiyonun alınması durumunda ödenen ücretler oldukça yüksek değerlere ulaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler için ödenen bu ücretler oldukça yüksek düzeydedir. Özgür yazılımlara yönelme ile öz kaynaklarımız daha iyi değerlendirilmiş olacaktır.

Bilgisayar teknolojileri ve yazılımları konusunda

veya bir bilgisayarın olmaması durumunda teknoloji kullanıma sokulamaz durumdadır. Her geçen gün yeni yazılımlar teknoloji ile ortaya sürülen teknolojinin faydalarını yaşamamak, gereği kadar bilinçlenmemek, kullanmadığımız veya kullanmayacağımız özellikleri her istediğimiz gibi almak ulusal kaynaklarımızın çöpe gitmesi için başka bir şey değildir.

Satın alınan yeni bilgisayarlar standart olarak sunulan yazılımlar, satın aldığınız ürünün üstüne yazılım ücreti diye otomatik olarak eklenip kullanıcılara sunulmaktadır. Kullanmadığımız ürünün ücretini ödemek en tabii haktır. Özgür yazılımlara geçildiğinde gerekli hukuki zeminlerde kullanmadığımız veya istemediğimiz yazılımların ücretlerini geri almak mümkündür.

Toplumumuzda korsan yazılımlarının kullanımının yüksek olduğu düşünülmekte ve son yıllarda bunun önüne geçilebilmesi için ağır yaptırımları olan yasal düzenlemeler yapılmıştır. Özgür yazılımlar korsan yazılımı kullanma mecburiyetini ve korsan yazılım kullanmayı engelleyecektir.

Kapalı kaynak kodlu yazılımların kodları okunmadığından güvenliği konusunda tereddütler oluşmaktadır. Çünkü çeşitli bilgi ve belgelere ait verilerin başka kaynaklara gidip gidilmediğini denetlemek mümkün değil. Yazılımı aldığınız firmaya güven duymaktan başka çare kalmamaktadır. Bunun yanında satın aldığınız yazılımın bağımlısı olmuş oluyorsunuz. Çünkü almış olduğunuz ürünü geliştiremiyorsunuz başka kaynaklardan alamıyorsunuz. Problemler yaşadığınızda çözmesi gereken yine satın aldığınız firmadır. Yazılımı satın aldığınız firma belirli nedenlerden dolayı (iflas vb.) ortadan kalkacak olsa yazılımdaki devamlılıkta ortadan kalkmış olacaktır ve siz elinizdeki yazılımı değiştirme, kopyalama ve dağıtma hakkına sahip değilsiniz.

Bu aşamada özellikle Kamu Kurum ve Kuruluşlarında teknoloji satın almalarda planlar yapılmalı, çeşitli kesimlerden, üniversitelerden, sivil toplum kurumlarından, sivil toplum örgütlerinden (Özgür Yazılım Derneğinden) katılımın sağlanacağı konferanslar oluşturulmalı, alınacak yazılımlar tek eden almalı ve kullanım süresi, amacı, ekonomikliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Gelişen teknoloji ile birlikte yeni harcama kalemleri ortaya çıkmıştır. Gelişen teknoloji iş verimini ve kaliteyi artırırken bunun getirdiği maliyetleri de en aza indirmek ve bağımlılığı ortadan kaldırmak önemlidir.

Kaynakça

1-Yüksel, M. (2004). "Küreselleşme Sürecinde Fikri Mülkiyet Haklarına Sosyolojik ve Felsefi Açından Genel Bir Bakış," **Hukuk ve Adalet**, Yıl: 1, Sayı: 4.

2- Atabek, Ü. İnternette Etik Sorunların Ekonomi Politik Bağlamı, Küresel İletişim Dergisi, sayı 2, Güz-2006 <http://siyasaliletisim.org/pdf/internetetikpolitik.pdf> Erişim Tarihi: 06.01.2010

3-<http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.tr.html> Erişim Tarihi: 06.01.2010

4- Yılmaz, O.Y. Doğa Bilimlerinde Özgür Coğrafi Bilgi Sistemi Yazılımı İle Modelleme <http://uzalcbis2008.erciyes.edu.tr/pdf/26.pdf> Erişim Tarihi: 04.01.2010

5- Frost, J.J., Some Economic & Legal Aspects of Open Source Software, 2005, <http://opensource.mit.edu/papers/frost.pdf>, Erişim Tarihi: 04.07.2006.)

6-Bradley, D. A. (2005). "The Divergent Anarcho-utopian Discourses of the Open Source Software Movement," **Canadian Journal of Communication**, Cilt: 30, Sayı: 4.

7 [http://tr.wikipedia.org/wiki/Pardus_\(%C5%9Fletim_sistemi\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Pardus_(%C5%9Fletim_sistemi)) Erişim Tarihi: 06.01.2010

8-<http://www.pardus.org.tr/nedir.html>, Erişim Tarihi: 07.01.2010

9- Özgürlüğü.com e-dergi sayı 17 eylül 2009 71 sayfa http://www.ozgurlukicin.com/media/dosya/oi_say17_kucuk.pdf, Erişim Tarihi: 07.01.2010

10-YILMAZ O.Y. Akademik Faaliyetlerde Özgür Coğrafi Bilgi Sistemi Yazılımı Kullanımı, Akademik Bilişim 2008 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 30 Ocak - 01 Şubat 2008 http://ab.org.tr/ab08/kitap/Bildiriler/24_105_AB08.pdf

ÇÜTRE (KARMEN ŞAKRAK KUŞU) *Carpodacus erythrurus* (Pallas)

Yrd. Doç. Dr. Nuri Kaan ÖZKAZANÇ

Morfolojisi:

IUCN'in kırmızı listesinde statüsü LC (düşük riskli) olan bir türdür. Ortalama boyları 14-15 cm olan çütrede ergin erkek ile genç erkek ve dişiler arasında görünüş farklılığı vardır. Genel görüntüsü ile kalın gagalı, yuvarlak başlı serçe büyüklüğünde bir ispinoz türüdür. Görünüş olarak serçe ya da kiraz kuşlarına çok benzeseler de vücutları üzerindeki çizgisel renk kombinasyonları, başlarındaki iri gözleri ve kanatlarındaki belli belirsiz olan iki dar bant ile bu türlerden rahatlıkla ayırt edilirler. Kanat uzunlukları erkekte 80-86, dişi de ise 79-83 mm. dir. Ağırlıkları ortalama 20-23 gram civarındadır. Ergin erkeklerde başın üst kısmı, ense, gerdan ve göğüs ile kuyruk sokumu karmen kırmızısı, göğüsün altı pembe beyaz, karın kısmı ise beyaz renktedir. Sırt kırmızı-kahverengi, kanatlar ve kuyruk tüyleri gri kahverengi dış kenarları ise pembe renktedir. Yanaklar açık gri kahverengindedir. Dişiler açık gri kahverengi renkte, hafifçe koyu çizgilidir. Gerdan ve karın beyaz, kahverengi lekeli ve çizgilidir. Bu çizgi ve lekeler özellikle göğüsün ön kısmında daha belirgindir. Göğüs kirli sarı renktedir. Kanatlarda krem renkli ve dar iki bant bulunmaktadır. Genç bireyler zeytin yeşili-kahverengi renkte, kanat çizgileri ise daha belirgin ve kirli sarı renktedir. Ergin erkek, dişi ve genç erkeklerdeki belirgin koyu renkteki (siyah) gözler dikkat çekicidir. Tüm bireylerde gaga kalın ve iri, koyu gri ya da açık kahverengi renktedir. Bacaklar ve ayaklar grimsi-koyu kahverengidir. Kuyruk uçları çatallıdır.

17x15 mm ebadındaki yumurtaları mavi zeminli ve siyah-kahverengi lekeli. Yuvalarını kuru ince dalları, kurumuş otları, sazları, kök, kıl ve bitki tüylerini kullanarak yapar. Özellikle kısa, ritmik ve ıslıklımsı cümleler halindeki ötüşü ile kolaylıkla fark edilir.

SISTEMATİKTEKİ YERİ:

Takım: Passeriformes (Serçe kuşları-Ötücü kuşlar)

Familiya: Fringillidae (İspinozgiller)

Tür: *Carpodacus erythrurus* (Pallas) (Çütre)

İng: Scarlett Grosbeak

Alm: Karmingimpel

Frn: Roselin cramoisie

Yayılışı:

Dünyada Avrupa'dan Kamçatka'ya kadar bütün Kuzey Asya'da ve Kuzey Amerika'da dağılışı göstermektedir. Kuzey Asya'nın büyük bir kısmında, Avrupa'nın doğu ve merkez bölgelerinde ürer, kışın güney doğuya göç eder. Batıda Finlandiya, Pomeranya, Meklenburga'ya kadar uzanan alanlarda görülür. Ayrıca Himalaya, batı Çin dağları, orta Asya, kuzey İran, Kafkasya'ya kadar geniş bir dağılışı göstermektedir.

Çütrenin dünya üzerinde Tuna havzasından, İsviçre ve Sibirya'ya, Kafkaslara, Kuzey İran ve Afganistan, Pakistan, Batı Himalayalar, Çin ve Japonya'ya kadar 25-28 enlemleri arasında üreme yaptığı kayıt edilmiştir.

İran'dan Çin'e kadar olan bölgede kış göçleri yaparlar. Göçlerde koloniler genellikle aynı zamanda tüylenen erkeklerden ve dişilerden oluşmaktadır. Bu sebeple bir yıllık erkekler erginlerden daha fazla görülür.

Yurdumuzda Karadeniz sahil bölgesinde, Marmara bölgesinin kuzeybatısında, orta Anadolu'nun kuzeyinde yaz göçmeni olarak bulunmaktadır.

Yaşam Alanları:

Nemli topraklı ormanlarda, sık orman ve ağaçlık bölgelerde, su kenarlarındaki bahçe ve ağaçlıklarda yaşar. Kızılağaç, akçaağaç, kavak, kayın, gürgen ağaçlarının bulunduğu nemli ve ıslıklı ormanlarda, bahçelerde bilhassa da su kenarlarında bulunur. Göç sırasında sazlıklarda, çalıklarda ve ormanlık alanlarda, bahçe ve tarım alanlarında duraklamalar yaparlar. İnsan yerleşimlerinin yakınlarındaki uygun yaşam alanlarını tercih ederler.

Yazın genellikle çalıklarda, ağaçlık ve ormanlık alanlarda, ırmak ve nehirlerle yakın olan orman kenarlarında bulunurlar. Kışın ise bahçelerde, yemişliklerde, otluk alanlarda ve kuru meşe ormanlarında görülür.

Besinleri:

Genel olarak bitkisel besin alırlar. Tane, tohum, meyve, tomurcuk ve taze sürgünlerle beslenir. Kuluçka ve yavru zamanı böcek ve tırtılları toplar. Besinlerini hem yerden hem de ağaç üzerinden toplarlar.

Biyolojisi:

Nisan sonu ile Mayıs başından itibaren güney bölgelere ulaşırlar. Mayısın ortası ve sonu arasında kuzey bölgelerde de görülmesi muhtemeldir. En geç göçler Haziranın başı ile ortasında, bazı durumlarda ise Haziran sonuna kadar uzamaktadır. Üreme baharlarında Mayıs sonu ile Haziran başında görülmeye başlarlar. Aynı kolonideki farklı çiftlerin üreme sahaları arasında 15-60 m mesafe vardır.

Yuvalarını çalıklıların ya da ağaçların alt dallarına, yerden yaklaşık 0,5-4 m. yükseğe yapar. Genellikle dişi yuvayı yapar. Yuva yapımında erkek dişiye refakat ederler doğrudan yuva yapımına katılmazlar. Yuvalarını dikenli bitkilere yapmayı tercih ederler. Özellikle çalılardan, hanımeli, karpuzlu, kadınkulağı, leylak ve mürver, ağaçlardan kestane, gülgar, kış, karaağaç, elma ve akçaağaç

en çok tercih edilen yuva ağaçlarıdır. Yuvaların yapımı 3-4 gün sürmektedir. Çiftleşen dişiler Haziran'ın ikinci yarısından Temmuz sonuna kadar yuvaya 5-6 yumurta bırakır. Kuluçkaya sadece dişi kuş yatar ve yumurtaların kuluçka süresi 2 haftadır. Kuluçkadan çıkan yavruların palazlanma süreleri ortalama 15-17 gündür. Palazlanma dönemi boyunca hem dişi hem de erkek çütre yavruları besler.

Temmuz sonundan Ağustos başına kadar sonbahar göçleri görülür. Sabah uçuşları daha yoğun olarak gözlenmektedir. Kuzey bölgelerde Eylül sonunda gözden kaybolurlar güneyde ise Ekim-Kasım aylarına kadar türün kayıtları bulunmaktadır.

Çütre özellikle eşsiz ve farklı tiplerdeki ötüşleri ile ayırt edilmektedir. Yayılış gösterdiği alanlarda 3-9 (genellikle 4-5) farklı rezonans ve bunların birleşmesinden oluşan 5 farklı ötüş tipine sahiptir. Ötüşleri oluşturan farklı rezonanslar bazen birbiri içine karışarak yeni kombinasyonlar meydana getirebilir. Çütre bu ötüş tipleri ile kendi hakimiyet bölgesini belirler ve diğer bireylerin bölgelerinden kendi bölgesini ayırır. Bununla birlikte ötüşteki bu farklılıklara rağmen aynı tip ötüş ile karakterize edilen ortalama 15 çiftlik koloniler meydana gelebilir. Koloniler kurulduktan sonra üreme sezonu boyunca her bir erkek birey sadece bir tip ötüşü kullanmaktadır.

İrkları:

Dünya üzerindeki üç ırkından ikisi Türkiye'de görülmektedir.

Carpodacus erythrinus erythrinus (Pallas)

Carpodacus erythrinus kubanensis (Laubmann)

Prof. Dr. K. ÖZHAZAR

Kaynaklar:

Ergene, S. (1945) Türkiye Kuşları. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Monografileri, Say:4, Kenan Matbaası, XX + 361s. + 104 Tablo İstanbul.

Hayman H., Hume R. (2005) Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı. Avrupa'nın Kuşları. Kuş Araştırmaları Deneği Yayınları. ISBN: 975-00270-0-0 Semih Ofset, Ankara (Çeviri: Beyser Semizoğlu)

Kızıroğlu, İ. (1989) Türkiye Kuşları (Kıymızı Listede Olanlar ve Bulundukları Bölgeler) Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 314 s. Ankara

MARTENS J., KESSLER P. (2000) Territorial Song And Song Neighbourhoods In The Scarlet Rosefinch *Carpodacus erythrinus*. Journal of avian biology ISSN 0908-8857 vol. 31, n°3, pp. 399-411 (46 ref.)

Peterson, R., Mountfort. G., Hollom P.A.D. (1972) A Field Guide to the Birds of Britain and Europe. Printed in Great Britain Collins Clear-Type Press London and Glasgow. ISBN 0 00 212020 8

Turan, N. (1990) Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları. Kuşlar 2. Kitap. Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 274 s. Ankara.

Türkiye'nin Anonim Kuşları:
http://www.trakus.org/kods_bird/uyey

<http://www.birdguides.com/species/species.asp?sp=161083>

<http://www.msxlab.org/forum/zooloji/286325-bayagi-cutre-carpodacus-erythrinus.html>

<http://www.rspb.org.uk/wildlife/birdguide/name/s/scarletrosefinch/index.aspx>

<http://www.answers.com/topic/common-rosefinch>

<http://www.birds.kz/Carpodacus%20erythrinus/indexe.html>

<http://www.birdlife.org/datazone/species/index.html?action=SpcHTMDetails.asp&sid=8854&m=0>

http://identify.whatbird.com/obj/715/_/Common_Rosefinch.aspx

GENÇLİĞİN ORMANA SESLENİŞİ

Hey gidi koca Orman,
Koyu gölgelerin efendisi,
Yağmurların gözcüsüydün.
Müthiş cazibenle toplayıp bulutları
İncitmeden sağır, hayal yağdırırdın.
Ve toprağın dostuydun,
Kanatlarının altında ağırlayıp onu zenginleştirdin.
O da vefalıydı, besledi seni.
Deli rüzgârlar dinlendi, uysallaştı senin kucağında
Hoş bir serinliğe büründü.
Ocağında bin bir türlü canlı barındırdın.
Öyle tablolar çizdin ki,
Ressamları kıskandırdın.
Pınarlar doğurdun.
Buz gibi suları vardı,
İçinde alabalıklar oynardı.
Dağlar senin arkadaşındı.
Şelaleler yaptınız beraber
Hiçbir beste dinlendirmedin insanları
Onların sesi kadar.
Koskoca nehirleri emzirdin,
Besleyip büyüttün.
Bereket dağıttılar onlar da gittikleri yerlere.
Kıymetini bilebildik mi sanki senin
Az geldi bize verdiğin bunca hediye
Önce karnını yarıdık, tarla olsun diye.
Sonra kestik kolunu, kanadını
Yakalım, ısınalım, kullanalım dedik saldırdık sana
Sen gene de direndin, hizmet etmek için insana.
Bazen bir mangal keyfi, bazen de bir sigara içimi yüzünden
Yandın harap oldun sen.
En sonunda pes ettin, dayanamadın
Ve orman, sen küstün insanlara
Köroğlu gibi çıktın tepelere dağlara.
Toprak da küstü bize, çekip gitti denize
Geniye kaya, kuraklık ve açlık kaldı
Canlılar telef oldu, gençler de dersini aldı

Hey gidi koca orman,
Biz gençler, aşığız sana
Geç de olsa anladık değenni
Tohumlar cebimizde,
Baltaları bırakıp çapaları aldık elimize,
Acemiyiz fakat güçlüyüz, inançlıyız
İn dağların tepesinden,
Gir şehirlerin içine kadar.
Bize hayat ver mutluluk ver,
Seni baştan yaratacak çevreci gençler.

ŞENER TALİ

Türkiye Ormancılar Derneği'nin 85. Kuruluş Yılı nedeniyle 26 Aralık 2009 tarihinde Dernek Genel Merkezinde üyeler ve konukların katılımıyla gerçekleştirilen 250'yi aşkın kişi katılmıştır. Genel Sekreter Sezai KAYA'nın açış konuşması ile başlayan etkinlik Dernek Genel Başkanı Mustafa YUMURTACI'nın Türkiye Ormancılar Derneği'nin tarihçesi ve yaptığı çalışmalara ilişkin sunumu ile devam etmiştir. Türkiye Ormancılar Derneği'nin kuruluşundan bu yana atılan adımlar, yaptıkları ve yapacaklarına ilişkin kısa bir görsel sunumun ardından, üye olarak Dernek üyeliğinde 60 yılı dolduran üyelerimize birer plaket verilmiştir. 85. yıl etkinlikleri, daha sonra verilen kokteyl ile son bulmuştur.

Marmara Şubesi

Artvin Temsilciliği Etkinlikleri

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ 85. YILINA

Kutlun olsun

"TOD Marmara Şubesinde 85 yıl etkinlikleri çerçevesinde bir panel düzenlenmiştir. Marmara Şube Başkanı İsmail BAŞOĞLU'nun açış konuşmasıyla başlayan paneli Prof. Dr. Melih BOYDAK yönetmiştir. Panelde sırasıyla, Şube yazmanı Yüksel ERDOĞAN "Derneğin Tarihçesi", Prof. Dr. Ahmet HIZAL "Havza Yönetimi ve Sel", Prof. Dr. Abdi EKİZOĞLU "Orman Endüstri Politikasındaki Gelişmeler", Prof. Dr. Hüseyin DİRİK "Türkiye Ormancılığında Ağaçlandırmaların Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Sedat AYANOĞLU "Ormancılıkta Hukuk ve Önemi", Prof. Dr. Ünal AKKEMİK "Orman Botaniği Çalışmalarının Ormancılık ve Diğer Birimlere Katkıları", Salih SÖNMEZİŞİK "Dünden Bugüne Ormancılığımız", Metin ŞENOL "Ormancılık Mesleği ve Kırsal Kalkınma İlişkisi", Prof. Dr. Tahsin TOKMANOĞLU "Emeklilik Yaşamı ve öğrenci Murat ERDOĞAN "Öğrenci Gözüyle Ormancılık" konulu sunumları yapmışlardır."

Çankırı Temsilciliği

YİTİRDİKLERİMİZ

NURİ SÜMER
VİZE - 1957
KTÜ ORMAN FAKÜLTESİ - 1980
31.12.2009 - ANKARA

MUSTAFA TEOMAN ACAR
MİLAS - 1937
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1961
14.12.2009 - İSTANBUL

ORHAN ZİYA GÖKTAN
KOLUYHİSAR - 1930
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1957
13.12.2009 - ANKARA

FUAT ERDEM
KARACABEY - 1943
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1967
13.12.2009 - BURSA

ZEKÂİ BAYER
ANKARA - 1924
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1947
28.11.2009 - İSTANBUL

İBRAHİM CİRELİ
İSPARTA - 1922
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1943
7.10.2009 - ANKARA

ERDOĞAN ÖZER
KAVAK - 1937
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1966
9.9.2009 - ANKARA

Y.İZZETTİN AYDIN
BURSA - 1944
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1968
2.8.2009 - BURSA

MUZAFFER REKET
İSTANBUL - 1937
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ
28.7.2009 - EDREMIT

YAZIM KURALLARI

Dergi içeriğinde;

• Mesleksel olarak; yapılmış bilimsel-teknik inceleme, araştırma, gözlem ve uygulamalara ilişkin rapor vb sunumlara

• Gezi, anı, spor, sanat, öykü, şiir, resim, fotoğraf, karikatür vb sunumlarla, bu konulardaki görüş, eleştiri ve önerilere ve ayrıca güncel yaşamda karşılaşılan, günlük ilginç oluşumlara yer verilecektir.

• Dergimize yayımlanmak üzere gönderilen yazılar, e-posta aracılığıyla veya bilgisayar ortamında bir elektronik kopya (disket/CD) olarak, "Word" formatında gönderilmelidir.

• Yazar ve yazarların ad-soyadı ve tanıtımları yazı başlığının altında yer almalı, görevi ve varsa elektronik posta adresi verilmelidir.

• Yazının daha önce yayımlanıp yayımlanmadığı ayrıca bildirilmelidir.

• Yazılar, A4 (210x297mm.) boyutlu kağıda 1,5 satır aralı 12 punto ve "Times New Roman Tur" özelliğinde yazılmalıdır.

• Yazılar, Çizim, Fotoğraf ve Tabloları ile birlikte 1-2 (oniki) sayfayı geçmemeli, tablo ve grafikler zorunlu ise kullanılmalıdır.

• Çizim, tablo ve fotoğraflar yazı içinde uygun yerlere numaralandırılarak konumlandırılmalıdır.

• Fotoğraflar net, temiz olmak, slayt diji sayısal gönderilen fotoğrafların çözünürlüğü yetersiz olmamalıdır. Çözünürlüğü düşük fotoğraflar baskıya uygun olmadıklarından kullanılmayacaktır.

• Tablo tanıtımı tablonun üst kısmında, çizim

tanıtımları şeklin alt kısmında kısa ve açık anlatımlı olmalıdır. • Yazılarda Türkçe sözcük kullanımlarına özen gösterilmeli, Türkçe yazım kurallarına uyulmalıdır. Yazı içindeki kısaltmalar ilk kullanımda parantez içinde açıklanmalıdır.

• Kullanılan formüllerdeki simgeler, birimleri ile birlikte açıklanmalıdır. Simgeler, "Uluslararası Birim Sistemi"ne uygun olmalıdır.

• Yazıda kaynak anılırken, kaynak yazarın soyadı, kaynak yazının yayın yeri ve yılı belirtilmelidir. İkiden fazla ad varsa ilk yazarın soyadına "ve ark." kısaltması eklenmelidir.

• Metin içinde alıntı yapıldığı anılan tüm yapıtlar, sona eklenecek "KAYNAKLAR" bölümünde yazarının soyadı göz önüne alınarak alfabetik sırayla anılmalıdır. Kaynak belirtmede; yazarın adı, yayının adı, yayın tarihi, yayınevi, yayınlayan kurum, yayın no'su, yayınlanan kent, sayfa sayısı yer almalıdır. Kaynak internet ortamındansa, yazar adı, yazı tarihi ve yayının adından sonra Web adresi belirtilmelidir.

• Yayımlanacak tüm yazı, çizin ve belgelemleri teknik ve içeriklerden doğacak sorumluluklar yazarına aittir.

• Dergi Yayın Kuruluna gönderilen yazı ve gönderiler yayımlansa - yayımlanmasın - geri gönderilmez.

• Yayın Kurulu ve editör, yayımlanacak yazılarda gerektirdiği düzeltmeleri yapabilir ve usulca gönderen yazarlar dergiye yazımlar.

• Dergiye yayımlanan yazılardan "Kaynak Göstermek" kopyasıyla alıntı yapılabilir.

Abonelik ve Reklam için derneğimize başvurabilirsiniz...

BİR ORMAN SEVDALISINI DAHA YITİRDİK

Yusuf İzzettin Aydın (1944-2009)

Sevgili dostumuz, kardeşimiz, meslektaşımız Yusuf İzzettin Aydın'ı 2.08.2009 günü doğduğu Onanetli Serçeler köyünde dostları, akrabaları meslektaşları tarafından sonsuzluğa uğurladık. Küçük büyük herkesin Yusuf ağabeyi idi. Çünkü herkes bilirdi ki: Yusuf her durumda arkadaşlarının meslektaşlarının yanında, onların derdini üzüntülerini sevinçlerini birlikte omuzlamaya hazır can dostu idi. Meslek tutkusu nedeni ile mesleğe sürekli katkı sağlayacak projeleri düşünür, onları yaşama geçirmek için ısrarla uğraş verirdi. Mesleğin çeşitli kademelerinde çalıştı. Önce Antalya Akseki İbradı Bölge Şefliği, Burdur Bucak Bölge Şefliği, M.Kemalpaşa Orman İşletme Müdür Muaviniği, Türkeli Orman İşletme Müdürlüğü, Özel sektör fabrika Müdürlüğü ve en son Bursa'da Orman Bölge Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Sevgili Yusuf kardeşimiz yerinde rahat uyuduğunu ümit ediyoruz. İki tane senin gibi başarılı insan sevgisi dolu evlat yetiştirdin. Onların başarılarını ve mutluluklarını yaşıyorsun. Onlar da senin gibi bir babaya sahip olmanın gururunu taşıyorlar. Ama senin yokluğuna kolay alışamayacağız. Her an kapımızı çalıp güler yüzün ile kucaklaşacağımızı bekliyoruz. Yusuf İzzettin Aydın kardeşimize Ulu tanrıdan rahmet, kederli ailesine, meslektaşlarımıza ve tüm sevenlerine başsağlığı ve sabırlar diliyoruz.

Kenan Alpacar-Mümin Tozan

FUAT ERDEM'İN YERİ DOLDURULAMIYACAK KAYBI

1943 yılında Karacabey'de doğdu. Liseyi Bursa Erkek Lisesinde bitirdi. 1967 yılında İ.Ü.Orman Fakültesinden mezun oldu. Fuat Erdem 13/12/2009 günü aramızdan ayrıldı. Onun dostluğu, insan sevgisi, dürüstlüğü belleklerimizden asla silinmeyecek. Onu hep sahip olduğu üstün özellikleri ile anacağız. Çok yakın arkadaş idik ama bizim için Bölge Müdürümüz Fuat Bey idi. Bu ayrımı çok güzel koruduk. Bu özelliği ile dostluğundan, arkadaşlığından gurur duyduk. Onun idareciliği bazen biraz sert bulunurdu. Ama bu sertlik hem öğretici hem de işini daha iyi yapabilmeyi titizliği idi. Kalp ameliyatı gibi kritik bir ameliyata rağmen bunu hiç gündeme getirmeden bütün gayreti ile mesleğini en iyi şekilde yapmak, ülke ormancılığını daha ileriye götürmek idealinde idi. Meslekteki başarılı ve bir o kadar fedakâr çalışmaları meslek kamuoyunun belleğinde daima yaşayacak. Bölge Şefliği, İşletme Müdür muaviniği, İşletme Müdürlüğü, Balıkesir ve Bursa Orman Bölge Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 2001 yılında emekli olurken kendi onurundan ve meslek onurundan taviz vermeden birçok kişiye ders niteliğinde davranışı ile meslek ve Bursa kamuoyunun takdirini kazandı. Üzüntümüz büyük. Ailesine, dostlarına, sevdiklerine meslektaşlarımıza baş sağlığı diliyoruz. Nur içinde yat sevgili kardeşimiz.

Kenan Alpacar, Mümin Tozan, Remzi Tezcan

Nuri SÜMER

17.03.1957 - 31.12.2009

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğündeki Meslek Temsilcimizin Ardından

Nuri'nin ardından yazmak gerçekten zormuş. Neden mi? Çünkü o benim 25 yıl sonra bulduğum yan oda sesimdi. 25 yıl Ankara Bölge Müdürlüğünde çalıştıktan sonra gel dedi, dinledik ve bitişik odasına yerleştik. Bir yıl sonra o sesi yitirdim, o yüzden bana zor geldi Nuri kimdi dersiniz? DSİ'de bir avuç orman mühendisinin müdürü idi. Başka bir kurumda, hele bir de sayınız bir avuç ise işiniz gerçekten zordur. Hem mesleğinizi en iyi şekilde yapacaksınız, hem de meslek onurunuza koruyacaksınız. Nuri bunu başarmıştı. Neşeli mi? Nezaketini ve beyefendiliğini Güngör (Çakırcıyan) abimizden, Mesleğini ve işini Suavi (Kök) abimizden, Ender de olsa sert esen rüzgarını Kaptan abimizden alıp, harmanlamış, yoğurmuş ve işte o Nuri'yi yaratmayı başarmıştı. İşte bu yüzden Nuri meslektaşımızın DSİ'deki onuruydu. Yerinin doldurulması... Geride kalan annesine, kardeşine, oğullarına ve belki en önemlisi ailesine hayli zor olacak...!

Bakanın cannet olsun.

AHMET AKER

Onurlu bürokratin sessiz ölümü

Fuat Erdem bu kentin yetiştirdiği önemli bürokratlardan biriydi. Doğup büyüdüğü kente Orman Bölge Müdürü olarak uzun yıllar hizmet etme onuruna erişti. Çalışkandı, dürüsttü, sevecendi. Bırakın terslemeyi ve olumsuz davranmayı, kimseye kaşlarını çatmadığını bile görmedik. Ama... Ne yazık ki bürokrasideki görevler siyasetteki gel-gitlerle bağlantılı oluyor. Bir parti döneminde göreve gelen, kariyerine ve kişiliğine bakılmaksızın sonraki partinin döneminde yerini kaybediyor. Fuat Erdem de çok başarılı olduğu halde bunu yaşadı. Dün gibi anımsıyoruz... Dönemin iktidarı Fuat Erdem'i 11 Kasım 1997 günü Orman Bölge Müdürlüğü görevinden aldı ve yönettiği kuruma sıradan orman mühendisi olarak atadı. Bu karar tepki görünce de Bakanlık düzeltme yaptı ve Ankara'ya Bakan Müşaviri olarak aldı. Görevden alınma ve yeni görevlendirme biçimi onurlu bürokrat Fuat Erdem'i rencide etti. Onurunu kurtarmak için de görevden alınmasını yargıya götürdü. Başvuru sonucu... Danıştay 5. Dairesi'nden oybirliğiyle "göreve iade" kararı aldı. Fakat... Kararı onurunun iadesi için yeterli bulduğu için işleme koydurmadı.. Sevdığımız, saydığımız, Bursa'ya hizmetine tanıklık ettiğimiz Fuat Erdem'i uzun süredir görmüyorduk. Dün... Olay gazetesinin yedinci sayfasındaki vefat ilanını görünce bir dostu daha yitirmenin acısını hissettik.

Allah rahmet eylesin.

